ŠOLSKA KNJIŽNICA

Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana.

Stroka in praksa

Prehod na COBISS v knjižnici OŠ Vodice

Stroka in praksa

Knjižnično informacijsko znanje v poklicnem in srednjem strokovnem izobraževanju

Mali in veliki odmevi

Med prejemniki stanovskih nagrad tudi šolska knjižničarka

3-4

LETNIK 25 • 2016 • ISSN 0353-8958

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

ESS projekt Krepitev kompetenc strokovnih delavcev na področju vodenja inovativnega vzgojno-izobraževalnega zavoda v obdobju od 2016 do 2018

Področje: Vseživljenjsko učenje
Vsebinski sklop: Konferenca šolskih knjižničarjev

Vabilo

KONFERENCA ŠOLSKIH KNJIŽNIČARJEV

Ljubljana, maj 2017

Informacijska pismenost

Pripravljamo:
- predavanja,
- delavnice,
- **predstavitev primerov dobre prakse (tematske steze):**
  1. branje, spodbujanje branja (razne motivacijske oblike za uporabnike),
  2. informacijsko opismenjevanje, uporaba IKT (orodja, aplikacije, programi ipd.),
  3. učenje učenja (aktivne oblike učenja, uporaba elementov formativnega spremljanja).

Vabljeni k sodelovanju in predstavljanju primerov dobre prakse. Kratke predstavitve oz. izvlečke vaše predstavitve pošljite na naslov revija.solskaknjiznica@zrss.si.
Povzetki vaših predstavitev bodo objavljeni v reviji Šolska knjižnica.
Rok za oddajo vaših povzetkov je 25. 3. 2017.

Na kongresu bo tudi organizirana okrogla miza ob 25-letnici izhajanja revije Šolska knjižnica.

Naložbo sofinancira Evropski socialni sklad ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

Romana Fekonja
Uvodnik 3

STROKA

Sabina Fras Popovič
Kaj treniram: hokej ali branje? Najbolje kar oboje / What Am I Training: Hockey or Reading? Both Would Be Best! 5

Zvonka Fekonja
Vloga šolskega knjižničarja pri uporabnikih 21. stoletja / Role of School Librarian among 21st Century Users 16

STROKA IN PRAKSA

Klara Napast
Nabavna politika šolske knjižnice med pritiskom finančne luknje in potrebami (željami) uporabnikov / School Library's Acquisitions Policy between the Budget Gap Pressure and Users' Needs (Desires) 21

Katja Mrak
Knjižnično informacijsko znanje v poklicnem in srednjem strokovnem izobraževanju / Library and Information Knowledge in Vocational and Technical Secondary Education 28

Silva Belšak
Inovativna pedagogika 1 : 1, izkustveno učenje in šolska knjižnica / Innovative Pedagogy 1:1, Experiential Learning and the School Library 37

Urška Ščavničar Cunder
Prehod na COBISS v knjižnici OŠ Vodice / Switching to COBISS at the Vodice Primary School Library 52

Gregor Škrlj
- Pouk v šolski knjižnici – s 5. razredom o ljudskih pravljicah / Lessons on Folk Tales in the School Library with the 5th Grade 59
- Kdo prebiva na knjižnih policah v naši šolski knjižnici? / Who Is Living on the Bookshelves in Our School Library? 64

Laura Belak
Ura pouka v šolski knjižnici s knjižničarko Mrcino / Lesson in the School Library with Spud Murphy 68

Nina Kranjec
Z didaktičnimi igrami usvajamo nova znanja, utrjujemo že slišano in se zabavamo / Using Didactic Toys to Assimilate New Knowledge, Consolidate What We Already Know, and Have Fun 75

Mojca Tisovic
Izbirni predmet računalniška omrežja v povezavi s knjižničnim informacijskim znanjem na Osnovni šoli Prule / Computer Networks Elective Subject in Connection with Library and Information Knowledge at Prule Primary School 81

MALI IN VELIKI ODMEV

Vlasta Skok
- Praznovanje prve obletnice Rastoče knjige OŠ Solkan 87
- Praznovanje 50-letnice Bralne značke na Goriškem in v Zgornjem Posočju 89

Andreja Urbanec
- Društvo bibliotekarjev Gorenjske pripravilo zanimivo razstavo ... 91
- Vrednotenje dela v projektu Rastem s knjigo (RSK) ... 92
- Projekt Naša mala knjižnica kot dodatna motivacija za spodbujanje branja ... 93
- Sekcija šolskih knjižničarjev pri SVIZ-u ... 95
- Bralni prijatelj ... 96
- Bralna značka za odrasle v šolski knjižnici ... 96

Metka Kostanjevec
Šolska knjižnica + nadarjenost = nadarjenost² ... 98

Gregor Škrlj
- Obisk 32. Slovenskega knjižnega sejma v Cankarjevem domu ... 100
- Teden zlatih hrušk v Konzorciju ... 102

Marta Gorjup
Brati gore ... 103

Romana Fekonja
Med prejemniki stanovskih nagrad tudi šolska knjižničarka ... 104

S KNJIŽNIH POLIC

Tomi Deutsch
Digitalna demenca ... 106

Matej Horzelenberg
V elementu ... 107

ISSN 0353-8958
ŠOLSKA KNJIŽNICA
25. letnik
številka 3-4 (90) 2016

uredništvo: Romana Fekonja (odgovorna urednica), Zavod RS za šolstvo; Špela Bergoč, Zavod RS za šolstvo; Alja Bratuša, Osnovna šola Polzela; Tadeja Česen Šink, Osnovna šola Frana Albrehta Kamnik; Mateja Drnovšek, Osnovna šola Ljubljana – Polje; Metka Kostanjevec, Prva gimnazija Maribor; Biserka Lep, Zavod RS za šolstvo; mag. Nada Nedeljko; Zavod RS za šolstvo; Andreja Urbanec, Osnovna šola Orehek, Kranj; Gregor Škrlj, Osnovna šola Prule; **urednica založbe:** Simona Vozelj; **lektura:** Valentin Logar; **prevod izvlečkov v angleščino:** Ensitra prevajanje, Brigita Vogrinec s.p.; **oblikovanje:** Studio Aleja d.o.o.; **priprava in tisk:** Design Demšar d.o.o., Present d.o.o., Ljubljana; **naklada:** 580 izvodov; **letna naročnina:** 32,97 € za šole in ustanove, 27,96 € za posameznike, 26,29 € za dijake, študente in upokojence, 39,12 € za tujino; cena enojne številke revije v prosti prodaji je 8,76 €; **ustanovitelj in izdajatelj:** Zavod Republike Slovenije za šolstvo; **predstavnik:** dr. Vinko Logaj; **naslov uredništva:** Romana Fekonja, Zavod RS za šolstvo, OE Maribor, Trg revolucije 7, 2000 Maribor, tel. 02/320 80 65, e-pošta: revija.solskaknjiznica@zrss.si; **naročila:** Zavod RS za šolstvo – Založba, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana; faks: 01/300 51 99; zalozba@zrss.si.
Revija je vpisana v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo, pod zaporedno številko 575.
© Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2017
Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana.
Vse pravice pridržane. Brez založnikovega pisnega dovoljenja ni dovoljeno nobenega dela te revije kakorkoli reproducirati, kopirati ali kako drugače razširjati. Ta prepoved se nanaša tako na mehanske oblike reprodukcije (fotokopiranje) kot na elektronske (snemanje ali prepisovanje na kakršenkoli pomnilniški medij).

UVODNIK

ROMANA FEKONJA, odgovorna urednica

Pozdravljeni, spoštovani bralci in bralke,

pred nami je ponovno zanimivo branje prispevkov naših kolegov in upam, da bodo ti vir novih idej za vaše delo z uporabniki.

Knjižničarji v osnovnih šolah ves čas razmišljamo, kako bi učence spodbudili k branju, kakšne dejavnosti še organizirali, kaj še postorili, da bi otroci vzljubili branje in bi z veseljem odkrivali nove svetove, ki se skrivajo v knjigah. Že nekaj let ugotavljamo, da so najbolj ‚kritična' skupina fantje v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju. S to skupino smo preizkušali že razne načine dela, pa še vedno ni vidnejšega uspeha. Enega od načinov nam v svojem prispevku predstavlja dr. Sabina Fras Popovič. Zanimivi sta povezava in primerjava branja s športom. Na prvi pogled zelo različni dejavnosti, vendar lahko tudi to dvoje združimo – rezultati so spodbudni in kaže razmišljati v tej smeri. Če je šport področje, ki zelo zanima fante, kaže to izkoristiti tudi za spodbujanje branja.

V času finančne krize (ki še kar traja) je še toliko bolj pomembno, kakšno gradivo za šolsko knjižnico kupujemo. Ni vedno poceni nakup najugodnejši. Tako knjižničar vedno išče poti med finančnimi (z)možnostmi šole in potrebami uporabnikov. Predvsem pa je zelo dobrodošlo, če ima šolska knjižnica izdelane usmeritve za nabavo gradiva. Temu služi dokument o nabavni politiki, ki lahko prepreči slabo voljo ravnatelja, knjižničarja in uporabnikov knjižnice. Klara Napast predstavlja primer dobre prakse oblikovanja dokumenta o nabavni politiki šolske knjižnice. Zelo dobrodošel in zanimiv je primer dobre praske iz poklicne in srednje strokovne šole, saj so opisi prakse s teh šol bolj redki. Sodobnim napravam v šoli se v današnjem času ne moremo več izogniti ali prepovedovati njihovo uporabo pri pouku. Ugotovitve projekta Inovativna pedagogika 1 : 1 so, da je uporaba teh naprav pri poučevanju smiselna, vendar je treba dobro premisliti, kako jih vključiti v poučevanje in katere vsebine obravnavati z njihovo pomočjo. Njihova uporaba se je v vseh primerih izkazala kot zelo velika motivacija za sodelovanje učencev pri pouku. V projektu je bila vključena tudi šolska knjižnica in nastale so smernice za uporabo IKT pri KIZ. Verjamem, da bodo marsikomu v pomoč pri delu ali pa bodo služile le kot ideja za izvedbo ur KIZ ob podpori sodobnih elektronskih naprav.

Zelo aktualen je prispevek kolegice, katere knjižnica se je pred kratkim priključila sistemu COBISS. Glede na zakonska določila naj bi ta naloga čakala vse šolske knjižnice. Še vedno je veliko nejasnosti, še vedno veliko vprašanj, ki velikokrat ostajajo brez jasnih in konkretnih odgovorov. Predstavljeni opis primera dobre prakse bo šolskim knjižničarkam in knjižničarjem olajšal nalogo prehoda in razjasnil marsikatero vprašanje. Predvsem pa je namen tega članka dokazati, da se da. Počasi, postopoma, korak za korakom in bomo vsi dosegli zastavljeni cilj.

Eden od zastavljenih ciljev v tem šolskem letu je tudi izpeljati konferenco šolskih knjižničarjev. Vsi imamo v spominu zelo uspešne kongrese šolskih knjižničarjev in ta napovedana konferenca bo na neki način podobna oblika srečanja. Namen je srečanje kolegov in predvsem izmenjava primerov dobre prakse. Videti in slišati, kaj počnejo kolegi na šolah, kaj se obnese, kaj je najbolj učinkovito pri do-

seganju ciljev iz našega kurikula in pri vzgoji samostojnega uporabnika.

Veliko se je dogajalo na našem področju in to dokazuje tudi veliko odmevov, nekaj pa jih še čaka na naslednjo številko. Na tem mestu vas vabim, dragi bralci in bralke, da tudi vi zapišete, kaj se dogaja v vaši knjižnici, šoli, kraju, če menite, da bi zanimalo bralce naše revije. Tudi ti zapisi služijo kot dobrodošla ideja za izvedbo raznih dejavnosti v knjižnici in na šoli.

Želim vam prijetno branje. ●

KULTURNI BAZAR 2017

KULTURA SE PREDSTAVI

LN KLUB LILI NOVY
14.00–15.30

30. 3.

O ti pismenost: naš problem in naša odgovornost v kontekstu povezovalne moči knjižničarjev

Razprava

Sodelujejo: dr. Polona Vilar, Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani; mag. Tatjana Likar, Ministrstvo za kulturo RS; mag. Breda Podbrežnik Vukmir, Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik; Darka Tancer Kajnih, Mariborska knjižnica, revija Otrok in knjiga, dr. Igor Saksida, Oddelek za razredni pouk, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani. Povezuje: dr. Sabina Fras Popović, Mariborska knjižnica

Da otroci ne berejo in premalo berejo, da ne razumejo prebranega in se izgubljajo na poti od osnovnega do zahtevnega, je vse pogosteje slišati na zelo različnih delih naše države. Tudi ugotovitve, da je pismenost pri odraslih problem, ni več skrivnost. Vprašanja o pismenosti praviloma sodijo v krog učiteljev, čeprav se z njim srečujemo v zelo različnih okoljih, vse od javnega sektorja do gospodarske sfere. Vprašanje (ne)pismenosti je širši družbeni problem in prav zato bomo na tem dogodku spregovorili o morebitni povezovalni moči knjižničarjev pri spodbujanju iskanja sistemskih rešitev za spreminjanje Slovenije v državo bralcev. Dogodek organizira Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Kaj treniram: hokej ali branje? Najbolje kar oboje!

Predstavitev sodelovanja med Mariborsko knjižnico in Hokejsko drsalnim klubom Maribor

STROKA

What Am I Training: Hockey or Reading? Both Would Be Best!

Presentation of Cooperation between the Maribor Public Library and the HDK Maribor Hockey and Skating Club

Sabina Fras Popović

Izvleček

Članek predstavlja primer sodelovanja knjižnice in športnega društva pri razvoju bralne kulture ter način, kako lahko knjižničar vključi razvoj bralne zmožnosti v prostočasne dejavnosti otrok, hkrati pa predstavi branje kot zahtevno dejavnost, za odlično obvladanje katere je posameznik pripravljen nameniti veliko truda in časa. Namen članka je spodbuditi razmišljanje o možnostih, ki se nam ponujajo, ko razvoj bralne kulture prenesemo zunaj prostorov knjižnice ali učilnice. Predstavljeni primer prinaša naslednja ključna spoznanja: otroci se pozitivno odzovejo na skupinsko glasno branje, na koncept branja kot družabnega dogajanja ter na primerjavo treniranja branja in izbrane športne panoge. Ugotovili smo tudi, da se otroci na branje odzovejo drugače, če v tej dejavnosti uvidijo smisel. Rezultati predstavljenega primera lahko služijo šolskim in splošnim knjižničarjem ter trenerjem in staršem kot pomoč pri oblikovanju programov sodelovanja z društvi in pri premikanju knjižnične dejavnosti iz ustaljenih knjižničnih prostorov v življenjski prostor posameznika. S pomočjo prispevka tudi ugotovimo, da predstavljajo ključni element starši. Veliko težavo pri razvoju bralne kulture in bralne pismenosti v nestandardnih okoliščinah predstavljajo starši, ki dojemajo branje zunaj šolskih obveznosti kot nasilje nad otroki. Tako tudi na tem primeru pokažemo, da je problem (ne)pismenosti in (ne)ustrezne bralne kulture sistemski problem, pri reševanju katerega ne smemo zaobiti družine.

Ključne besede

branje, spodbujanje branja, fantje, bralna kultura, sodelovanje, splošna knjižnica, hokej, trening, hokejski klub

UDK 028.4-053.5:796.966

Abstract

The article presents an example of cooperation between a library and a sport society in developing reading culture, and how a librarian can incorporate the development of reading ability into children's free-time activities; simultaneously, it presents reading as a demanding activity, to which an individual is willing to devote a great deal of time and effort to master it. The purpose of the article is to promote thinking about the possibilities we are offered when shifting the development of reading culture outside of the physical premises of a library or classroom. The example presented has led to the following key findings: children react positively to reading aloud in groups, to the concept of reading as a social event, and to the comparison between training reading and a select sport discipline. It has also been established that children react to reading differently if they see the purpose of it. The results of the presented example can aid school and general librarians, coaches and parents in shaping programmes for cooperation with societies, and in shifting library activities from the established library premises to an individual's living space. The paper has also revealed that parents are a key element. Parents who perceive reading outside of the scope of school requirements as violence against children present a great obstacle to the development of reading culture and reading literacy under non-standard circumstances. This example shows that the problem of (il)literacy and (im)proper reading culture is a systemic problem, one which cannot be solved without involving the family.

Key words

reading, promoting reading, boys, reading culture, cooperation, public library, hockey, training, hockey club

Mariborska knjižnica je splošna, javna knjižnica, ki v zadnjih letih medijski prostor polni tako z izjemnimi strokovnimi dogodki, kot so npr. Pravljični dan s pravljično šolo, in strokovnimi nagradami, kot je npr. prva nagrada Združenje splošnih knjižnic za inovativne projekte, kot tudi z novicami o brezplodni bitki z mlini na veter v obliki mestne oblasti, ki ne prepozna nujnosti po umešenosti sodobne knjižnične stavbe v središče mesta, ki bo za vedno zapisano v evropskem prostoru kot Evropska prestolnica kulture 2012.

Knjižnice in bibliobus s 47 postajališči pokrivajo široko razvejeno območje štirinajstih občin (Maribor, Duplek, Hoče-Slivnica, Kungota, Lovrenc na Pohorju, Miklavž na Dravskem polju, Pesnica, Rače-Fram, Ruše, Selnica ob Dravi, Starše, Šentilj in na širšem območju še Slovenska Bistrica in Oplotnica). Bibliobus na vsaka dva tedna obiskuje kraje, kjer v neposredni bližini ni stacionarnih knjižnic. V Mariborski knjižnici si prizadevamo, da prebivalci knjižnico v svojem okolju prepoznavajo kot živahno in dinamično središče, kjer se počutijo vredne in varne, središče, ki povezuje lokalne skupnosti, navdihuje in prinaša spremembe v njihovo življenje, ki omogoča njihovo osebno rast, vseživljenjsko učenje, aktivno državljanstvo, demokratično vključevanje v procese odločanja v družbi, prijetno in koristno preživljanje prostega časa in druženja. Vse bolj pa uresničujemo tudi sodobno paradigmo knjižnične javne službe, ki usmerja prenos knjižničnih vsebin iz knjižničnega prostora v življenjski prostor posameznega prebivalca.

Temeljna naloga splošne knjižnice je razvoj bralne kulture in bralne pismenosti pri različnih skupinah prebivalcev. Mnoge mednarodne in domače raziskave v zadnjih petih letih pred nas postavljajo izjemno slabe rezultate o bralni pismenosti in bralni kulturi. Rezultati so zaskrbljujoči tako pri odraslih kot mladih ter tako v domačem kot v mednarodnem merilu. Domača in tuja literatura opozarjata na problem sprejemanja branja kot prostočasne dejavnosti, sposobnost obvladanja zahtevne tehnike

branja in s tem povezano boljšo ali slabšo funkcionalno pismenost pri specifični skupini prebivalcev, in sicer pri dečkih v drugem in tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju (v nadaljevanju VIO), če jih starostno umestimo po slovenskem šolskem sistemu. V Mariborski knjižnici smo želeli oblikovati storitev, s katero bi prav tej populaciji branje predstavili kot dogodivščino na eni strani, na drugi strani pa kot tehniko, ki potrebuje visoko stopnjo lastne zavzetosti za odlično obvladanje. Ob tem smo želeli izpostaviti še dvoje: predstaviti branje kot dejavnost, ki ni nujno in vedno vezana na šolsko obvezo, in hkrati izpostaviti prednosti in koristi, ki jih branje prinese v vsakdanje življenje. Iskali smo povezavo med razvijanjem določenih posameznikovih sposobnosti (npr. sposobnost osredotočenosti, vživljanja v druge) in branjem kot tehniko, ki nas pripelje do novih znanj in bogati besedišče.

Šport in branje imata veliko več skupnega, kot je videti na prvi pogled. Za oboje so potrebni koncentracija, predanost in predvsem osebno zanimanje. Vsi, ki se ukvarjamo s spodbujanjem branja med različnimi skupinami uporabnikov, se v knjižnici vse bolj zavedamo pomembnosti osebnega pristopa, ki pa praviloma pelje stran od utečenih in že začrtanih poti delovanja. Osnovna ideja sodelovanja med Mariborsko knjižnico in Hokejsko drsalnim klubom Maribor je bila predstaviti družabno dimenzijo branja in osmisliti čas, ki ga mladostniki preživijo na potovanjih na tekme, in jih ob tem umakniti od elektronskih naprav, ki po navadi zapolnjujejo neorganiziran čas, motijo koncentracijo, ne povezujejo ter vplivajo tudi na razvoj in delovanje kognitivnih sposobnosti. Osnovni namen je bil, da jim branje predstavimo kot izbiro, kot zabavno potovanje in ne kot nujnost, ki jo v življenju moraš početi, ker jo od tebe zahtevajo in pričakujejo drugi, hkrati pa osmislimo tudi vloženi čas, ki ga namenijo razvoju tehnike branja.

Pri projektu sodelujeta ***Mariborska knjižnica*** in ***Hokejsko drsalni klub Maribor***. Ob zaključku sezone 2014/2015 so v klubu želeli otrokom ponuditi nekaj več. Predstavniki Mariborske knjižnice smo predlagali branje na avtobusu med potovanjem na tekme, saj so se otroci pred tremi leti neorganizirano in spontano na poti na tekmo na Bled srečali s knjigo *Banda,* ki jo je napisal Esad Babačić. Avtor je želel s tem delom postaviti spomenik slovenski hokejski reprezentanci. Takrat smo na avtobusu prvič izvedli uro glasnega branja literarnega besedila, ki je namenjeno odrasli populaciji, a je bila vsebina precej privlačna tudi za določeno skupino mladih fantov, ki jim trening hokeja napolni večino prostega čas in počasi postaja način življenja. Vožnja je takrat minila v pogovoru o razlikah med reprezentanco in klubom, fantje so pripovedovali o vzgibih, ki so jih privedli do začetkov igranja hokeja, ter o posameznikih, ki so jih je pri tem usmerjali ali navduševali. Tako je tudi zdaj v projektu poudarek na času, ki ga otroci preživijo na avtobusu. Povprečno gre za 4 ure na tekmovalni dan, to sta praviloma dve soboti na mesec. Na teh temeljih smo zasnovali projekt ***Hokejska bralna postava*** in sodelovanje med knjižnico in športnim društvom.

KAKO LAHKO S POMOČJO KOLEDARJA UGOTOVIMO, KAJ IMATA SKUPNEGA HOKEJ IN BRANJE?

Ljudje smo naravnani tako, da potrebujemo pri razumevanju posameznih stvari v življenju smisel. Knjižničarji ta smisel iščemo v vsakem elementu dejavnosti, ki jo izvajamo. In pogosto, ko mi najdemo smisel v stvareh, ki jih izvajamo, imamo na drugi strani tiste, ki sploh ne vidijo smisla v tem, kar knjižničarji tako radi počnemo. Sistematično postavljamo znanje v smiselne sklope povezanih zgodb. Hokej in branje sta že na prvi pogled tako zelo različna, da njuna povezava res nima nobenega smisla. Če ga ne najdemo drugače, si lahko pomagamo z zgodovinskimi dogodki in koledarjem.

Na dan pred slovenskim kulturnim praznikom leta 2014, torej 7. februarja 2014, je v prostorih Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport potekala okrogla miza na temo dvig bralne pismenosti. Njen namen je bil posvet ministra s strokovnjaki, v bistvu je šlo za tematski pogovor ministra o možnih ukrepih za dvig bralne pismenosti. Med deležniki in strokovnjaki ni bilo predstavnikov splošnih ali šolskih knjiž-

nic. Dan manj kot leto dni pred omenjenim dogodkom, 8. februarja 2013, se je slovenska hokejska reprezentanca z zmago nad dansko reprezentanco prvič uvrstila na najpomembnejše športno tekmovanje, olimpijske igre.

8. september je mednarodni dan pismenosti in vsako leto znova ta dan strokovnjaki opozarjajo na bralno pismenost kot na ključno kompetenco za razvoj in uporabo preostalih oblik pismenosti. Med temi strokovnjaki so tudi šolski in splošni knjižničarji. 4. septembra 2016 je slovenska hokejska reprezentanca z zmago nad reprezentanco Belorusije na turnirju za olimpijske kvalifikacije dosegla uvrstitev na olimpijske igre. Tako močno prepleteni dnevi, meseci in leta nam lahko prinesejo zanimivo sporočilnost.

Bralna pismenost zahteva od nas dolgoročno zavezo, je na posvetu z ministrom leta 2014 izpostavil dr. Gašper Cankar (Za, 2014, str. 13). Z dolgoročno zavezo je imel verjetno v mislih deset, petnajst let rednega ukvarjanja. Člani slovenske hokejske reprezentance, ki so septembra 2016 v Minsku osvojili turnir za olimpijske kvalifikacije, glede na njihovo starost povprečno trenirajo hokej že dvajset let po uro na dan, če ure razpršimo na dneve, tedne in mesece. Vsekakor lahko v tem primeru prepoznamo značilnosti dolgoročne zaveze.

Branje je tehnika, ki je osnova za razvoj bralne pismenosti, bralna pismenost pa je temelj, na katerem posameznik v dolgotrajnem življenjskem procesu razvije in nadgradi še druge oblike pismenosti, kot so npr. informacijska, finančna in v zadnjih letih tudi vse bolj izpostavljena digitalna pismenost. Branje je tehnika, podobno kot drsanje, ki jo posameznik lahko usvoji samo, če ji nameni dovolj časa. Prvi pogoj pa je, da k učenju te tehnike pristopi z zanimanjem, predanostjo, zavzetostjo in radovednostjo, kot jih lahko zaznamo pri otrocih, ko se želijo učiti drsanja.

KAJ NAS LAHKO DRSANJE IN HOKEJ NAUČITA O BRANJU?

Drsanje je osnovna tehnika gibanja na ledni ploskvi, ki jo posameznik potrebuje za igranje hokeja na ledu. Burnik (2006, str. 57) poudarja povezavo med učenjem in zabavo pri drsanju, saj uspešnost učenja drsanja in hokeja pri najmlajših pogojuje prav z učenjem skozi igro, ki predstavlja vzgojno sredstvo.

Branje in drsanje imata še eno pomembno skupno komponento, in to so starši. Tako pri učenju branja kot pri učenju drsanja so v primeru predšolskih otok starši tisti, ki otroka usmerijo v učenje teh dveh tehnik. Starši igrajo vidno vlogo pri otrokovem dojemanju hokeja in športa na sploh, izpostavi Burnik (2006, str. 55). Podobno velja tudi za branje. Starši torej igrajo pomembno vlogo tako pri hokeju kot pri branju, kreirajo otrokov odnos do specifične aktivnosti, ki oblikuje razvoj njegove osebnost in sposobnosti. Razlika pri učenju teh dveh tehnik nastane ob vstopu otrok v šolski sistem. Za učenje tehnike branja pri otrocih je v šolskem programu sistemsko poskrbljeno, medtem ko je učenje tehnike drsanja v domeni prostočasnih dejavnosti in kot takšno jo opredeljuje možnost izbire. Nekateri otroci imajo v okviru šolskega programa možnost spoznati drsanje kot enega od športov in se v okviru šolskih tečajev naučiti osnov tehnike drsanja, vendar tega znanja v okviru šolskih obveznosti sistematično ne nadgrajujejo. Če izrazijo zanimanje za tehniko drsanja, jo starši na (praviloma) otrokovo željo vključijo v okvir prostega časa in s tem ji dodajo posebno dimenzijo, ki je ključna za uspeh: lastno zanimanje. Učenje tehnike branja v sklopu šolskega programa je šolska obveza, ki jo prevzema glagol *morati* in odsotnost možnosti izbire. Kljub temu da se vsi vpleteni v proces zavedamo nujnosti branja, je tudi pri tej tehniki pomembno naše zavedanje, tako kot pri vseh drugih stvareh v življenju, da znanje in sposobnost izpuhti, če tega ne treniramo redno in ne spodbujamo prehoda na višji nivo: od enostavnega do zahtevnega. Od tečaja drsanja do uvrstitve v hokejsko ekipo. Od slikopisa do romana.

Dveinpolletni otrok ima besedišče dvestotih do tristotih besed, pri šestih letih pa jih pozna že več tisoč (Montessori, 2006, str. 143). Otroci v tem starostnem obdobju so izjemno dojemljivi za razvoj jezika in znanje vsrkavajo skozi igro in iz okolja, ki jih obdaja. Tisti, ki stopijo na led v tej starosti, tehniko drsanja

s posameznimi elementi usvojijo ob rednem treningu, ki je zasnovan kot igra, do starosti šestih let. Če stopijo na led kasneje, se njihova sposobnost usvajanja drsanja ne ustavi, le večjo spodbudo potrebuje. Branje je eden od najpogostejših načinov širjenja besedišča, zato je tako pomembno glasno branje v otrokovem predšolskem razvojnem obdobju. Besedišče odraslih v pogovornem odnosu med seboj ali v pogovornem odnosu do otrok težko doseže takšno jezikovno bogastvo, kot ga prinese literarno ali strokovno poljudno delo.

Brez znanstvenih raziskav, a če bi se potrudili, bi jih verjetno tudi našli, lahko na osnovi opazovanja družbene dinamike zapišemo, da branje velja za manj priljubljeno dejavnost med otroki in starši, da pa je to način ravnanja, ki je družbeno bolj sprejemljivo. Gibanje, ki je osnova za športno udejstvovanje, je med mladimi in njihovimi starši bolj priljubljeno, velja za družabno dejavnost, ki se odvija zunaj šolskih obveznosti in ni vezano na glagol *morati*. Pri uporabi glagola *morati* v besedni zvezi s katerokoli dejavnostjo stopamo na področje možne podzavestne zavrnitve in tako je lahko v obeh primerih, pri branju in pri športu. V slovenskem prostoru ukvarjanje s športom predstavlja, predvsem glede na rezultate slovenskih športnikov, tudi eno od možnosti za lastno uveljavitev in graditev pozitivne samopodobe.

Branje mladim najpogosteje predstavlja individualno dejavnost, ki je ne povezujejo z zabavo, igro ali s sprostitvijo. Pogosto tudi ne pomislijo, da je to nekaj, kar je potrebno trenirati (vaditi), in si niti ne želijo biti v tem zelo dobri. Povezava med treningom branja in treningom športa ponuja različne možnosti za premik vzpostavljenih miselnih vzorcev, predsodkov in načinov obnašanja. Dobro branje ni kar nekaj, kar se zgodi samo po sebi, tako kot tudi športni dosežki niso samoumevni.

Najpogostejši asociaciji ob knjigah za osnovnošolce sta bralna značka in domače branje, torej nekaj, kar je povezano s šolo. Podobno kot si pri učinkovitem in pestrem vadbenem procesu za najmlajše pri treningu hokeja vaditelji prizadevajo v trening drsanja in igranja hokeja vnesti elemente zabave, igre in sprostitve (Burnik, 2006, str. 3), potrebujemo takšne pristope tudi pri vadbenem procesu tehnike branja. Največji manevrski prostor za takšen pristop ponuja obdobje predbralne pismenosti. Če tega obdobja nismo uporabili v tej smeri, to je, da branje predstavimo kot tehniko, ki vodi tudi do zabave, sprostitve in igre, hkrati pa od nas zahteva določeno stopnjo osebne zavzetosti in predanosti, potrebujemo več iznajdljivosti v nadaljnjih obdobjih. Na eni strani zaradi sistemske umeščenosti branja, ki je deležno veliko pozornosti, negovanja in spodbujanja, a je najpogosteje vezano na koncept šolskih obveznosti, na drugi strani pa zaradi umeščenosti branja v družini. Če je branje v družini zunaj šolskih obveznosti prepoznano kot nasilje nad otroki, se srečujemo z izjemno razvojno težavnim vprašanjem, ki nas seveda usmerja v oblikovanje drugačnih sistemskih pristopov k zagovorništvu branja, kar pa ni namen razmisleka v pričujočem prispevku.

SREČANJE ŠPORTNE IN BRALNE KULTURE NA AVTOBUSU

Hokej v Mariboru v sklopu Hokejskega drsalnega kluba Maribor trenira 45 otrok v starosti med 9 in 13 let. Otroci, stari do 12 let in do 14 let, sodelujejo tudi v državnem prvenstvu. Tekme potekajo v različnih krajih Slovenije ter tudi v Avstriji in na Hrvaškem. Praviloma avtobusne prevoze na tekme organizira klub, na tekme pa z otroki lahko potujejo tudi starši. V šolskem letu 2015/2016 smo se dogovorili za sodelovanje (Mariborska knjižnica in Hokejski drsalni klub Maribor) in smo branje umestili kot stalnico potovanj na tekme. Projekt je potekal tako, da je skupaj s hokejisti na avtobusu potovala tudi knjižničarka, ki je vodila dejavnost. Z mladimi hokejisti, ki prihajajo iz različnih osnovnih šol, smo na pot vzeli ***Deso Muck*** in njeno knjigo ***Blazno resno o šoli***. Prvo srečanje na avtobusu je bilo povezano z učnimi listi, ki so prinašali informacije o pisateljici, seriji knjig *Blazno resno* ter tudi o slovenskih nagradah za mladinsko književnost. Začeli smo z glasnim branjem. Poglavja so fantje brali po vrstnem redu številk na svojih tekmovalnih dresih. Knjiga je romala med njimi. Ko smo prišli do poglavja, ki ni bilo »zasedeno« z

igralsko številko, je knjižničarka predlagala izbiro: ali bere ona ali kdo od njih. Med branjem smo razpravljali o vsebinah, ki so zanje pomembne: od tega, kako se po štajersko reče *plonk listku* in kakšne so koristi od pisanja švinglcev, do tega, da danes skoraj nihče v razredu drugemu nič več ne pomaga, še za nalogo jim ne povedo, če izostanejo zaradi klubskih obveznosti, in do tega, kako dober občutek imajo, ko lahko sami pomagajo sošolcem. Po prvem glasnem branju so ugotovili:

- da je za dobro, tekoče branje potrebno prav tako trenirati kot za dobro igro hokeja,
- da lahko mlajši (igralci) bolje berejo kot starejši,
- da ni nič narobe, če se ti pri branju zatika, saj se tudi starejšim zapletejo besede,
- da je dragoceno, kadar lahko o prebranem tudi razpravljamo,
- da ima kapetan privilegij, da pove, kdaj je dovolj branja, in je prav prijetno, če ob tej odločitvi poveže ekipo, včasih pa se odloči tudi po svoje, in
- da čas ob branju res hitro mine.

Slika 1: Branje na avtobusu

Strinjali pa so se tudi, da je prijetno in navdušujoče tudi poslušanje. Prvo bralno gostovanje so zaključili z zmago na Bledu. Naslednja knjiga je bila *Blazno resno o seksu* iste avtorice. Mentorji Bralne značke na šolah, ki jih obiskujejo otroci, so hokejistom, če so bili vključeni v projekt Bralne značke, priznali opravljene obveznosti v obsegu dveh knjig. V knjižnici smo jim pripravili potrdila o sodelovanju ter ustrezen dopis, s katerim smo predstavili projekt. Mariborska knjižnica je ob sodelovanju s Hokejsko drsalnim klubom Maribor tako v šolskem letu 2015/2016, ki sovpada s hokejsko sezono, pripravila za člane selekcije U12 (starost fantov in dekleta do 12. leta starosti) dopolnitev športnega programa v klubu.

Mariborska knjižnica in Hokejsko drsalni klub Maribor v sezoni 2016/2017 nadaljujeta sodelovanje pri tem projektu. Namen ostaja nespremenjen: fantom v starosti od 9 do 13 let želimo ponuditi kakovosten način preživljanja časa na organizirani poti do prizorišča tekem državnega prvenstva pod okriljem Hokejske zveze Slovenije. V selekciji U12, v kateri sodelujejo fantje in dekleti v starosti od 9 do 11 let, spoznavamo slovenskega pisatelja Žigo X. Gombača in njegovo delo ***NK Svoboda (2016)***. V ospredje dela je postavljena povezava begunske stiske, mladostniške stiske (šola, prijatelji, ljubezen, družinska harmonija) in športa. Glavna junaka, Anej in Sabi, pišeta vsak svoj dnevnik, se potem tudi srečata in spoznata, povežeta pa ju stiska in nogomet. Anej in Sabi sta oktobra, novembra in decembra s hokejisti potovala dvakrat na Bled, enkrat v Ljubljano, v Zagreb, v Beljak in na Jesenice. Prva pot na Bled (12. oktobra 2016) je pomenila odkrivanje pomenov v naslovu literarnega dela: le kaj pomeni NK in zakaj *Svoboda* in ali je tudi v resnici kakšen nogometni klub tako poimenovan. Zanimivo je bilo opazovati:

- kako različni so elementi motivacije pri mladih bralcih,
- kako zapleteno je lahko prebiranje besed, ki jih poznamo le po izgovarjavi in v naši spominski bazi besedišča niso preslikane kot podoba povezanih črk. Gre za poslovenjenje tuje besede, najpogosteje iz angleščine, kot npr. *hanging*, in
- kako lahko tudi kletvice spodbudijo nekaj dobrega, v našem primeru interes, da prideš kmalu na vrsto za branje poglavja, ki ima največ neznanih kletvic. Žal takšnega poglavja nismo odkrili. Kletvice so pač del besedišča in pri mladih se ta del nenadzorovano bogati, četudi si odrasli posebej ne prizadevajo za to. Na prvem potovanju na tekmo je glasno branje potekalo od kletvice do kletvice in ne od poglavja do poglavja. Sprva smo branje kletvic opremili z glasbenim signalom, ki je značilen za cenzuriranje neprimernih besed v radijskem ali televi-

zijskem programu, a smo nato napisano besedo prebrali na glas. Otroci so poznali vse besede.

Razprava se je ustavila pri razlikovanju besed *hinavec* in *zahrbtnež*. Ločevanje teh dveh besed smo povezali s posameznikovim dejanjem, ki ne odraža tega, kar dejansko misli o tebi. Ali ti laže v obraz ali za hrbtom. Ker je življenje že od vsega začetka pač življenje, so otroci nizali prigode iz svojih življenj v ilustracijo pomenskega razlikovanja dveh besed. Sabijevo potovanje v svobodo opredeljuje denar. Ko v zgodbi našteva valute, smo se hitro ustavili pri pojasnjevanju, kaj sta *lira* in *funt*, nato še pri *izkoriščanju ljudi* in besedi *značaj* (ugotavljanje razlike med tistimi lastnostmi, ki označujejo posameznika predvsem v odnosu do drugih in okolice in lastnostmi posameznika). Pogovor o zgodbi se je v nadaljevanju navezal na očetovo vlogo v zgodbi in na njegovo podporo Anejevi pomoči Sabiju ter ponovno na to, kako postati dober bralec. Fantje so iskali primerjavo med časom, ki ga namenijo treningu branja, in časom, ki ga namenijo treningu drsanja. Do konca Anejevega in Sabijevega potovanja smo ugotavljali še razlike med besedama *potrpežljiv* in *strpen*, spoznavali pomen besede *konflikt* in se pogovorili o tem, kako je sestavljeno *novinarsko poročilo o športnem dogodku*. V treh mesecih so na avtobusu z igralci na tekme potovale še izbrane knjige iz tistega dela zbirke, ki ga knjižničarji poimenujemo strokovna literatura za mlade. Otroci so tako spoznavali, kako lahko dopolnijo šolske vsebine z informacijami iz knjig (npr. piramide, vesolje, človeško delo, vreme in podnebje).

Slika 2: Ko sotekmovalec bere, ga drugi pozorno poslušajo.

Kaj imata torej skupnega trening hokeja in trening branja? Burnik (2006) opozarja, da je treba pri najmlajših zgraditi široko bazo gibalnih znanj, iz katere bo v višjih starostnih kategorijah mogoča učinkovita specializacija. Delo z najmlajšimi, kar je glede na Burnikovo klasifikacijo starostna omejitev med 6. in 11. letom, pomeni izhodišče za naprej, pri tem pa Burnik izpostavi potrebo po tem, da se otroke navduši za hokej in tudi šport kot celoto, se nauči delovati v skupini, spoštovati pravila in vse akterje v športu. Podobno lahko ugotovimo tudi za branje. Prve bralne izkušnje v domačem okolju so neprecenljive in izjemno dragocene, a če niso prisotne, jih lahko nadomestimo v kasnejšem obdobju z izbranim osebnim pristopom, ki ni nujno sistemsko pogojen kot obvezen.

»Učenje drsanja je nikoli končan proces, kar pomeni, da se drsanja dolgo učimo, nato dograjujemo drsalno znanje, vsak igralec pa kasneje izoblikuje svoj stil. Pomeni tudi, da tehniko drsanja lahko izboljšamo tudi pri igralcih v višjih starostnih kategorijah.« (Burnik, 2006, str. 8) Ko pri otrocih potegnemo primerjavo med treningom branja in treningom hokeja, kmalu spoznajo, da je za oboje potreben trud, da je tako kot drsanje tudi branje nikoli končan proces, ki potrebuje precej časa za dobro izvedbo. Tako kot igralci najdejo svoj slog drsanja, se tudi kot bralci najdejo v lastnem slogu branja. Ob tem pa še razvijejo poseben odnos do vsebin, ki jih zanimajo. Podobno kot pri hokeju tudi pri branju ni zaželena prehitra specializacija (Burnik, 2006, str. 8; Mohor, 2006, str. 12): odprtost za različne igralne položaje lahko povežemo z različnimi literarnimi zvrstmi. Avtomatizacija drsanja v hokeju je pogoj za učenje tehnično-taktičnih elementov hokeja in uspešno vključevanje v igro, meni Burnik (2006, str. 8). Avtomatizacija branja je pogoj za uspešno vključevanje v vse elemente posameznikovega življenja. Tudi trenerjeva navodila za igro je treba s trenerske table prebrati, pa čeprav gre v tem primeru za simbole in sklice. Branje je prisotno v vsakem elementu športa, le da ga prepogosto ne prepoznamo ali zaznamo. Otroci, ki so pismeno šibki, nimajo težav le v šoli pri jezikovnih predmetih, težave se pokažejo tudi pri naravoslovnih predmetih, kjer ni tako zelo

pomembna vzdržljivost za obvladovanje zahtevnejših in obsežnejših literarnih del v smislu obsega in pomena, temveč se v največji meri pokaže pomembnost avtomatizacije branja. Kot avtomatizacijo branja razumemo branje, ki steče brez posebnega razmišljanja, napora in je ponotranjena tehnika pridobivanja znanja ter opravljanja miselnih procesov.

Igralci se najpogosteje prvič srečajo z drsanjem v predbralnem obdobju, torej pred vstopom v šolo. Predbralno obdobje označuje obdobje pred sistematičnim učenjem branja in pisanja, torej spoznavanja črk.

Burnik (2006, str. 12) tudi pri hokeju opozarja na to, da možgani niso sposobni dobro opravljati dveh funkcij hkrati, kar vodi do padca koordinacije. To ponazori na primeru sodelovanja nog in rok, noge drsajo, roke vodijo plošček. Ker gre za bistveni element hokejske igre, torej koordinacijo med drsanjem in vodenjem ploščka, vidi rešitev v sistematičnem delu za zmanjšanje padca koordinacije. »V možganih je treba pripraviti čim širšo bazo, čim več različnih motoričnih programov.« (Burnik, str. 13) Branje spodbuja tudi koordinacijo.

»Uporabljajo naj se tudi treningi, ki izključujejo čutilo vida.« (Burnik, 2006, str. 13) Glasno branje spodbuja vizualizacijo, vpliva na sposobnost poslušanja, razvijanje občutka za soigralce, četudi jih ne vidijo, jih pa slišijo in poslušajo.

Med metodičnimi priporočili za učenje drsanja je tudi priporočilo o razporejanju otrok v posamezne skupine glede na usvojeno znanje. »Včasih damo tudi boljše drsalce v slabšo skupino, da pomagajo drugim otrokom pri učenju in trenerju pri demonstraciji, slabše pa v boljšo zaradi motivacije. Vendar je pri tem potrebno paziti, da je otrok z manj znanja sposoben izvesti vajo pri boljši skupini, da ne naredimo več škode kot koristi v psihološkem pogledu.« (Burnik, 2006, str. 15) Pri branju v skupini se pokažejo različne sposobnosti branja na glas in tako so tudi v našem primeru fantje spoznali, da niso samo oni slabši bralci, ali pa vidijo, da kateri od igralcev bolje bere, kot so predvidevali. Pri prvi skupini gre za zaupanje ter spodbujanje sodelovanja, v drugi pa za motiviranost. Otroci bolj uživajo in so uspešnejši, kadar so bolj notranje motivirani, torej delajo nekaj zaradi sebe in ne drugih v okolju (Dvajset, 2016, str. 21).

Branje na avtobusu smo tako postavili v vlogo vaj v pripravljalnem delu treninga. Spodbuja koncentracijo, osredotočenost na ekipno sodelovanje, motivira sodelujoče za fokus in ne spodbuja deljene pozornosti.

SKLEP ALI ISKANJE ODGOVORA NA VPRAŠANJE, ALI ME BRANJE KNJIGE PRIPELJE DO BOLJŠEGA BRANJA IGRE

Hokej je ekipni šport. Na ledni ploskvi je v eni ekipi povezanih pet igralcev in golman. Igralci se delijo na tiste v napadu in tiste v obrambi. Mohor (2006, str. 21) našteje igralne sposobnosti posameznika kot igralca v napadu in igralne sposobnosti posameznika kot igralca v obrambi. Poudarjene sposobnosti posameznika kot igralca lahko strnemo v tri kompetence: sposobnost *predvidevanja* (preigravanje, sprejem podaje), *preusmerjanja* (varanje: s telesom, s spremembo smeri) in *spremljanja* (odvzem ploščka, kritje prostora, blokiranje strela). Te sposobnosti niso vezane le na priučen način gibanja na ledu, ampak na nekaj več, kar posameznik izraža skozi svoje razmišljanje in ravnanje, torej skozi odnos do nečesa. Pomen usklajenosti vseh sposobnosti pri posamezniku prikaže Mohor (str. 28) na primeru strela na gol. Tukaj se morajo ujeti tehnika izvedbe, telesne sposobnosti posameznika, taktična pripravljenost in psihična zrelost. Prav slednjo povezuje s sposobnostjo »branja igralnih situacij« (str. 29), kar pomeni, da se igralec v pravem trenutku odloči za strel na gol. Branje igralnih situacij razumemo kot posameznikovo sposobnost predvidevanja poteka igre, ravnanja soigralcev, ravnanja igralcev nasprotne ekipe ter ocene lastnih možnosti. Sposobnost branja igralnih situacij ni tako oddaljena od sposobnosti branja umetnostnih ali neumetnostnih besedil in branje knjige je lahko ena od tehnik razvijanja sposobnosti branja igre.

Med osnovnimi cilji treninga pri kategoriji mlajših dečkov (starost do 12 let) našteje Mo-

hor (str. 36) tudi elemente vsestranskega razvoja igralca: naučiti se pomena besed trening, regeneracija, požrtvovalnost, seznaniti se s pravili igre, naučiti se spoštovati nasprotnika, soigralce, trenerje in sodnika, razvijati komunikacijo in odnose v ekipi ter usmerjati igralce k nenasilnemu odnosu do soigralcev in pozitivnemu odnosu do matičnega kluba in kraja bivanja. Doseganje teh ciljev lahko na potovanjih do športnih dvoran podkrepimo tudi z branjem izbranih literarnih del. V tej starosti mora biti pozornost na razvoju koncentracije, osebnostnih lastnosti in razvoju kolektivnega duha (Mohor, str. 36). Tudi pri doseganju teh ciljev si ne moremo predstavljati boljšega pripomočka, kot je branje.

Vsekakor je spodbujanje branja kot elementa osebnega razvoja več kot zaželeno tudi pri starejših kategorijah, še posebej, če sledimo le nekaterim od ciljev, ki jih Mohor (str. 80) izpostavi med osnovnimi cilji treningov hokeja pri kategoriji dečkov (starost do 14 let), in sicer: spoštovanje osebnostnega razvoja v puberteti, razločiti pomen posameznika v ekipni igri, razviti prijateljsko atmosfero v ekipi, usvojiti teorijo športnega življenja, razviti duh »fair playa« – razvijanje moralnih in etičnih norm, seznaniti igralce z vandalizmom, drogami, dopingom ter jih podpirati pri šolskih obveznostih in jim pomagati pri odločitvi za srednjo šolo. Na tej točki šport ni več le igra, postane obveza (Mohor, str. 80) in zaveza, hkrati pa še vedno ni edina stvar v njihovem življenju. Otroci so na tej razvojni stopnji zelo občutljivi, razvija se njihova samopodoba, iščejo si položaj v družbi. Vse morebitne vsebine, o katerih želimo z njimi spregovoriti, jim lahko predstavimo skozi literarne junake. Pri treningu hokeja v tej starosti se srečajo vadba koordinacijskih vaj posameznika in skupinske koordinacijske vaje. Skupinsko branje na avtobusu omogoča tudi to kombinacijo: vajo posameznika pri treningu bralnih spretnosti kot tudi vajo skupine pri dojemanju prebranega.

Rezultati projekta pri starostni supini med 9. in 12. letom starosti so statistično minimalni, če pogledamo, da smo v Mariborski knjižnici s tem projektom zajeli manj kot en odstotek populacije, ki živi na območju Mariborske knjižnice. Učinek te storitve je predvsem v drugačni percepciji knjige, branja in knjižnice. V lanski sezoni so igralci od štirih gostovanj na treh brali in ekipa je trikrat dosegla zmago. Za nas je bil zanimiv prav njihov odziv po tekmi. Starši so povedali, da so fantje sami naredili povezavo med branjem in zmago. Najpogostejša ugotovitev je bila, da so bili »bolj pri stvari«. Igralci so tako sami na izkustveni ravni ugotovili neposredno korist branja in to povezali z razvojem kognitivnih sposobnosti. Igralci so se s pomočjo branja, ki je bilo zasnovano kot ekipno dopolnjevanje, povezali že vsaj tri ure pred tekmo, njihove misli so bile sproščene in niso bile obremenjene z motečimi elementi sodobne digitalne komunikacije. Če je redni del tekmovanja zaznamovala knjiga *Blazno resno o šoli*, je igro v končnici zaznamovala knjiga *Blazno resno o seksu*. Kako zelo so fantje verjeli v moč branja, potrjuje tudi izkušnja zadnje, odločilne tekme, ko so na Bledu igrali za tretje mesto. Prvo tekmo na Bledu so zmagali (branje na poti na gostovanje), drugo doma so izgubili (pred domačimi tekmami nismo brali) in potem so se odpravljali na tretjo. Fantje na tej poti niso imeli spremstva knjižničarke, sami so se organizirali, prosili le za knjigo in film. Na poti so brali in na tekmi – zmagali. Četudi si ob tem mislimo, da je morda pač uspelo ali pa je bilo to srečno naključje, so fantje spremenili odnos do branja. Verjamejo, da lahko branje pripelje do zmage tudi v športu. Člani selekcije U12 so v tekmovanju državno prvenstvo, ki ga vodi Hokejska zveza Slovenije, osvojili 3. mesto. V veliko spodbudo za nadaljevanje te dejavnosti za širjenje bralne kulture je ugotovitev, da otroci zmage na tekmah povezujejo tudi z branjem. Kot ekipa so se ponovno v celoti udeležili 5. dneva Mariborske knjižnice in ni jih bilo treba pretirano navduševati. Z veseljem so se vabilu odzvali in trenerji so sodelovanje na tem knjižničnem dogodku uvrstili v redni tedenski urnik treningov ter tako podprli sodelovanje. Fantje so tekli za zabavo, za novo knjižnico in za več knjig ter tako še nadgradili naše bralno druženje. Prav njihov odnos je bil vezan na odločitev o nadaljevanju projekta Hokejska bralna postava. V nadaljevanju lahko beležimo zanimive rezultate. Športni se odražajo v vedno večji povezanosti

ekipe, disciplini ter borbenosti, kar je v prvi vrsti odraz trenerskega dela, a tudi sodelovanja na avtobusu, tisti rezultati, ki navdušijo navijače, pa so tudi že v kakšni dobljeni tekmi, a ekipa vse bolj gradi na tem, da rezultat vedno ne prinese pravega zmagovalca posamezne tekme. To potrjuje tudi zgodba, ki jo beremo. Bralni rezultati so v spoznanju, da je glasno branje zabavno, da zahteva sodelovanje celotne ekipe, da skoraj vsi v ekipi potrebujejo več treninga branja, da tako čas na poti hitreje mine, da je zgodba zelo zanimiva, da so kletvice lahko tudi motivator za hitro predrsavanje med poglavji in vsako poglavje prinese novo besedo ali temo za pogovor.

S tem projektom smo želeli pokazati, kako zelo so odprta vrata knjižnicam in knjižničarjem pri razvoju bralne kulture in bralne pismenosti, predvsem pa kako zelo je pomemben poseben pristop in oseben vzgled pri odraščajoči generaciji. Oblika sodelovanja med knjižnico in športnim društvom presega utečene in že poznane oblike sodelovanja med predvsem kulturno ali vzgojno začrtanimi programi posameznih partnerjev ter je tako primer, ki ga lahko ponovimo v različnih okoljih. Knjigo, branje in vrednote vseživljenjskega osebnega razvoja pa iz knjižnice prenesemo tudi v osebni življenjski prostor posameznika. ●

Viri

Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje (2006). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Burnik, A. (2006). *Metodične osnove hokeja na ledu za najmlajše kategorije*. Ljubljana: [A. Burnik].

Cerar, M. (2001). *Institucionalizacija hokeja na ledu na Slovenskem: [diplomska naloga].* Ljubljana: [M. Cerar].

Dvajset najpomembnejših pedagoških načel za poučevanje in učenje od vrtca do srednje šole (2016). Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti (CRSN).

Grosman, M. (2011). Branje umetnostnih besedil za višjo bralno pismenost – rezultati PISA 2009. V: V. Gomivnik Thuma (Ur.) *Vloga slikovnih sestavin pri sporazumevanju: zbornik Bralnega društva Slovenije ob 9. strokovnem posvetovanju 8. septembra 2011 v Ljubljani.* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Hozjan, E. (2013). Projekti in programi za spodbujanje bralne motivacije pri fantih. *Slovenščina v šoli*, XVI (2), str. 12–22.

Hozjan, E. (2013). *Projekti in programi za spodbujanje bralne motivacije pri fantih: diplomsko delo.* Ljubljana: [E. Hozjan].

Križaj, R. (2000). *Agresivnost v hokeju na ledu*: [diplomsko delo]. Ljubljana: [R. Križaj].

Mohor, M. (2006). *Metodični postopki pri učenju hokeja na ledu do U-14: [diplomsko delo]* Ljubljana: [M. Mohor].

Montessori, M. (2006). *Srkajoči um*. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo. (Zbirka Montessori).

OECD PISA 2012: program mednarodne primerjave dosežkov učencev. (2013). Ljubljana: Pedagoški inštitut. Dostopno na: http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/raziskovalna_dejavnost/PISA/PISA2012/PISA%202012%20Povzetek%20rezultatov%20SLO.pdf (10. 9. 2016).

Pečjak, S.; Bucik, N. (2004). Bralna motivacija učencev v osnovni šoli. *Psihološka obzorja*, 13 (4), str. 33–54.

Pečjak, S.; Bucik, N. (2004). Učenčev izbor – ključ do motivacije za branje? *Otrok in knjiga*, 31 (60), 53–67.

Pečjak, S.; Pirc. T. (2010). Ali se oblikuje bralno razumevanje pri dekletih drugače kot pri fantih? *Didactica Slovenica – pedagoška obzorja*, 25(2), 51–66.

Pečjak, S.; Ajdišek, N. (2008). Sodobna psihološka spoznanja o bralni pismenosti s poudarkom na razvoju bralne motivacije. Šolska knjižnica, 18(3-4), 244–252.

Podbrežnik, I. (2009). Načrtovanje bralne kulture v splošnih knjižnicah. *Zbornik 6. študentske konference Fakultete za managment Koper.*Koper: Celje: Škofja Loka: Fakulteta za managment.

Poučevanje branja v Evropi: okoliščine, politike in prakse (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Razlike med spoloma v (meta)kognitivnih in motivacijsko emocionalnih dejavnikih bralnega razumevanja. (2008). *Psihološka obzorja*, 17 (4), 89–116.

Raziskava spretnosti odraslih PIAAC v Sloveniji 2016. Dostopno na: https://www.oecd.org/skills/piaac/Skills-Matter-Slovenia-Slovenian-Version.pdf (10. 9. 2016).

Raziskava spretnosti odraslih: vodnik za bralca (2015). Ljubljana: andragoški center Slovenije. Dostopno na: http://piaac.acs.si/doc/images/publikacije/Vodnik01_final_TISK%20zadnja_za%20spletno%20stran.pdf (10. 9. 2016).

Za dvig bralne pismenosti: zbornik prispevkov strokovnega tematskega razgovora na ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport (2015). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

DR. SABINA FRAS POPOVIĆ, višja bibliotekarska svetovalka, zaposlena v Mariborski knjižnici
Naslov: Mariborska knjižnica, Rotovški trg 2, 2000 Maribor
E-naslov: sabina.fras-popovic@mb.sik.si

KULTURNI BAZAR 2017
KULTURA SE PREDSTAVI

LN KLUB LILI NOVY
10.30–12.00

30. 3.

Ščepec bralne kulture

Kratke predstavitve projektov in programov

Sodelujejo: Javna agencija za knjigo RS (JAK), Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS, Društvo slovenskih pisateljev (DSP), Bralno društvo Slovenije (BDS), Društvo Slovenskih založnikov, Bukla – brezplačna revija o knjigah, Zavod MARS Maribor, Pripovedovalski variete

Obiskovalci bodo seznanjeni s projekti in programi, s katerimi se ukvarjajo ustanove na področju bralne kulture. Poudarek bo na programih, namenjenih šolski populaciji različnih starostnih skupin, ter ponudbi za mentorje in strokovno publiko. Izvajalci bodo med drugim predstavili projekt *Rastem s knjigo* (JAK), delo mladinske sekcije Društva slovenskih pisateljev, napovedali bodo pomembna izobraževanja (Bralno društvo Slovenije in Društvo bralna značka Slovenije – ZPMS), udeležence seznanili z delom slovenskih založnikov, Buklo – brezplačno revijo o knjigah ter predstavili delovanje Zavoda MARS Maribor in Pripovedovalskega varieteja.

Vloga šolskega knjižničarja pri uporabnikih 21. stoletja

STROKA

Role of School Librarian among 21st Century Users

Zvonka Fekonja

Izvleček
Današnje šole predstavljajo kompleksno okolje, kjer imata šolska knjižnica in knjižničar pomembno vlogo. Hitra rast količine dostopnih informacij vpliva na zahteve uporabnikov, saj ti od knjižničarja zahtevajo pomoč pri iskanju informacijskih virov in informacij, izbiro le-teh in vrednotenje ter uporabo. V prispevku prikazujemo naravo dela šolskega knjižničarja pri uporabnikih 21. stoletja in predstavljamo njegovo vlogo v šolski knjižnici. Mnogi uporabniki šolskega knjižničarja vidijo le kot izposojevalca in je zato njegova vloga podcenjena. Knjižničar poleg poznavanja gradiva v knjižnici pozna tudi svoje uporabnike in jim ponudi pravo informacijo ob pravem času ter tako vpliva na njihovo zadovoljstvo in uspešnost.

Ključne besede
šolska knjižnica, šolski knjižničar, uporabniki, 21. stoletje

UDK 027.8:021.89

Abstract
The schools of today present a complex environment in which the school library and librarian have an important role. The rapid increase in the amount of information available is influencing the demands of users, who are requesting help from the librarian when searching for information sources and information, selecting them, evaluating them, and using them. The paper presents the nature of the work of a school librarian among 21st century users and presents his/her role in the school library. Many users view the school librarian as the one who loans books and nothing more, and consequently underestimate his/her role. In addition to being familiar with the material housed by the library, the librarian also knows its users and provides them with the right information at the right time, thus contributing to their satisfaction and success.

Keywords
school library, school librarian, users, 21st century

UVOD

Šolske knjižnice so sestavni del izobraževalnih ustanov in vzpodbujajo uporabnike, da razvijejo navado uporabe knjižničnih virov v vsakodnevnem življenju. S hitro rastjo količine dostopnih informacij postajajo zahteve uporabnikov knjižnic vse večje. Od knjižničarjev ne pričakujejo le pomoči pri iskanju informacij in informacijskih virov, ampak tudi pri njihovi izbiri, vrednotenju in uporabi (Vidic in Južnič, 2010). Knjižničar pri uporabniku razvija veščine informacijske pismenosti ne samo za uspešno delo v šoli, ampak le-te predstavljajo temelj za vseživljenjsko učenje. Veščine segajo vse od kognitivnih sposobnosti, ki so potrebne za reševanje problemov in oblikovanje konceptov, do iskalnih strategij, analize, sinteze – skozi veščine, potrebne za iskanje gradiva v knjižnici ter pridobivanje informacij v različnih formatih, organiziranjih znanja, pri uporabi baz podatkov, indeksov in iskalnikov, pri povzemanju, hitrem branju gradiva – pa vse do kritičnega branja in veščine vrednotenja (Collins, 2007). Namen prispevka je predstaviti vlogo knjižničarja v šolski knjižnici in prikazati naravo njegovega dela. Pogosto še vedno šolskega knjižničarja vidimo samo kot izposojevalca knjig oziroma ‚receptorja', ki sedi pri vhodu knjižnice in nam na prošnjo prinese želeno knjigo. Šolsko knjižnico učenci večinoma uporabljajo kot prostor za učenje, čakanje na pouk ali tam iščejo literaturo in vire za pripravo projektnih oz. seminarskih nalog. Pri tem pa se nam zastavlja vprašanje, kako dobro učenci in tudi učitelji poznajo vlogo šolske knjižnice pri razvoju učencev in kakšen vpliv ima knjižničar na spreminjanje informacijske bralne kulture.

KNJIŽNICA KOT VIR PRIDOBIVANJA INFORMACIJ

Današnje šole predstavljajo kompleksno okolje, kjer so spremembe v poučevanju pomembne za ustvarjanje novih, drugačnih možnosti učenja za uporabnike. Šolski knjižničarji vedo, da partnerstvo tako pri učitelju kot učencu izboljša številne spretnosti in spodbuja razvoj novih pristopov učenja. Za šolske knjižničarje sodelovalno partnerstvo predstavlja novo profesionalizacijo, potrebno za zadovoljitev potreb učencev 21. stoletja (Martin in Johnston, 2013). Ko učenec dobi nalogo ali mora opraviti s šolo povezano aktivnost, pozna šolsko knjižnico in knjižničarja kot vir informacij, ki jih potrebuje. Knjižničarji uporabljajo svoje raziskovalne sposobnosti za iskanje člankov, knjig, spletnih strani ali česarkoli drugega, kar potrebuje učenec (Jurkowski, 2006). Primarna naloga šolske knjižnice je usposabljanje učencev za učinkovito, uspešno in čim bolj ekonomično iskanje in uporabo informacijskih virov. Učenci morajo spoznati tiskane in druge vire informacij, ki so v matični knjižnici in drugod, ter strukturo virov z njihovega znanstvenega področja (Vidic in Južnič, 2010).

Jurkowski (2006) navaja, da je šolsko knjižnico mogoče opisati kot »oazo«. Pogosto jo učenci opisujejo kot nevtralno ozemlje dobrodošlice v preobremenjenem okolju. Knjižnice so svetel in prijeten prostor in treba je vložiti veliko truda, da postanejo vabljiv prostor z udobnimi sedeži, pozdravnimi obvestili, rastlinami in slikami. Za mnoge učence knjižnica predstavlja varno zatočišče in prijetno okolje. Je »prostor z osebnostjo«.

VLOGA KNJIŽNICE IN KNJIŽNIČARJA V ŠOLSKEM SISTEMU

Šolske knjižnice po vsem svetu imajo skupen cilj: krepitev poučevanja in učenja za vse, podpora vzgojno-izobraževalnemu programu na šoli. Šolske knjižnice v različnih oblikah obstajajo po vsem svetu in predstavljajo učno okolje, ki zagotavlja prostor (fizični in digitalni), dostop do virov ter dostop do dejavnosti in storitev za spodbujanje in podporo učnega procesa učencem, učiteljem in lokalni skupnosti. Šolska knjižnica ponuja vrsto priložnosti za učenje posameznikov, manjših in velikih skupin s poudarkom na informacijski pismenosti in kulturnem ter socialnem razvoju.

Šolska knjižnica predstavlja fizični in digitalni učni prostor, kjer so branje, iskanje, raziskovanje, razmišljanje, domišljija in ustvarjalnost bistveni za prenos informacij in znanja za osebni, socialni in kulturni razvoj uporabnikov. Ena izmed najbolj priljubljenih dejav-

nosti učencev je obisk knjižnice, kjer si lahko izberejo knjigo, ki jim je na prvi pogled všeč (Dominguez et al., 2016).

Knjižničar v sodobni šolski knjižnici mora biti že po svoji izobrazbi univerzitetni diplomirani bibliotekar s pedagoško izobrazbo, če izpolnjuje pogoje za učitelja, pa mora imeti končano dokvalifikacijo za šolskega knjižničarja. Tako si v formalnem izobraževanju pridobi znanja iz bibliotekarske stroke in je usposobljen za organiziranje knjižnične zbirke. S pridobljenimi pedagoško-andragoškimi znanji pa je usposobljen za pedagoško delo z učenci. Sama praksa pa kaže, da to še zdaleč ni vse, kar potrebuje sodoben šolski knjižničar za svoje uspešno delo in za uspešno delovanje šolske knjižnice (Fekonja, Nidorfer in Šašek, 2006). Ključne vloge šolskega knjižničarja so (IFLA, 2015)expressed in the 1999 IFLA/UNESCO School Library Manifesto: The school library in teaching and learning for all. School library personnel uphold the values of the United Nations Declaration of the Rights of the Child (1959: poučevanje, upravljanje, vodenje in sodelovanje ter vključevanje širše skupnosti.

• Poučevanje

Poučevalna vloga šolskega knjižničarja zajema široko raznolikost poučevalnih strategij z individualnimi učenci, z manjšimi skupinami učencev in s celotnimi razredi ter vključuje tudi neformalen in formalen strokovni razvoj pedagoških sodelavcev. Temeljne aktivnosti pedagoškega dela šolskega knjižničarja vključujejo: pismenost in promocijo branja, informacijsko pismenost, učenje z raziskovanjem (problemsko naravnano učenje, kritično razmišljanje), integracijo tehnologije in strokovni razvoj učiteljev. V praksi to pomeni, da šolski knjižničar sledi ciljem, ki so že zapisani v kurikulu za knjižnično informacijsko znanje, tako za osnovno šolo kot za gimnazije. V obeh posodobljenih in veljavnih kurikulih (2008) je zapisano, da šolska knjižnica z izvajanjem knjižničnega informacijskega znanja razvija kompetence na treh ključnih področjih: branje, informacijska pismenost in učenje.

• Upravljanje

Vloga upravljanja vključuje organizacijo dokumentacijskega sistema in procese optimizacije uporabe šolske knjižnice. Le-ta vključuje knjižnično infrastrukturo (tako fizično in digitalno okolje), materialna sredstva (fizična in digitalna) in pedagoške programe ter storitve.
Po navedbah School Libraries Section Standing Committee (2015) je lahko del tudi te vloge upravljanje človeških virov – zaposlovanje, izbor, usposabljanje, nadzor in ocenjevanje knjižničnega osebja.

Predvsem pa je v ospredju upravljanje knjižnične zbirke, ki mora biti takšna, da podpira vzgojno-izobraževalni proces na šoli. Zagotavljati mora aktualne in sodobne knjižnične vire za vse svoje uporabnike – tako za učence kot za strokovne delavce. Z upravljanjem knjižnične zbirke (izgradnjo in organizacijo) dosežemo, da deluje kot smiselna celota v okviru dejavnosti po programu šolske knjižnice, ki je del šole. Knjižnična zbirka naj bo raznovrstna, pestra in aktualna, njena vsebina na različnih medijih in povezana s predmetnikom šole (Posodobitve, 2014, 72).

Organizacija knjižnične zbirke pomeni uskladitev vseh potrebnih postopkov, da je knjižnično gradivo na voljo uporabnikom, ki ga bodo v vsakem trenutku lahko našli za zadovoljevanje svojih informacijskih potreb. To pomeni, da mora imeti knjižnica za svoje uporabnike primerno izbrano in pridobljeno knjižnično gradivo, ki je ustrezno strokovno obdelano, ter vse potrebne knjižnične kataloge za posredovanje gradiva in informacij iz knjižnične zbirke ter pregledno postavitev knjižničnega gradiva, ki ga tudi primerno vzdržuje (Posodobitve, 2014, 74).

• Vodenje in sodelovanje

Glavna vloga in naloga šolskega knjižničarja je podpora vzgojno-izobraževalnemu delu na šoli. Tako prispeva k uresničevanju poslanstva in ciljev šole. V sodelovanju z vodstvom šole in strokovnimi delavci knjižničar razvija in izvaja dejavnosti, ki temeljijo na kurikulu, in izvaja programe, ki podpirajo poučevanje in učenje za vse. Prispeva znanje in spretnosti, povezane z zagotavljanjem informacij in uporabo

sredstev ter virov za takšne dejavnosti učenja in poučevanja, kot so projektno delo, reševanje problemov, dejavnosti za izboljšanje vseh vrst pismenosti in kulturne dejavnosti.

Sodelovanje in timsko delo sta bistveni del dela šolskega knjižničarja. Šolski knjižničar sodeluje z vodstvom šole in z drugimi šolskimi knjižničarji z namenom širjenja in nadaljnjega strokovnega razvoja in učenja. Dominguez s sodelavci (2016) trdi, da timsko delo med šolskim knjižničarjem in učiteljem pospešuje in spodbuja razvoj bralcev, saj učitelji poznajo veščine svojih učencev, medtem ko knjižničar pozna knjižnično zbirko. Učinkovita izmenjava tega znanja omogoča razvoj učenčevih bralnih veščin.

Pomemben korak k spremembi izobraževalnega procesa nastane, ko šolski knjižničar oblikuje skupno partnerstvo med zaposlenimi, učitelji, drugimi knjižničarji in uporabniki šolske knjižnice. Šolski knjižničar si prizadeva za sodelovalno partnerstvo, saj se kot rezultat pokažejo dvig ravni usposobljenosti (učenčeve in učiteljeve), sprememba šolske kulture in preoblikovanje učenja (Martin in Johnston, 2013).

Knjižničar se tudi pri oblikovanju in organiziranju knjižnične zbirke povezuje z drugimi – strokovnimi delavci na šoli in tudi z učenci. Namen tovrstnega povezovanja je, da bodo knjižnico in njeno gradivo učitelji uporabljali za poučevanje, učenci pa za učenje. Zato je nujno, da pri načrtovanju knjižnične zbirke knjižničar, ki je strokovnjak za pridobivanje in organizacijo informacij, sodeluje z učitelji, ki so strokovnjaki za svoja predmetna področja.

• Sodelovanje s skupnostjo

Šolska knjižnica mora prepoznati pomen družinskega okolja pri vzgoji otrok in vrednost medgeneracijskega prenosa znanja. Na nekaterih šolah so se že uveljavili redni sestanki s starši, na katerih sodeluje tudi knjižničar. Staršem predstavi dejavnosti za spodbujanje branja in tudi njih povabi, da pri teh dejavnostih sodelujejo oz. jih podpirajo. Ponekod imajo že bralno značko za starše, saj še vedno velja, da je najbolj učinkovito poučevanje dober zgled. Če učenci vidijo, da so tudi starši vključeni v bralno značko in da berejo, potem je to dober zgled, da bodo tudi sami brali in sodelovali pri bralni znački ali kateri drugi obliki dejavnosti za spodbujanje branja.

• Promocija knjižničnih storitev in programov

Vključuje seznanjanje uporabnikov o tem, kaj knjižnica lahko ponudi uporabniku, in usklajevanje teh storitev glede na potrebe in želje uporabnikov. Programi, storitve in usluge, ki jih ponuja šolska knjižnica, morajo biti promovirani, da se ciljne skupine zavedajo vloge knjižnice kot partnerja pri učenju in kot izvajalca programov, storitev in virov. Šolska knjižnica mora imeti letni delovni načrt, izdelan v sodelovanju z vodstvom šole in učitelji. Načrt mora vsebovati cilje, akcijski načrt, kako bodo ti cilji doseženi, metode vrednotenja, s katerimi se oceni uspeh akcijskega načrta. Po Zakonu o knjižničarstvu (ZKnj-1; 92/15) bodo šolske knjižnice oblikovale svoje razvojne načrte. Ti bodo temeljili na strategiji razvoja šolskih knjižnic, ki jo bo sprejel minister, pristojen za izobraževanje, v sodelovanju z nacionalno knjižnico in pristojnim razvojnim in svetovalnim javnim zavodom, ter po pridobitvi predhodnega mnenja Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost (39. e-člen ZKnj-1).Šolski knjižničar je po mnenju Collinsove (2007) promotor »užitka«, saj je ena od njegovih osnovnih nalog spodbujanje in razvoj zanimanja za knjige in ljubezni do branja pri posameznih uporabnikih. To je, kot poudarjajo mnogi učitelji, kompleksen in težaven proces. Z izmenjavo idej, odkrivanjem interesov učenca, vodenjem učenčeve odločitve, ponujanjem alternativ in spodbujanjem eksperimentiranja je zgrajeno medsebojno zaupanje, ker je odnos prostovoljen, kar se tiče učenca, in brez predsodkov knjižničarja. Tako pripomore ustvariti bralčevo samozavest, spodbuja razvoj pomembnih spretnosti, povečuje motivacijo in izboljša učne rezultate.

SKLEP

Velikokrat sta vloga in funkcija šolskega knjižničarja podcenjeni, saj ga mnogi še vedno vidijo le v vlogi izposojevalca gradiva. Šolski knjižničar je informacijski strokovnjak, ki prispeva k užitku bralca in obvladuje knjižnič-

no gradivo v knjižnici. Učence usposobi za iskanje različnih informacij po različnih virih, saj je to kompleksen proces. Šolska knjižnica je več kot le zbirka gradiva. Knjižnica je tako skladišče knjig in dostopna točka do preostalega sveta, prostor za preživljanje prostega časa med odmori in prostimi urami ter zatočišče kot tudi prostor za izposojo knjig, tih kotiček za razmišljanje in hkrati tudi prostor, kjer potekajo številne aktivnosti. Knjižničar mora poleg dobrega poznavanja gradiva v knjižnici poznati svoje uporabnike, da jim lahko ponudi pravo informacijo ob pravem času in poskrbi, da bodo knjižnico dojemali kot vir osebnega zadovoljstva. ●

Viri

Collins, J. (2007). School improvement, the school librarian and the process approach. *Improving Schools*, 10 (2), 117–131.

Dominguez, N., Garcia, I., Martino, J., Mendez, A. (2016). The school librarian as motivational agent and strategist for reading appreciation. *Journal of Librarianship and Information Science*, 48 (3), 236–246.

Fekonja, R., Nidorfer, M., Šašek, M. (2006). Naloge in delo šolskega knjižničarja. Šolska knjižnica, 16 (3/4), 142-146.

IFLA School Libraries Section Standing Committee (2015). IFLA School Library Guidelines. Pridobljeno 29. 11. 2016 s spletne strani: http://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf.

Jurkowski, O. L. (2006). The Library as a Support System for Students. *Intervention in School and Clinic,* 42, 78–83.

Kurikul. Knjižnično informacijsko znanje: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija (2008). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s spletne strani: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/programi/2008/Gimnazije/K_KNJIZN_INF_ZNANJE_gimn.pdf (20. 1. 2017).

Kurikul. Knjižnično informacijsko znanje: osnovna šola (2008). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 20. 1. 2017 s spletne strani: http://www.zrss.si/pdf/080711123601_l-k-knjiznicno_informacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf.

Martin, A. M., Johnston, M. P. (2013). Mentoring through Partnerships. *Knowledge Quest*, 41 (4), 6–8.

Vidic, M., Južnič, P. (2010). Odnos »Visokošolski knjižničar – študent«: Kako študentje poznajo delo visokošolskega knjižničarja. *Knjižnica*, 54, 59–77.

Zakon o knjižničarstvu – ZKnj-1. Uradni list RS, št. 87/01, 96/02 – ZUJIK in 92/15. Dostopno na: http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2442 (19. 12. 2016).

Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično informacijsko znanje Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2014. Pridobljeno s spletne strani: http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/pos-pouka-os-KIZ/ (20. 1. 2017).

ZVONKA FEKONJA, predavateljica/asistentka na Fakulteti za zdravstvene vede Univerze v Mariboru
Naslov: Fakulteta za zdravstvene vede Univerze v Mariboru, Žitna ulica 15, 2000 Maribor
E-naslov: zvonka.fekonja@um.si

Nabavna politika šolske knjižnice med pritiskom finančne luknje in potrebami (željami) uporabnikov

STROKA in PRAKSA

School Library's Acquisitions Policy between the Budget Gap Pressure and Users' Needs (Desires)

Klara Napast

Ključne besede:
nabavna politika, nabava, šolske knjižnice, osnovne šole, dokument o nabavni politiki

Izvleček

Pomemben segment dela šolskih knjižničarjev je nabavna politika. Še posebej se je to pokazalo v zadnjih letih, ko se sredstva za nabavo gradiva zmanjšujejo. Šola iz proračunskih sredstev, ki jih pridobiva za materialna sredstva, nameni del nabavi knjižničnega gradiva. Ravnatelj odloči, kakšen znesek lahko namenimo letnemu posodabljanju knjižnične zbirke. Trenuten položaj je tak, da dopušča le nujne nakupe oz. minimalno posodabljanje zbirke. Finančni položaj tako ovira sledenje Pravilniku o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003), ki natančno predpisuje dopolnjevanje knjižnične zbirke. Kljub vsemu pa se v knjižnici trudimo, da bi bila knjižnična zbirka raznovrstna in aktualna. Ne glede na finančni položaj (oziroma v tem položaju še bolj) so pomembni kriteriji za nabavo novega gradiva, predvsem: posodobitve v skladu z učnimi načrti (gradiva, ki jih učitelji potrebujejo za načrtovanje in izvedbo pouka, učenci pa za pouk; domače branje, priprave na tekmovanja itd.), strokovne novosti, novosti po posameznih področjih zbirk ter potrebe uporabnikov. Nabava temelji na strokovni preudarnosti, upoštevajoč finančne zmožnosti in potrebe uporabnikov. Tako je zelo pomembno, da opredelimo prioritetne posodobitve gradiva.

V zadnjih letih postaja nabavna politika pravi izziv. Knjižničarji moramo sami promovirati knjižnico, knjige in samo knjižnično dejavnost kot prispevek k vzgojno-izobraževalnemu delu, predvsem pa njene pozitivne učinke in si tako izboriti sredstva za nabavo novega, prepotrebnega gradiva.

UDK 027.8:025.2

Abstract

An important segment of the work of school librarians is the acquisitions policy. This has been especially evident in recent years, as the funds for new acquisitions are being reduced. The school allocates a portion of the appropriations for material resources to the acquisition of library materials. The school's head teacher specifies the sum to be allocated to the annual updating of the library collection. The current situation only allows for necessary purchases or the minimum updating of the collection. The financial situation is therefore hindering us from complying with the Rules on Conditions for Providing Library Services as a Public Service (2003), which expressly order the supplementing of library collections. Nevertheless, we are doing our best at the library to provide a diverse and up-to-date library collection. Regardless of the financial situation (or even more so because of it), the criteria that are most important for the acquisition of new materials are: updates in accordance with the curricula (the materials needed by teachers to plan and carry out lessons, and by students to follow lessons; required reading; preparing for competitions, etc.); professional innovations; new editions by individual collections; and users' needs. Acquisition is based on professional deliberation, taking into account financial abilities and the needs of users. It is therefore very important that the updating of material is structured by priority.

In recent years, the acquisitions policy has been becoming a real challenge. We, the librarians, have to promote the library, the books and the library activity by ourselves in contribution to educational work, focusing above all on its positive effects, and thus obtain the funds needed to purchase new, much-needed material.

Key words:
acquisitions policy, acquisition, school libraries, primary schools, acquisitions policy document

UVOD

Šolske knjižnice delujejo pod okriljem sistema vzgoje in izobraževanja in od financerja ne prejemajo namenskih sredstev za delovanje. Šola iz proračunskih sredstev, ki jih pridobiva za materialna sredstva, nameni del nabavi knjižničnega gradiva. Ravnatelj odloči, kakšen znesek lahko namenimo letnemu posodabljanju knjižnične zbirke. Trenuten položaj je tak, da dopušča le nujne nakupe oz. minimalno posodabljanje zbirke. Že peto leto zapored na naši šoli tako ne moremo slediti Pravilniku o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003), ki natančno predpisuje dopolnjevanje knjižnične zbirke. Nakupimo le potrebno literaturo (leposlovje) za Cankarjevo tekmovanje, minimalno posodobimo zbirko za domače branje ter gradiva, ki jih potrebujejo učitelji za svoje delo pri pouku (priročniki, delovni zvezki, zvočna gradiva). Sicer pa dogovorjeni mesečni vložek za nakup gradiva ni omembe vreden. Enkrat letno poskusimo opraviti kak nakup iz sredstev šolskega sklada (v znesku ca. 300 evrov).

Knjižnica pridobiva gradivo tudi z občasnimi donacijami ali darili.

MED ZAKONODAJO, POTREBAMI IN FINANČNO REALNOSTJO

Kljub vsemu pa se v knjižnici trudimo, da bi bila knjižnična zbirka raznovrstna in aktualna. Vsebina knjižnične zbirke je povezana z učnimi načrti in predmetniki šole ter potrebami

uporabnikov. Za sistematično izgradnjo knjižnične zbirke v začetku šolskega leta izdelamo dokument o nabavni politiki (priloga 1), ki pa se lahko med letom tudi spreminja zaradi spremenjenih finančnih možnosti ali nujne potrebe po določenem gradivu. Dokument je priloga letnega delovnega načrta knjižnice. V njem opredelimo predvidene potrebe novega gradiva, kriterije in temelje, na katerih temeljijo nabavna politika knjižnice, doseganje standardov, izhodišča za izbor gradiva (ustreznost in izčrpnost knjižničnih zbirk, strokovnost izbora), omejitve pri izboru gradiva, sodelovanje uporabnikov pri oblikovanju gradiva, postopek naročanja gradiva in porazdelitev finančnih sredstev med zbirkami. Dokument pripravi knjižničarka po posvetu z učitelji, strokovnimi delavci ter v sodelovanju z ravnateljico. Ravnateljica omeji finančna sredstva, v strokovnost nabave gradiva pa načeloma ne posega.

Zaradi zmanjšanih sredstev v zadnjih letih je nakup gradiv manjši, prav tako se je zmanjšalo število izločenega gradiva (izloči se le zelo uničeno gradivo), ker ga ni možno nadomestiti z novim. Tako je zadnja leta knjižnica prej arhiv kot aktualna, ažurirana knjižnična zbirka.

Iz istega, finančnega, razloga smo morali zmanjšati število naročenih serijskih publikacij. Pri tem smo upoštevali njihovo branost (uporabnost). Izločili smo naslove, ki so bili tako rekoč nebrani, npr. reviji Lovec in Pet zvezdic in Kekec.

Ne glede na razmere so pomembni kriteriji za nabavo novega gradiva predvsem: posodobitve v skladu z učnimi načrti (gradiva, ki jih učitelji potrebujejo za načrtovanje in izvedbo pouka, učenci pa za pouk, domače branje, priprave na tekmovanja itd.), strokovne novosti, novosti po posameznih področjih zbirk ter potrebe uporabnikov. Nabava temelji na strokovni preudarnosti, upoštevajoč finančne zmožnosti. Opredelimo prioritetne posodobitve gradiva.

Pri izboru in pridobivanju gradiva so v pomoč viri publikacij (založniški katalogi, vzajemni katalog, bibliografije), spletne strani založb, splošne knjižnice s seznami najbolj branih knjig, priporočila Društva Bralna značka Slovenije, pisne ponudbe založnikov, knjigarne, obiski avtorjev oz. potnikov založb ipd.

Pomemben element nabavne politike knjižnice so vsekakor potrebe uporabnikov. V grobem bi lahko opredelili dve vrsti uporabnikov v šolski knjižnici: učence in strokovne delavce. Seveda imajo oboji različne informacijske potrebe, zato je pomembno dobro poznavanje teh skupin in na podlagi tega izgrajejujemo knjižnično zbirko.

Učenci prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja (v nadaljevanju VIO) potrebujejo in iščejo strokovno literaturo in leposlovje, namenjeno otrokom, predvsem slikanice in gradivo za manj zahtevno branje. Med temi učenci so tudi uporabniki s posebnimi potrebami, predvsem z bralno-napisovalnimi težavami. Za potrebe teh učencev nabavljamo ustrezno prilagojeno literaturo (npr. slikanice z odebeljenimi nekaterimi črkami, prilagojena barva papirja). Učenci drugega in tretjega VIO potrebujejo predvsem literaturo z različnih strokovnih in predmetnih področij za izdelavo seminarskih in projektnih nalog, za poglobitev znanja in primerno leposlovno literaturo. Kot knjižničarka spremljam novosti na tem področju in v okviru finančnih zmožnosti nabavimo novo literaturo, ki je učencem zanimiva, uporabna in jih pritegne k iskanju novih informacij. Multimedijsko gradivo trenutno predstavlja velik strošek za knjižnico, zato ga ne nabavljamo.

Učencem prisluhnem pri njihovih željah in iskanju določene literature in tako jih posledično vključujem v izbiro gradiva, ki ga nabavljamo. Imajo tudi možnost predlagati nabavo gradiva, ki je za njih zanimivo, aktualno in uporabno. To lahko izrazijo ustno ali napišejo na listič pri skupinskem obisku knjižnice, npr. pri urah KIZ-a. V skladu s finančnimi možnostmi učencem tudi ugodimo. To se je pokazalo kot dobra praksa, saj so potem bolj motivirani za branje in za branje navdušijo tudi preostale učence. S tem se med učenci širi bralna kultura. Po drugi strani pa je tudi pogled na »zanimivo, aktualno in uporabno« literaturo z zornega kota učencev drugačen kot z zornega kota knjižničarke. Sama izkoriščam tudi možnost, da kot učiteljica slovenščine občasno kar med poukom učence motiviram za branje oz. jim predstavim kakšno novo knjigo.

Novo gradivo občasno predstavim na sestanku strokovnih delavcev, da so tudi oni seznanjeni

z novostmi v knjižnici. Za strokovne delavce sicer nabavljamo strokovno literaturo z različnih predmetnih področij in strokovne serijske publikacije, leposlovje le izjemoma. Strokovni delavci pa lahko tudi sami predlagajo nakup ustreznega gradiva, ki ga potrebujejo za svoje delo.

Novljanova (2006) pravi, da je knjižničar profesionalec, ki zna ugotoviti potrebe okolja in vključiti v oblikovanje zbirke tudi učitelje vseh predmetov. Sama sem se tega lotila v obliki delavnice za sodelavce, in sicer sem zanje izvedla bibliopedagoško uro. Cilj ure je bil, da se sodelavci seznanijo s knjižničnim gradivom, ugotovijo, kaj knjižnica ponuja tako učencem kot strokovnim delavcem. Prav tako je bil moj namen, da sodelavci morebiti ugotovijo, kaj v knjižnici pogrešajo za uresničitev ciljev pri pouku in pri drugih oblikah dela z učenci oz. kaj pogrešajo za svoje strokovno delo in strokovno rast.

Delo je potekalo v naključno izbranih skupinah po 3, največ 4 osebe. Vsaka skupina je imela svoj delovni list (priloga 2), ki jih je vodil pri iskanju virov in raziskovanju le-teh.

Foto: Klara Napast

Učitelji in strokovni delavci so ugotovili, da v šolski knjižnici pogrešajo:

- sodobnejše enciklopedije, med njimi tehnično enciklopedijo,
- posodobljeno leposlovno zbirko za otroke in mladino (od cicibanove do mladinske literature),
- več strokovne literature za učence in učitelje,
- več izvodov knjig za domače branje,
- novitete Zavoda RS za šolstvo.

Sicer pa je v naši praksi uveljavljeno, da junija strokovni delavci knjižničarki posredujejo svoje potrebe glede gradiva za naslednje šolsko leto, potrebe gradiva s strani učencev pa pridobimo na podlagi sledenja potreb in želja učencev. Trenutno večine želja zaradi omejenih finančnih sredstev ne moremo upoštevati. Kljub temu pa moramo biti pri načrtovanju pozorni na novosti in potrebe, ki se pojavijo med šolskim letom. Sredstva je treba racionalno razporediti. Kodrič Dačićeva (2007) opozarja, da če želimo učinkovito izrabiti vedno preskromna sredstva za nakup knjižničnega gradiva, moramo poznati tudi osnovne zakonitosti knjižnega trga. V primerjavi s preteklimi leti se sredstva za nakup gradiva zmanjšujejo, zato je potrebna še racionalnejša razporeditev le-teh.

SKLEP

Nabavna politika v šolski knjižnici je pomemben segment dela knjižničarjev. Še posebno se je to pokazalo v zadnjih letih, ko se sredstva za nabavo novega gradiva zelo zmanjšujejo. Naša šola šteje 342 učencev in 45 strokovnih delavcev. Vsak uporabnik ima svoje potrebe, zato je treba skrbno načrtovati nabavno politiko med potrebami in finančnimi zmožnostmi. Naša knjižnična zbirka je srednje velika, šteje okoli 10.000 enot gradiva (med tem še veliko zastarelega) in le 17 naročenih naslovov serijskih publikacij, saj smo jih bili v preteklih letih primorani več revij odjaviti zaradi finančne stiske. Vendar pa se trudimo, da zadovoljimo potrebe naših uporabnikov vsaj po tisti literaturi, ki jo nujno potrebujejo. Kljub pomanjkanju sredstev v zadnjih letih gradivo še vedno nabavlja-

mo za razliko od nekaterih osnovnih šol, ki v zadnjih letih niso nabavile skoraj nič.

Sama velikost knjižnične zbirke nikakor ni merilo za njeno uporabo, zato je skrbno načrtovana politika nabave izjemno pomembna. Majda Steinbuch (1995) pravi: »Kriteriji, ki nam pomagajo pri oceni velikosti zbirke, vsebujejo odločitev, ali je zbirka dovolj velika, da v določenem odstotku zadosti povpraševanju, ali vsebuje osnovne naslove in vire, ki so priporočeni z učnim načrtom in predmetnikom, in ali uporabniki menijo, da ponuja zadostno število gradiv za učni program in druge aktivnosti.«

V vseh letih dela v šolski knjižnici se je kot dobra praksa pokazalo aktivno vključevanje uporabnikov v nabavno politiko knjižnice. Upoštevanje tudi želja in potreb učencev kot uporabnikov je privedlo do izboljšanja bralne kulture, predvsem med učenci tretjega triletja.

Ob začetku vsakega šolskega leta pripravimo načrt nabavne politike, v katerem upoštevamo finančna sredstva ter potrebe uporabnikov. Vsako leto načrtno dopolnimo posamezne zbirke ali pa ustvarimo nove tam, kjer se pokaže potreba. Tako občasno spreminjamo tudi postavitve gradiva v knjižnici. Velik izziv pri nabavi predstavlja tudi izbor kakovostnega gradiva, saj je ponudba na tržišču zelo velika. Sama se pri tem orientiram tudi s pomočjo Priročnika za branje kakovostnih mladinskih knjig Mestne knjižnice Ljubljana. V zadnjih letih se usmerjamo v nabavo gradiva, ki ima tudi sporočilno vrednost (leposlovje). Gradimo posebno zbirko literature za učence s posebnimi potrebami, predvsem z bralno-napisovalnimi težavami, gradiva za učence tujce in strokovno literaturo na obeh področjih za strokovne delavce šole. Glede na to, da imamo med učenci tudi več Romov, nabavljamo literaturo tudi za njih (primer pravljic v dveh jezikih: romščini in slovenščini). Pod našo streho je nekaj učencev tujcev (v tem šolskem letu 11 novih), največ albansko govorečih. Tako smo za njih nabavili albansko-slovenski slikovni slovar, da so se laže vključili v proces učenja. Hvaležno so ga sprejeli in ga redno uporabljajo. Vsako leto dopolnjujemo zbirko poučnega gradiva za učence, predvsem s področij, za katera učenci izkažejo interes ali pa gradivo potrebujejo za šolsko delo.

Nabavna politika v zadnjih letih postaja pravi izziv. Menim, da moramo tudi knjižničarji sami promovirati knjižnico, knjige in knjižnično dejavnost kot prispevek k vzgojno-izobraževalnemu delu, predvsem pa njene pozitivne učinke in si tako izboriti sredstva za nabavo novega, prepotrebnega gradiva. ●

Literatura

IFLA/UNESCO-ve smernice za šolske knjižnice (2003). *Šolska knjižnica*. Let. 13, št. 3, str. 115–124.

Kodrič Dačić, E. (2007). Uvod v izgradnjo knjižničnih zbirk. *Knjižnica*. Let. 51, št. 1, str. 89–112.

Novljan, S. (2006). Nacionalna strategija za pismenosti posega tudi v delovanje visokošolskih in specialnih knjižnic. V: *Zbornik posvetovanja specialnih in visokošolskih knjižnic*. Str. 29.40.

Steinbuch, M. (1995). Razvoj in vrednotenje knjižnične zbirke v srednješolski knjižnici. *Knjižnica*. Let. 39, št. 3, str. 103–111.

Steinbuch, M., Bratuša, A. (2009). Dokument o nabavni politiki – smernice za osnovnošolske knjižnice. *Šolska knjižnica*. Let. 19, št. 4, str. 273.

Sešek, I. (2009). Zakaj potrebujemo pisni dokument o nabavni politiki. *Šolska knjižnica*. Let. 19, št. 4, str. 261–271.

Standardi za šolske knjižnice (predlog). ZBDS. Sekcija za šolske knjižnice. Ljubljana, 2001. Dostopno na: http://1932.147.176/dk/predlog.

KLARA NAPAST, prof. slovenščine in knjižničarka na Osnovni šoli borcev za severno mejo
Naslov: OŠ borcev za severno mejo, Borcev za severno mejo 16, 2000 Maribor
E-naslov: klara.napast@gmail.com

PRILOGI

PRILOGA 1: Dokument o nabavni politiki

MARIBOR
OŠ BORCEV ZA SEVERNO MEJO

Osnovna šola borcev za severno mejo
Borcev za severno mejo 16, 2000 Maribor
telefon +386 (0)2 320 00 50 faks +386 (0)2 320 00 48
splet www.os-borcev.si e-pošta tajnistvo@os-bzsm.mb.mss.edus.si
transakcijski račun 01270-6030668719

Dokument o nabavni politiki šolske knjižnice

Glede na finančni položaj pri nabavi knjižničnega gradiva, upoštevamo naslednje kriterije:

1. Kriterij uporabnosti:
   - prednost ima gradivo, ki podpira vzgojno-izobraževalni proces, torej povezanost z učnim načrtom in predmetnikom (domače branje, projekti, tekmovanja, natečaji itd.).
2. Vsebinski kriterij:
   - aktualnost gradiva, dodana vrednost obstoječe zbirke (nagrajene knjige).
3. Kriterij uporabnika:
   - upoštevanje starostnega vidika, stopnje znanja in strategij, potrebnih za učenje.
4. Kriterij primernosti:
   - preverjene založbe, ugledni avtorji.
5. Cenovni kriterij
   - prednaročila, akcije, popusti.

Pri dopolnjevanju oz. posodabljanju knjižnične zbirke upoštevamo, da zagotovimo gradiva za *obvezni* in *razširjen program* osnovne šole, *poučne knjige* ter knjige za *spodbujanje branja*. Ob tem pazimo tudi na *raznourstnost gradiva* (zgodbice za različne starosti, mladinska dela z novejšo tematiko, aktualna mladinska dela). Ob tem upoštevamo tudi *učence s posebnimi potrebami* (dislektike, učence tujce, nadarjene učence). Bdimo tudi nad gradivom za strokovne delavce šole.

Prioriteta v šolskem letu 2016/2017:

- posodobitev knjig za domače branje (6.-9. razred) vsaj z dvema naslovoma za posamezni razred,
- nakup knjig za Cankarjevo tekmovanje (1.-9. razred),
- nakup 2 kompletov knjig za projekt Naša mala knjižnica,
- posodobitev leposlovne zbirke v znesku cca. ___ evrov (prispevek šolskega sklada) za posodobitev pionirske literature; delno tudi cicibanove,
- aktualizacija (do ___ evrov/mesec): posamezne nagrajene knjige ali popularna dela, kot npr. Harry Potter,
- literatura za delo z učenci tujci: (slikovni) slovarji, dvojezične zgodbe,
- nepogrešljiva gradiva za uspešno delo učiteljev in drugih strokovnih delavcev (novosti).

Za izbor, pridobivanje oz. nakup gradiva uporabljamo: kataloge o publikacijah, ponudbe založnikov (pisne, po e-pošti), predstavitve potnikov založb, spletno naročanje, predstavitev novosti knjigarn, akcijske ponudbe.
Knjižničarka obiskuje tudi knjižne sejme in se udeležuje predstavitev novih knjig v okviru Bralne značke Slovenije ipd.

Vir

Steinbuch, M, Bratuša A. (2009). *Dokument o nabavni politiki - smernice za osnovnošolske knjižnice*. Šolska knjižnica 4.

PRILOGA 2: Primer delovnega lista

ISKANJE VIROV V ŠOLSKI KNJIŽNICI

1. Poiščite naslednje knjige

	POSTAVITEV	NASLOV KNJIGE
1.	M	E. Forrestal: Nekdo kot jaz
2.	P	N. Grafenauer: Kadar glava nad oblaki plava
3.	STR/M odraščanje in puberteta	C. Senker: Skrb za varnost
4.	1 FILOZOFIJA	Kaj pomeni živeti skupaj?

2. O knjigi pod številko 3 zapišite naslednje podatke:

Naslov knjige: _____

Zbirka: _____

Avtor knjige: _____

Založba: _____

Leto in kraj izdaje: _____

3. Knjigo pod št. 4 prelistajte. Ali bi jo lahko uporabili pri svojih učencih? V katerem primeru? V zvezi s čim?

_____

_____

4. Na hitro preletite knjigo pod številko 1. Kaj je osrednja tema knjige? Komu bi jo priporočali v branje?

_____

_____

_____

_____

5. Poiščite knjigo, s katero si bo učenec lahko pomagal pri referatu z naslovom: NARAVNA VLAKNA:

_____

_____

6. Prebrskajte polici z UDK 159.9 in 37. Izberite vsaj eno knjigo, ki bi vam bila v pomoč pri vašem strokovnem delu.

_____

_____

7. V omari s PRIROČNIKI ZA UČITELJE še marsikaj čaka na vas. Prebrskajte jo in si izposodite gradivo, ki ga morebiti še potrebujete.

8. Ali znate našteti naslove periodike, ki jih ponuja šolska knjižnica (brez brskanja)?

_____

_____

Zdaj imate priložnost za listanje in raziskovanje, morda boste v prihodnje kaj uporabili pri delu z učenci ali sami zase.

9. Kakšne knjige oz. gradivo pogrešate na policah šolske knjižnice?

_____

_____

_____

_____

Zaključna naloga:

Vsakdo v skupini naj glasno prebere eno pesem po lastnem izboru iz knjige pod št. 2.

Knjižnično informacijsko znanje v poklicnem in srednjem strokovnem izobraževanju

STROKA in PRAKSA

Library and Information Knowledge in Vocational and Technical Secondary Education

Katja Mrak

Izvleček

Ker je informacijsko opismenjevanje v osnovnih šolah še vedno slabo podprto, je poučevanje informacijskih spretnosti ena izmed ključnih nalog srednjih šol. Raziskave so pokazale, da več kot polovica delovnega časa šolskega knjižničarja pripada neposrednemu izobraževalnemu delu. Odgovornost šolskega knjižničarja je torej velika, k njegovemu delu pa pripomorejo njegove kompetence, profesionalno znanje, spretnosti, sposobnost motiviranja in izobrazba. Pri poučevanju KIZ v srednjem in strokovnem izobraževanju pa je treba upoštevati še vrsto specifik, ki te dijake ločijo od gimnazijcev. Pri njih s samo frontalno obliko dosežemo zelo malo, vsak teoretični del mora biti vsaj malo povezan s prakso, zaradi pomanjkanja njihove koncentracije pa mora biti pouk izpeljan tako, da so večino časa aktivni.

Ključne besede:
informacijska pismenost, šolske knjižnice, šolski knjižničarji, knjižnično informacijsko znanje, poklicno in strokovno izobraževanje

UDK 027.8:373.5

Key words:
information literacy, school libraries, school librarians, library and information knowledge, vocational and technical education

Abstract

Since the development of information literacy is still poorly supported in primary schools, the teaching of information skills is one of the key tasks of secondary schools. Research has shown that more than half of a school librarian's working hours are devoted to direct educational work. Hence the school librarian carries great responsibility; his/her work is aided by the librarian's competences, professional knowledge, skills, the ability to motivate, and education. When teaching library and information knowledge (KIZ) in secondary and technical schools, one must consider the number of specific features that separate such students from general secondary school students. Frontal instruction will achieve very little with such students; each theoretical part must be at least partly connected with practice; due to their lack of concentration, the lessons must be carried out in a way that keeps the students active most of the time.

1 UVOD

Šolske knjižnice se od drugih vrst knjižnic ločijo predvsem po zelo izraziti odgovornosti, saj so »prav knjižničarji v osnovnih in srednjih šolah tisti, ki bodo poskrbeli za varen, premišljen in navdihujoč prvi korak med knjižnimi policami« (Bešter, 2011, str. 52). S tem pripravljajo teren vsem preostalim vrstam knjižnic. Knjižnice se morajo dosledno odzivati na spremembe, ki se porajajo na področju tiska, medijev, tehnologije, spleta itd. Ena izmed bolj pomembnih sprememb je zagotovo neskončno širjenje in kopičenje raznovrstnih informacij, med katerimi se znajde le informacijsko pismena oseba. Pouk informacijske pismenosti je toliko bolj uspešen, če s kakovostnim učenjem začnemo že v osnovni šoli. Ker pa je učenje informacijske pismenosti kljub izbirnemu predmetu informacijska pismenost zelo slabo podprto, je še vedno ključnega pomena poučevanje informacijskih spretnosti v srednjih šolah (Čebašek, 2010). Kljub temu šolska knjižnica do nedavnega ni bila sistemsko vključena v proces vzgoje in izobraževanja. Uvedba medpredmetnega in kroskurikularnega področja KIZ in njegova posodobitev pa sta temu napravili konec. Izvajanje programa spodbuja tudi zakonodaja, ki med cilji vzgoje in izobraževanja v Zakonu o financiranju vzgoje in izobraževanja navaja »spodbujanje vseživljenjskega izobraževanja« (Uradni list RS, št. 22/2009).

2 PEDAGOŠKA VLOGA ŠOLSKEGA KNJIŽNIČARJA

Danes šolske knjižnice niso več le prostor, v katerega pridejo uporabniki po knjige, temveč so informacijski centri. Tako kot vloga šolske knjižnice se je korenito spremenila tudi vloga šolskih knjižničarjev. Med pedagogi imajo najbolj izzivalno vlogo, saj spadajo med redke, ki so izurjeni za upravljanje izjemno velikih količin informacij, ki prodirajo v šole, in so usposobljeni za predajanje znanja drugim (Znanjem do znanja, 2005, str. 210). Knjižničarji naj bi se uveljavili kot vodje pri pripravljanju učencev na izzive informacijske dobe, učiteljem naj bi pomagali najti nove in izboljšane metode poučevanja in prestrukturiranja urnikov. Postali naj bi dinamični učitelji na področju informacijske in komunikacijske tehnologije. Šolski knjižničar ima tri vloge: je učitelj, sodelavec in strokovnjak, kar pomeni, da je del kolektiva in da mora z drugimi učitelji vzpostaviti dobro sodelovanje. Prej omenjene avtorice so v svoji raziskavi poudarjale, da bodo učitelji s pomočjo sodelovanja knjižničarja bolj dojemljivi za nove ideje in bolj opremljeni za medsebojno pomoč.

Poleg omenjenega naj bi knjižničar spremljal tudi razvoj komunikacijske in informacijske tehnologije. Njegova odgovornost je torej izjemno velika.

2.1 Kompetence

Pri opredeljevanju kompetenc za področje bibliotekarstva je najprimerneje izhajati iz dokumenta ALA (American Library Association), ki razvršča kompetence v osem skupin: temelj stroke, informacijski viri, organizacija znanja, tehnološka znanja in spretnosti, referenčna storitev, raziskovanje, vseživljenjsko učenje ter administracija in upravljanje. Ker knjižničar sodeluje v procesu učenja in poučevanja, mora imeti celo vrsto kompetenc, podobno kot učitelj, le da mu ne sme primanjkovati strokovnih bibliotekarskih znanj. Zabukovec in Steinbuch (2010, str. 163) poudarjata, da je šolski knjižničar najbolj pomemben pri informacijskem opismenjevanju, zato je prvi pogoj ta, da je tudi sam informacijsko pismen. Pri poučevanju pa se mora šolski knjižničar zanašati tudi na znanje pedagogike, didaktike, metodike in psihologije.

Ker govorimo o izvajanju KIZ v poklicnem in srednjem strokovnem izobraževanju, je treba poudariti še specifike, ki se pojavljajo pri poučevanju dijakov na poklicnih šolah. Ti so imeli v osnovnih šolah v glavnem slabši uspeh od tistih, ki se vpišejo na gimnazije. Socialni status družin dijakov, ki se vpišejo na gimnazije, je veliko boljši od družin dijakov, ki se vpišejo na poklicno in srednje strokovno izobraževanje. Trend v zadnjih letih kaže na to, da otroci dosegajo isto stopnjo izobrazbe kot starši. Ogromno je dijakov s posebnimi potrebami in z individualnim programom pri predmetih, kjer imajo težave, dodeljena pa jim

je tudi dodatna strokovna pomoč. Tu pa so še programi za nižje poklicno izobraževanje, kamor se vpišejo dijaki, ki so uspešno končali vsaj sedem razredov osnovne šole, oz. dijaki, ki so že osnovno šolo končali po prilagojenem programu. Dijaki poklicnih šol imajo več težav pri učenju kot gimnazijci. Berejo počasneje in primanjkuje jim motivacije za učenje. Dijakov, ki uživajo ob branju, je zelo malo. Precej dijakov na poklicnih šolah je otrok s posebnimi potrebami, z učnimi in disciplinskimi težavami ali pa živijo v slabih socialnih razmerah in so prepuščeni sami sebi.

Glede na vse to morajo učitelji in šolski knjižničarji pokazati večjo mero potrpljenja, posluha in individualnega pristopa pri poučevanju, predvsem pa se morajo izkazati kot pedagogi. Nadalje avtorici Zabukovec in Steinbuch (2010) opredeljujeta kompetence šolskega knjižničarja kot skupek profesionalnega znanja, spretnosti, sposobnosti in zmožnosti ter osebnih lastnosti.

2.1.1 Profesionalno znanje

Profesionalno znanje šolskega knjižničarja vključuje (Zabukovec in Steinbuch, 2010): splošno razgledanost, bibliotekarsko znanje, vzgojno-izobraževalno znanje in informacijsko znanje. Izjemno pomembno je vzgojno-izobraževalno znanje, ki vsebuje poznavanje kurikula, pedagoško-psihološka znanja in bibliopedagoško znanje.

2.1.2 Spretnosti, sposobnosti, zmožnosti

Šolski knjižničar za uspešno delo potrebuje analitične spretnosti, sposobnost reševanja problemov in sprejemanja odločitev, sposobnost hitrega miselnega preskakovanja, komunikacijske spretnosti, kreativne spretnosti, fleksibilnost in prilagodljivost ter načrtovalne in skupinske spretnosti.

2.1.3 Osebne lastnosti, stališča, odnosi, ravnanja

V to skupino kompetenc Zabukovec in Steinbuch (2010) uvrščata smisel za delo z ljudmi, ustrezno in odgovorno ravnanje, odnos do storitev, zadovoljstvo uporabnikov in predanost poklicu.

2.2 Sposobnost motiviranja

Poleg konstruiranja znanja in razvijanja spretnosti je treba pri učencih razvijati tudi njihovo radovednost, pripravljenost za raziskovanje in kontinuirano iskanje informacij. V slovenskem kontekstu po navadi govorimo o notranji (intrinzični) in zunanji (ekstrinzični) motivaciji. Notranje motivirani dijak naj bi bil tisti, ki mu delanje domače naloge oz. učenje že samo po sebi pomeni zadovoljstvo. Zunanje motivirani dijak pa bo za doseganje želenih ciljev potreboval pohvalo oz. nagrado. Seveda pa se je treba zavedati, da so dijaki lahko tako notranje kot zunanje motivirani za šolsko delo. Tako je lahko dijak notranje motiviran za slovenščino in jezike, medtem ko za učenje fizike potrebuje zunanjo motivacijo. Enako pa se dijaku lahko dogaja znotraj predmeta, na primer razlika med slovnico in književnostjo pri slovenščini. Dijaki, ki imajo občutek lastnega nadzora nad učenjem, so bolj notranje motivirani kot tisti, katerih učenje je pogojeno z zunanjimi dejavniki. Rezultati raznih raziskav dokazujejo, da nagrade večkrat zmanjšajo notranjo motivacijo. Tudi Montessorijeva (2009) meni, da dijakom ne bi smeli dati nagrad za stvari, ki jih pač morajo narediti. »Podoben učinek kot nagrade pa imajo tudi grožnje, nadzorovanje, evalvacija in časovne omejitve.« (Zabukovec in Žugelj, 2005)

Zaradi množice teorij o motivaciji pa šolskemu knjižničarju bolj služijo konkretni nasveti o tem, kako pri dijakih spodbujati predvsem notranjo motivacijo. V ta namen Zabukovec in Žugelj (2005) opisujeta štiri pomembna področja, s katerimi jih lahko poskušamo motivirati. Na začetku učnega procesa je knjižničarjeva naloga pridobitev učenčeve pozornosti. Kot uvod k spoznavanju pravil vedenja v knjižnici lahko knjižničar skupaj z dijaki in učitelji pripravi predstavo in tako spodbudi zaznavno vzburjenje, ki vključuje občutek presenečenja in novosti. Zelo pomembno je tudi, da je učni proces prilagojen učenčevim motivom, predvsem pa mora učitelj nove informacije predstaviti jasno in razumljivo. Pri poučevanju informacijskih spretnosti lahko učitelj začne tako, da postavi dijakom znan problem: ugotoviti, kateri film bodo

predvajali v kinodvorani v petek zvečer. Tretja ključna komponenta je zaupanje, ki ga mora učitelj pridobiti, to pa lahko stori tako, da bo do dijakov iskren in jim bo natančno razložil vsebine in potek dela. Kot zadnjo komponento sta avtorici omenili zadovoljstvo. Knjižničar bo notranjo in zunanjo motivacijo omogočil s pomočjo notranjega in zunanjega nagrajevanja ter enakosti. Kriteriji nagrajevanja naj bodo vnaprej določeni in knjižničar naj se jih strogo drži. Pod terminom notranje nagrajevanje imamo v mislih spodbujanje notranjega zadovoljstva med učnimi izkušnjami. Primer: dijaki višjih letnikov predstavijo pozitivne izkušnje, kako so jim znanja informacijske pismenosti pomagala pri izdelavi seminarskih nalog. Zunanje nagrajevanje pa pomeni dajati dijakom motivirajoče povratne informacije. Po končanem projektu naj dobijo priznanja, iz katerih so razvidne aktivnosti, ki so jih privedle do uspeha.

2.3 Priprava na delo šolskega knjižničarja

Da bi šolski knjižničar uspel v pedagoški vlogi in se pripravil na vse prej naštete nove naloge, ki ga čakajo, mora marsikaj postoriti na osebnostni in profesionalni ravni. Koristi lahko razne spletne strani, kjer si učitelji knjižničarji delijo svoje izkušnje, znanja in vire, ki jim koristijo pri delu. Poleg tega pa lahko veliko pripomore k stroki, če svoja dognanja objavlja v strokovnih revijah. Ne sme pa pozabiti na to, da se mora nenehno izobraževati, zato da se bo naučil koristnih načinov uporabe tehnologije pri poučevanju.

Na šolski ravni mora biti šolski knjižničar na tekočem glede dogajanja, svojo šolo mora dobro poznati, da lahko ugotovi, katere spremembe so potrebne. Svoje delo mora utemeljevati nadrejenim in jim redno pošiljati mesečna poročila. Tako ravnatelj kot učitelji morajo spremljati dogajanje v knjižnici. Redno bi morali knjižničarji učiteljem predlagati novo gradivo, ki bi ga bilo možno kupiti, knjižnica pa bi morala biti urejena tako, da bi bila videti vabljivo.

Da bodo knjižničarji svoje naloge lahko opravljali dobro, morajo postati zaupanja vredni člani šolskega kolektiva. To pa lahko storijo tudi tako, da sodelujejo v zunajšolskih dejavnostih, v knjižnici izobesijo svoja priznanja, da se bodo obiskovalci zavedali, da se je za poklic knjižničarja treba potruditi.

2.4 Izobraževanje uporabnikov

Ena izmed nalog šolskega knjižničarja in pogoj za uspešno obvladovanje nalog v šolski knjižnici je sodelovanje z učitelji. Na žalost še vedno nekateri knjižničarji in učitelji ne znajo uporabljati interneta, elektronske pošte, ne znajo iskati informacij v COBISS-u in uporabljati elementov znanstvenega dela. Zato je eden prvih korakov poleg navezovanja stikov z učitelji ta, da knjižničar na področju informacijske pismenosti izobrazi vse, ki so tega potrebni. Učitelj mora biti danes informacijsko pismen, saj pouk sloni na tem, da bi tudi učenci postali informacijsko pismeni.

Knjižničar nudi učiteljem podporo pri izvajanju vzgojno-izobraževalnega programa tako, da jih seznani z vrednostjo knjižnice in njenega fonda. To vsekakor prispeva k odločitvi o tem, kako najbolje poučevati. Uspešnost učitelja se namreč meri po pouku, ki temelji na uporabi različnih medijev, in po enostavnosti virov za kreativno poučevanje.

3 KNJIŽNIČNO INFORMACIJSKO ZNANJE

Kurikul na nacionalni in šolski ravni v poklicnem in strokovnem izobraževanju v okviru splošnih znanj predpisuje informacijsko pismenost kot ključno kompetenco, ki jo lahko uresničujemo z medpredmetno povezavo. Šolska knjižnica z razvijanjem dijakovih kompetenc na področju branja, informacijske pismenosti in učenja z vsebinami knjižničnega informacijskega znanja pomaga dosegati širše cilje šole. Program KIZ, ki ga uvrščamo med kroskurikularne teme, dijake navaja na samostojno učenje. Po kurikularni prenovi se zdaj lahko tudi v strokovnih šolah sistematično vključi v izvedbeni kurikul na različne načine. Ena od možnosti je v načrtovani integraciji s strokovnimi moduli in predmeti, druga možnost pa je samostojno v okviru interesnih dejavnosti. Šole se lahko avtonomno odločijo,

kako bodo ta znanja vključile v predmetnike izobraževalnih programov in v kakšnem obsegu (Repar, 2010, str. 133).

V preteklosti sta se načrtovanje in izvajanje KIZ v srednjih strokovnih šolah (na državnem nivoju) vedno naslanjala na gimnazijske programe. Srednje strokovne šole so bile pri umeščanju teh znanj povabljene, da delajo po gimnazijskem vzoru, saj KIZ za gimnazije velja kot priporočilo za druge strokovne šole. Tako so bile vsebine KIZ ponekod bolj ponekod manj vključene v izobraževalni proces.

Nato pa je 14. 2. 2008 Strokovni svet RS za splošno izobraževanje na 110. seji sprejel posodobljen kurikul Knjižnično informacijsko znanje za srednje šole oz. gimnazije. Tu so podrobneje kot do tedaj zapisani specifični cilji in vsebine KIZ, medpredmetne povezave, didaktična priporočila in vrednotenje dosežkov.

Kurikul na nacionalni in šolski ravni v poklicnem in strokovnem izobraževanju razdeljuje predmetnik na splošnoizobraževalne predmete, strokovne module, praktično izobraževanje v delovnem procesu, interesne dejavnosti in odprti kurikul (Kurikul, 2006). Šola, ki se zaveda svoje odgovornosti pri informacijskem opismenjevanju, lahko tako sistematično vključuje različne vsebine knjižničnega informacijskega znanja v predmetnike različnih programov.

Pri poučevanju KIZ v poklicnem in srednjem strokovnem izobraževanju je treba upoštevati vse specifike, ki te dijake ločijo od gimnazijcev. Zaradi pomanjkanja motivacije bi morala biti učna ura čim bolj zanimiva. Obvezno mora biti vsak teoretični del takoj povezan s prakso, saj jih v nasprotnem primeru niti malo ne pritegne. Pomanjkanje koncentracije je še en problem, ki ga poskušamo rešiti s tem, da je pouk izpeljan tako, da so dijaki večino časa aktivni. Temo moramo povezati z določenim aktualnim problemom, ki ga nato sami poskušajo rešiti. Navodila podamo čim bolj jasno in nato preverimo, ali so jih razumeli. Pri uri KIZ v razredu s skrajšanim programom sem spoznala, da se dijaki, če v določeni dejavnosti ne vidijo smisla, uprejo. Pri njih s frontalno obliko dela dosežemo zelo malo. Vsaj deloma jih moramo vključiti v vsako aktivnost.

3.1 Cilji in vsebine

Program Knjižnično informacijsko znanje razvija branje, učenje in informacijsko pismenost (Kurikul, 2008, 8–9):

3.1.1 Branje

Ob koncu srednje šole dijaki:

- poslušano in prebrano kritično ovrednotijo;
- pri tvorjenju pisnih vsebin in branju izberejo učinkovite pisne ali bralne strategije;
- tvorijo govorna in pisna besedila glede na različne okoliščine, namen in temo;
- obvladajo samostojno delo z besedili;
- prepoznavajo sporočilnost besedil v različnih medijih;
- samostojno zberejo, uporabijo in predstavijo informacije v različnih življenjskih okoliščinah.

3.1.2 Informacijska pismenost

Ob zaključku šolanja:

- so sposobni zaznati problem;
- znajo problem opredeliti;
- poznajo možne informacijske vire;
- poiščejo udobno iskalno strategijo;
- kritično ovrednotijo najdeno informacijo;
- učinkovito in ustvarjalno uporabijo informacijo;
- uporabljajo ustrezne elemente za ocenjevanje dela;
- z informacijami ravnajo etično in zakonito.

3.1.3 Učenje

Dijaki znajo:

- umestiti svoj predmet raziskovanja v strokovno področje, določiti medpredmetne povezave in izhodišče obravnave;
- izbrati primerne vrste in količino informacijskih virov za rešitev raziskovalnega, učnega problema;
- uporabljati sekundarne vire;
- izbrati primerne bralne strategije za pridobivanje informacij;
- najti in uporabiti primerne tehnike učenja s tiskanimi in drugimi viri;
- izbrati primerno neknjižno gradivo in elektronske vire;
- izbrati primerno obliko predstavitve rešitve problema;

- ovrednotiti svoje delo in dosežek;
- uporabiti obstoječe znanje za tvorjenje novega.

3.2 Didaktična priporočila

Ker cilji in vsebine učne snovi zajemajo znanje od 1. do 4. letnika srednje šole, mora knjižničar pri razdelitvi vsebin upoštevati cilje predmetov in razdeliti vsebino, ki je primerna za določen letnik ter prilagojena sposobnostim in predznanju dijakov. Večino vsebine knjižničnega informacijskega znanja naj bi dijaki usvajali v učnih urah skupaj z učitelji in knjižničarjem, del te vsebine pa v učnih urah, ki jih samostojno vodi knjižničar, in del v urah pod vodstvom učitelja. Večina znanja vsebin knjižničnega in informacijskega znanja se posreduje dijakom z usvajanjem vsebin iz učnih načrtov drugih predmetov. Pri načrtovanju in pri izvajanju sodelujejo vsi učitelji in knjižničar. Dijaki spoznajo posebnosti informacij posameznega predmeta tako, da učitelj vsakega predmeta v okviru svoje letne priprave izdela načrt za skupinsko *bibliopedagoško delo* oziroma uporabo knjižnice in informacijskih virov.

3.3 Vrednotenje

Poznavanje in uporabo knjižničnega informacijskega znanja vrednotijo učitelji posameznih predmetov, ko preverjajo in ocenjujejo dijakove samostojne pisne naloge in njihovo ustreznost s postopkom raziskovanja. Učitelj se pri tem posvetuje s knjižničarjem, knjižničar pa z različnimi metodami in pripomočki (vprašalniki, kvizi ipd.) sproti spremlja in vrednoti dijakovo poznavanje posameznih vsebin in njihovo rabo v skladu s specifičnimi cilji.

4 MEDPREDMETNE POVEZAVE

Iz didaktičnih priporočil je razvidno, da poučevanje knjižničnega informacijskega znanja zahteva tesno sodelovanje knjižničarja z učitelji in da je uspešno le, če je funkcionalno in v kontekstu izobraževalnih vsebin. Zato je ključnega pomena dobro učiteljevo poznavanje vsebin knjižničnega informacijskega znanja, še posebno informacijske pismenosti.

5 PRIMER IZVEDENE UČNE URE KIZ

Učna ura KIZ je bila izvedena kot samostojna ura za vse dijake prvih letnikov. Pouk je izvajala knjižničarka. Pri uri so dijaki spoznali značilnosti šolske knjižnice, zbirko, klasifikacijski sistem UDK, postavitev gradiva in COBISS. Izvedba učne ure je natančneje opisana v pripravi na učno uro, iz priloženega delovnega lista pa so razvidne tudi naloge za dijake.
Ker smo omenjeno učno uro združili s projektom Rastem s knjigo, so dijaki naslednjo šolsko uro obisklai Knjižnico Ivana Tavčarja Škofja Loka, kjer so spoznali značilnosti splošnih knjižnic in si iskanje po Cobiss-u ogledali še bolj podrobno.

6 SKLEP

Posodobljeni program knjižničnega informacijskega znanja je zelo dobra odskočna deska za pripravo srednješolcev na uspešno življenjsko pot, kjer bodo potrebovali znanja informacijske pismenosti, branja in učenja. Kljub temu pa je Andreja Grčar v svojem magistrskem delu (2004) dokazala, da samo s knjižničnimi informacijskimi znanji dijakov ne moremo dobro pripraviti na raziskovalno delo in učenje v srednji šoli. Ur, ki jih šolski knjižničarji in predmetni učitelji namenijo knjižničnemu informacijskemu znanju, je premalo, poleg tega pa je v praksi zelo malo sodelovanja med knjižničarjem in učitelji.

Dobra možnost za izboljšanje tega problema se je odprla z uvedbo izbirnih predmetov v osnovnih šolah, ko je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport predlagalo predmet informacijsko opismenjevanje. Žal pa so rezultati raziskave (Čebašek, 2010, str. 76) pokazali, da se je predmet informacijsko opismenjevanje doslej izvajal le na devetih slovenskih osnovnih šolah. Glede na dejstvo, da imamo v Sloveniji 448 osnovnih šol, lahko rečemo, da se ta izbirni predmet tako rekoč še ni uveljavil.

Dokler predmet informacijsko opismenjevanje ne bo obvezen, bomo z izvajanjem knjižničnega informacijskega znanja pridobili le malo, saj bo poučevanje življenjsko pomembnih veščin odvisno le od poguma, sposobnosti, motivi-

ranosti in samoiniciativnosti šolskih knjižničarjev. Druga možna rešitev bi bila obvezen pouk knjižničnega informacijskega znanja. Kljub vsemu pa je bila raziskava o neuspešnosti programa KIZ izvedena leta 2004 (Grčar, 2004), kar pomeni, da ne izključujemo možnih izboljšav, do katerih je mogoče v teh letih že prišlo.

7 Viri

American Library Association (2009). *Core Competencies for All Librarians.* Pridobljeno 19. 1. 2016 s spletne strani http://www.ala.org/educationcareers/sites/ala.org.educationcareers/files/content/careers/corecomp/corecompetences/finalcorecompstat09.pdf.

Bešter, T. (2011). Knjižnično informacijsko znanje. *Šolska knjižnica,* 21 (1), 52–53.

Čebašek, K. (2010). *Izvajanje predmeta informacijsko opismenjevanje v osnovni šoli*. Dipl. delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo.

Grčar, A. (2004). Vpliv programa informacijskega opismenjevanja na izboljšanje informacijske pismenosti. Primer predmeta informatika na Fakulteti za šport. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za bibliotekarstvo.

Kovačevič, D., Lasić-Lazić, J. in Lovrinčević, J. (2004). *Školska knjižnica-korak dalje*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti.

Kurikul. Knjižnično informacijsko znanje: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija (2008). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 19. 1. 2017 s spletne strani http://www.zrss.si/pdf/080711123601_l-k--knjiznicno_informacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf.

Kurikul na nacionalni in šolski ravni v poklicnem in strokovnem izobraževanju: metodološki priročnik (2006). Ljubljana: Center za poklicno izobraževanje.

Montessori, M. (2009). *Skrivnost otroštva*. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo.

Repar, A. (2010). Načrtovanje knjižničnega informacijskega znanja v poklicnem in srednjem strokovnem izobraževanju. *Šolska knjižnica*, 20 (2), 133–135.

Vučko, T., Zabukovec, V., Šauperl, A. (2009). Kompetence šolskega knjižničarja z vidika ravnateljev osnovnih in srednjih šol. *Šolska knjižnica*, 9 (1), 4–14.

Zabukovec, V., Steinbuch, M. (2010). Kompetence šolskega knjižničarja. *Šolska knjižnica*, 20 (3/4), 161–172.

Zabukovec, V., Žugelj, U. (2005). Pedagoška vloga šolskih knjižničarjev, 1. del: vloge učitelja in teorije poučevanja. *Šolska knjižnica*, 3-4, str. 66–69.

Zabukovec, V., Žugelj, U. (2005). Pedagoška vloga šolskih knjižničarjev, 2. del: Teorije učenja in spodbujanje motivacije učencev. *Šolska knjižnica*, 3-4, str. 70–75.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI). 2009. Uradni list RS, št. 22/2009.

Znanjem do znanja. (2005). Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskoh fakulteta Sveučilišta.

KATJA MRAK, univ. dipl. bibl. in prof. šp. jezika, knjižničarka na Srednji šoli za strojništvo v Šolskem centru Škofja Loka
Naslov: Šolski center Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo, Podlubnik 1b, 4220 Škofja Loka
E-naslov: katja.mrak@scsl.si

PRILOGA 1: Priprava na učno uro

Osnovni podatki

Šola	Šolski center Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo
Razred	1. Do (orodjarji)
Predmet	KIZ
Trajanje	1 učna ura (45 minut)

Didaktično-metodični podatki

Učna tema	*KIZ*
Učna enota	*Šolska knjižnica, postavitev gradiva, osnove Cobissa*
Učne metode	Metoda dela z besedilom, metoda pisnih del, metoda praktičnih del
Učna sredstva in pripomočki	Delovni list, izbrano knjižno gradivo, računalniki
Viri	COBISS
Priloge	Učni list, seznam naslovov knjig

Splošni cilji

Informacijska pismenost	Dijak: - zazna problem in ga opredeli; - spozna informacijske vire; - se nauči najti informacijske vire; - kritično ovrednoti dobljen informacijski vir; - učinkovito uporabi informacijo.

Potek učne ure

Šolski knjižničar	Dijak	Učne oblike	Usvojeni cilji in sposobnosti
Pozdravi dijake. Jih razdeli v pare in jim izroči delovne liste. Poda navodilo za reševanje prve naloge na delovnem listu.	V paru se pogovarjata o tem, kar vesta o šolskih knjižnicah.	Delo v dvojicah	Se pripravi na obravnavano temo. Spomni se vsega, kar ve o šolskih knjižnicah.
Pozove dijake, naj predstavijo svoja razmišljanja.	Po en dijak iz vsake skupine predstavi ugotovitve.	Skupinsko delo	Osveži znanje o šolskih knjižnicah.
Dijakom razloži, katere vrste gradiva se nahajajo v šolski knjižnici.	Vsak dijak se sprehodi do določenega gradiva in ga opredeli.	Frontalna oblika	Spozna knjižnično gradivo.
Obrazloži postavitev knjižničnega gradiva in razloži postavitev po sistemu UDK.	Dijaki samostojno rešijo četrto nalogo na delovnem listu.	Frontalna oblika	Spozna postavitev knjižnega gradiva.
Pojasni četrto vprašanje z delovnega lista.	Dijaki se sprehodijo po knjižnici in si ogledajo primere UDK ter rešijo četrto vprašanje.	Samostojno delo	Dijak razume postavitev po sistemu UDK.
Dijakom razdeli lističe, na katerih so zapisani naslovi in avtorji različnega gradiva.	Vsak dijak poišče gradivo, ki je napisano na listku, ki ga je dobil.	Samostojno delo	Dijak praktično pokaže razumevanje postavitve gradiva.

Dijake vpraša, kateri so ključni podatki nekega gradiva (avtor, urednik, prevajalec, naslov, leto izida, založba).	Dijak iz gradiva, ki ga je poiskal, izpiše glavne/ ključne podatke.	Samostojno delo	Dijak spozna, kateri so osnovni podatki gradiva – bibliografski podatki.
Pokaže in razloži sistem COBISS ter pokaže iskanje v tem katalogu.	Dijak s pomočjo COBISS-a pogleda, v katerih knjižnicah imajo gradivo, ki ga je prej moral poiskati v šolski knjižnici.	Delo v parih	Dijak se nauči iskati po COBISS-u.

Evalvacija
Z izvedbo učne ure sem zelo zadovoljna. Ker smo razred razdelili na dve skupini, je bila učna ura uspešnejša, saj je delo z manjšim številom dijakov lažje in bolj prijetno. Učenci so bili ves čas visoko motivirani, kar me je pozitivno presenetilo. Brez odpora so reševali delovne liste, odgovarjali na vprašanja in sodelovali pri pouku. Omenjeni razred ima namreč precej slabe ocene, podeljenih pa je bilo že kar nekaj vzgojnih ukrepov. Na edino težavo sem naletela pri razlagi sistema UDK. Potreben bi bil še kak dodaten nazoren primer, da bi si dijaki sistem univerzalne decimalne klasifikacije lažje predstavljali.

PRILOGA 2: Delovni list za dijake

Osnove knjižničnega gradiva in COBISS-a

Delovni list

1. Kaj že veš o šolskih knjižnicah? Katere so njihove glavne naloge, komu so namenjene, katere vrste knjižničnega gradiva poznamo? Pogovorita se s sošolcem in zapišita glavne ugotovitve.
2. Opiši postavitev knjižničnega gradiva v naši šolski knjižnici!
3. Kaj pomeni besedna zveza »priročna knjižnica« in kakšno gradivo lahko tam najdemo?
4. Razloži UDK in odgovori na naslednji vprašanji:
   - V kateri skupini UDK bi iskali knjige o varjenju?
   - Kje bi našli gradivo za izdelavo seminarske naloge z naslovom Zgradba rimske družbe?
5. S pomočjo danih podatkov (naslov in avtor) poskušaj poiskati knjigo. Nato iz gradiva, ki si ga poiskal, izpiši naslednje podatke:
   Ostali avtorji:
   Prevajalec:
   Urednik:
   Založba:
   Leto izida:
6. Kaj je COBISS?

PRILOGA 3: Naslovi knjig za iskanje

- Užitne divje rastline (Rudi Beiser)
- Bonton (Jasminka Petrović)
- 1000 najpomembnejših besed. Nemščina (Christiane Mackenzie)
- Modri umor (Ken Catran)
- Punce za znoret (Janja Vidmar)
- Hlapci (Ivan Cankar)
- Matiček se ženi (Anton Tomaž Linhart)
- Uničimo jo! (Kate McCaffrey)
- Ali je angleščina v 1. letniku srednje šole res tako težka? (Lilijana Štepic)
- Kratka zgodovina Slovenije (Janko Prunk)
- Bitka za Stalingrad (William Craig)
- Grebeni slovenskih gora (Milenko Arnejšek – Prle)
- Energetski stroji in naprave (Matija Tuma)
- Prva pomoč (Uroš Ahčan)
- Reli Dakar (David Stropnik)
- Periodni sistem: terenski vodnik po elementih (Paul Parsons)
- Rešene naloge iz fizike 1 (Dejan Zupan)
- Matematika skozi stoletja (William P. Berlinghoff)

Inovativna pedagogika 1:1, izkustveno učenje in šolska knjižnica

STROKA in PRAKSA

Innovative Pedagogy 1:1, Experiential Learning and the School Library

Silva Belšak

Izvleček

Učenci, dijaki in študenti ter vsi, ki se zavedajo, da se vse življenje učijo, so še posebno veseli, če jim kdo pomaga, ko usvajajo nove vsebine, to je, da jim te podaja razumljivo ter to še podkrepi s sodobnimi pristopi in tehnologijami. Pri poučevanju knjižničnega informacijskega znanja je pomembno, da se držijo kurikula, hkrati pa tudi novih smernic na področju poučevanja in uporabe IKT pri pouku. Delo knjižničarja je toliko bolj zahtevno, saj imajo zmeraj dodatno nalogo – ne le, da podaja snov, ampak tudi pomaga učencem pri iskanju dodatnih virov in literature – torej je v dvojni vlogi, to je v vlogi pedagoga in bibliotekarja, zato mora biti dobro podkovan ter na tekočem na obeh področjih. To pa seveda zahteva veliko angažiranosti, volje in časa. Pri izvajanju KIZ je smiselno vključevati uporabo IKT, saj imajo skoraj vse knjižnice računalniške kataloge in ti omogočajo vedno nove možnosti uporabe knjižničnih storitev. V prispevku je opisan projekt Inovativna pedagogika 1:1, vloga knjižnice v njem, predstavljen pa je tudi primer dejavnosti z uporabo IKT.

Ključne besede:
knjižnica, šolska knjižnica, KIZ, COBISS/OPAC, inovativna pedagogika 1:1, IKT, izkustveno učenje

UDK 027.8:37.091.3

Abstract

Pupils, secondary school students, university students, and all who are aware that learning is a lifelong process, are especially pleased when someone helps them to learn new subject matter; that is, when someone presents it clearly and substantiates it with modern approaches and technologies. When teaching library and information knowledge, it is important that they stick to the curriculum and at the same time to new guidelines on teaching and using ICT in lessons. The work of librarians is that much more demanding because they are always given a double task – not only are they imparting subject matter, but are also helping learners to search for additional sources and literature – they therefore have a double role, i.e. the role of a pedagogue and a librarian, and as such must be qualified and up-to-date in both fields, which, of course, requires a great deal of engagement, willpower and time. When imparting library and information knowledge (KIZ), it is sensible to incorporate the use of ICT, since almost every library has a digital catalogue, which is opening up new possibilities for the use of library services. The paper describes the Innovative Pedagogy 1:1 project, the l ibrary's role in it, and presents an example of an activity using ICT.

Key words:
library, school library, library and information knowledge (KIZ), COBISS/OPAC, Innovative Pedagogy 1:1, ICT, experiential learning

1 UVOD

V članku o najbolj tihem in (samo)kritičnem cehu pravi novinarka Melita Forstnerič Hajnšek: »Na straneh medijev dobijo knjižničarji in njihova domovanja svoje vrstice in elektronske minute v etru, če kje poplavi kak bogat knjižni fond ali kje kakšna fasada s kakšne knjižne zgradbe poškoduje mimoidoče, sicer pa ne pomnim, kdaj se je v kakšni resni prilogi pojavil kak ugledni bibliotekar. Redko … Od Babilonske knjižnice naprej so knjižnice nedotaknjen poligon, neskončen, vase umaknjen, kot ga je videl že Borges. Eco, Zafon, Eliade in podobni v knjižnice zagledani literati so sakralizirali knjižnico kot prostor in knjižničarje povzdignili v literarne heroje. Za literaturo so bili očitno od nekdaj dovolj vznemirljivi objekt upovedovanja, za današnje medije pač več ne. Kar pove seveda veliko več o šibkosti, nezrelosti slednjih. Na zadnjem bibliotekarskem stanovskem srečanju v Mariboru pretekli teden se je vnovič izkazalo, kako ta introvertirana lega, nekakšna sramežljiva ali nevsiljiva odtegnjenost od medijskega sveta, v bistvu koristi. Toliko samorefleksije, tudi samokritike, kot so je sposobni knjižničarji, najdemo danes malokje … Kakorkoli že – knjižničar je danes vse – tudi terapevt, socialni delavec, psiholog, pedagog, izobraževalec, sooblikovalec vsega humanega, posredovalec prodajalec občutkov, kot je bilo rečeno v marketinškem kontekstu. Predvsem pa se ne zavedamo, da nagovarja večje množice kot vsa gledališča, razstavišča, muzeji, kinematografi, celo športne arene imajo manj obiskovalcev. A prav bibliotekarji so najskromnejši in najbolj tihi pri sklicevanju na podatke. Simptomatično. In če vemo, da zadovoljujejo duhovne potrebe kompletne populacije, od najmlajše do najstarejše, je popolna slika njim v prid izrisana do kraja. Naj ostanejo tihi, vase potegnjen ceh. Morda pa jih prav to dela neprecenljive, bogate in boljše od vseh drugih.« (Večer, 2009) Nekaj dni zatem, ko sem prebrala ta članek, me je v Univerzitetni knjižnici Maribor obiskala odgovorna urednica revije Šolska knjižnica in mi dejala, da bi bilo dobro, če bi napisala prispevek o poučevanju knjižničnega informacijskega znanja v srednješolski knjižnici in vključevanju inovativne pedagogike 1:1 ter uporabi izkustvenega znanja pri le-tem. Verjetno ste uganili, katera je bila (glede na prej citirano) moja prva misel! Ojoj, nam bibliotekarjem je samoumevno, da vse naredimo, kaj bi o tem še pisali in se hvalili … To je za nas bolj ali manj nesmiselno in izguba časa, saj bi namesto pisarjenja že lahko naredili karkoli bolj koristnega … A prošnjo je težko zavrniti, in ker obljuba dela dolg, mi ne preostane nič drugega kot da vzamem pisalo v roke ali postavim tipkovnico pod prste ter zaviham rokave …

2 INOVATIVNA PEDAGOGIKA 1:1

Projekt je trajal dve šolski leti (2013/2014 in 2014/2015), vanj pa je bilo vključenih 400 učencev in dijakov ter 128 učiteljev na devetih slovenskih šolah. Zavod Antona Martina Slomška je bil eden od vodilnih partnerjev projekta Inovativna pedagogika 1:1 v luči kompetenc 21. stoletja. Z nami so sodelovali še Zavod RS za šolstvo, Pedagoški inštitut, Center RS za poklicno izobraževanje, Fakulteta za naravoslovje in matematiko (pedagoški center) ŠgAMS, Gimnazija Jožeta Plečnika iz Ljubljane, Biotehniška šola Maribor, OŠ Bistrica ob Sotli, OŠ Hruševec Šentjur, OŠ Belokranjskega odreda Semič, OŠ Črna na Koroškem, OŠ Prežihovega Voranca Bistrica in OŠ Brežice. Projekt sta delno financirala Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Operacija se je izvajala v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov v obdobju 2007–2013 (Inovativna pedagogika, 2013).

Slika 1: Učenci pri delu z napravami

Definicija učenja 1:1 vključuje učenca, napravo (računalnik, tablico, pametni telefon itd.), učitelja, starše in strokovnjake ter interaktivnost s personalizirano učno izkušnjo, ki je (ob dostopu do brezžičnega omrežja) možna kjerkoli in kadarkoli.

Cilji projekta so bili zmanjšati digitalno ločnico in pospeševati digitalno pravičnost in e-vključenost; dvig kompetenc 21. stoletja (kritično mišljenje, ustvarjalnost, sposobnost reševanja problemov itd.); izboljšati uspeh in konkurenčnost učencev (različnih ranljivih skupin); izboljšati poučevanje in učenje; razviti novo kulturo učenja, podprto s tehnologijo, kjer je učenec v središču (fleksibilnost, personalizacija, kombiniranje različnih učnih stilov) (povzeto po Inovativna. O projektu, 2017).

Namen projekta je bil razviti sistemske mehanizme in pedagoške strategije poučevanja in učenja, ki zagotavljajo uspešnejše vključevanje učencev iz ranljivih skupin, ter jih preskusiti v pilotnih razredih (povzeto po Rutar Leban, 2015). Ob razvijanju teh dobrih pedagoških praks pa smo v samo poučevanje vključevali vsebine, pri katerih so učenci/dijaki uporabljali sodobne IKT-naprave (tablice, pametne telefone idr.). To je bila velika motivacija za učenje in sledenje pouku. Za učitelje pa je to pomenilo veliko brskanja in iskanja ustreznih in primernih aplikacij ter programov ter preizkušanje le-teh, preden so jih uporabili pri pouku.

Na naši šoli je bil tak pilotni razred v 1. letniku, kjer že po dobrih večletnih dosedanjih praksah izvajamo ure KIZ v okviru OIV. O izvajanju ur KIZ v prvem letniku velja tudi splošno priporočilo, saj želimo dijake čim prej usposobiti za uporabo knjižničnih virov oz. vzgojiti samostojne uporabnike. Tako sta bila tudi knjižnica in izvajanje ur KIZ vključena v projekt.

Eden izmed ciljev projekta Inovativna pedagogika 1 : 1 je bil tudi razviti inovativne kurikule, temelječe na sodobnih pedagoških paradigmah in metodah, ki podpirajo individualizacijo in personalizacijo pouka, ter pri tem uporabiti sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Projekt se je hkrati osredotočil tudi na razvijanje t. i. kompetenc 21. stoletja (globalna komunikacija, sodelovalno delo, konstruktivno reševanje problemov, kritično razmišljanje ter razvoj ustvarjalnega izražanja) pri vseh udeleženih (tako učencih in dijakih kot tudi učiteljih) (Inovativna, 2015).

V okviru projekta in skozi preizkušanje raznih primerov obravnave vsebin iz učnih načrtov oz. kurikulov z uporabo sodobnih naprav so nastale tudi smernice za uporabo IKT za posamezne predmete. Vključeno je bilo tudi knjižnično informacijsko znanje (priloga 3).

Slika 2: Vsak učenec dela na svoji napravi

Na šoli smo projekt izvajali le v nekaterih oddelkih. Profesorji t. i. inovativnih oddelkov Škofijske gimnazije Antona Martina Slomška smo bili zelo dejavni pri vpeljevanju uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije v izobraževalni proces, saj smo se zavedali, da uporaba le-te omogoča učinkovitejše načine pridobivanja novega znanja in kompetenc za zadovoljevanje potreb in izzivov sodobne družbe, posebno na področju e-vključenosti in tako na nivoju vseh marginalnih skupin. Vedeli smo, da uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije v izobraževanju ne pomeni le uporabe tehnologije, temveč tudi vpetost le-te v vse poglavitne sestavine izobraževalnega procesa, in sicer andragoškopedagoške, organizacijsko-tehnične in vsebinske. Prvotno je to pomenilo, da smo vsako priložnost namenili našemu izobraževanju na tem področju, drugotno pa smo pridobljeno znanje prenašali na dijake.

V svoje delo, poučevanje smo skušali vključiti vsebine, kjer bi lahko pri pouku smiselno vključili uporabo sodobnih IKT-naprav (računalnik, tablico, pametni telefon idr.). Pouk smo potem načrtovali tako, da so dijaki s pomočjo programov ali aplikacij sami na svoji napravi spoznavali vsebine, ki so bile tema učne ure. To je pomenilo, da smo že v letnih pripravah na pouk načrtovali, na katerih mestih in v povezavi s katerimi vsebinami bomo uporabili naprave. To smo zapisali v izvedbene kurikule vsak učitelj za svoj predmet. Vključena je bila tudi knjižnica oz. knjižnično informacijsko znanje, pripravili smo izvedbeni kurikul za dijake v 1. letniku (priloga 1).

Projekt je bil zasnovan tako, da so sodelujoči dijaki in učitelji med samim projektom odgovarjali na vprašanja oz. so reševali vprašalnike.

V času izvajanja projekta je Pedagoški inštitut spremljal uvajanje inovativnega poučevanja in učenja s tablicami v šolski prostor. Želeli so raziskati, kakšen je vpliv sodobne tehnologije in sodobne pedagoške paradigme na učenje in poučevanje v šoli in zunaj nje. Glavne ugotovitve projekta (povzeto po Rutar Leban, 2015):

- Primerjava odgovorov učencev pred začetkom projekta in ob koncu projekta kaže na to, da učenci med poukom v času izvajanja projekta pogosteje povezujejo informacije z različnih predmetnih področij ter pogosteje zbirajo informacije in samostojno iščejo odgovore.
- Primerjava odgovorov učencev pred začetkom projekta in ob koncu projekta kaže na to, da učenci med poukom v času izvajanja projekta pogosteje poročajo o sodelovalnem učenju, pri katerem si skupine učencev snov razdelijo, vsaka skupina razišče del snovi in jo predstavi preostalim skupinam.
- V primerjavi s podatki pred začetkom projekta večji odstotek učiteljev ob koncu projekta poroča, da skupaj s svojimi kolegi deli nove ideje o učinkovitih metodah učenja, se pogovarja o kakovosti dela učencev, njihovih izdelkih itd., kritično razmišlja o praksi poučevanja in učenja na naši šoli, uradno hospitira pri kolegih učiteljih, skupaj s kolegi načrtuje pouk, se pripravlja na posamezne ure, s kolegi razpravlja o ocenah in dosežkih učencev z namenom izboljšati poučevanje in sprejemanje strateških odločitev o spremembah načina poučevanja.
- V primerjavi s podatki pred začetkom projekta večji odstotek učiteljev ob koncu projekta poroča, da samostojno rešujejo in rešijo tehnične težave pri uporabi IKT, z lahkoto se učijo in naučijo uporabe novih tehnologij, IKT uporabljajo v prostem času in pri poklicnem udejstvovanju, iščejo in raziskujejo didaktično programsko opremo za svoje predmetno področje.
- 77 % SŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, se strinja, da je IKT del sodobnega pedagoškega procesa.
- 73 % SŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, se strinja, da uporaba IKT prispeva k samoizobraževalni kulturi učenca.
- 70 % SŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, meni, da je uvajanje inovativne pedagogike pripomoglo k ugledu njihove šole v javnosti.
- 77 % OŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, se strinja, da uporaba IKT olajša učenje.
- 61 % OŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, se strinja, da delo z IKT-napravo učence bolj motivira za delo.
- 93 % OŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, se strinja, da je IKT del sodobnega pedagoškega procesa.
- 87 % OŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, se strinja, da uporaba IKT prispeva k samoizobraževalni kulturi učenca.
- 82 % OŠ učiteljev, vključenih v raziskavo, meni, da je uvajanje inovativne pedagogike pripomoglo k ugledu njihove šole v javnosti.
- 86 % staršev, vključenih v raziskavo, se strinja, da tablica njihovemu otroku omogoča dostop do različnih virov informacij.
- 81 % staršev, vključenih v raziskavo, se strinja, da se je njihov otrok v okviru projekta veselil dela s tablico.
- 70 % učencev, vključenih v raziskavo, se strinja, da jim uporaba tablice omogoča dostop do različnih virov informacij.
- 20 % učencev, vključenih v raziskavo, se strinja, da so zaradi uporabe tablice izboljšali ocene pri posameznih predmetih.
- 61 % učencev, vključenih v raziskavo, se strinja, da je pouk s tablico bolj zanimiv.
- 13 % dijakov, vključenih v raziskavo, se strinja, da so zaradi uporabe tablice med poukom izboljšali ocene pri nekaterih predmetih.
- 28 % dijakov, vključenih v raziskavo, se strinja, da so zaradi uporabe tablice med poukom bolj sodelovali z drugimi sošolci in učitelji.

Iz izkušenj in opazovanja poučevanja pri urah KIZ lahko potrdimo, da so računalniki in tablice povečali motivacijo za delo. Vendar je moralo biti delo zelo dobro organizirano in so bile naprave vključene v pouk zelo premišljeno in smiselno – določena dejavnost za točno določen namen in cilj.

3 KOMPETENCE 21. STOLETJA

Smo v 21. stoletju in kar hitro nam je bilo jasno, da je za delo in tudi za življenje treba razviti drugačne spretnosti, kot smo jih potrebovali pred leti. Čas se spreminja, z njim pa tehnologija. Tehnološki razvoj je vedno hitrejši in sodobna IKT-oprema je med nami

in dejstvo je, da jo učenci in dijaki uporabljajo. Zakaj ne bi teh njihovih spretnosti in predvsem interesa izkoristili v prid poučevanja in učenja? Zakaj se ne bi učili na ‚zabaven' način? V projektu je bil poudarek na razvijanju in krepitvi kompetenc, potrebnih za 21. stoletje. Te pa so (povzeto po Finegold, 2010):

- ustvarjalnost/inovativnost,
- kritično mišljenje,
- informacijska pismenost,
- reševanje problemov,
- odločanje,
- fleksibilnost in prilagodljivost,
- učenje učenja,
- raziskovanje in preiskovanje,
- komunikacija/sporočanje,
- iniciativnost in samousmerjanje /samouravnavanje,
- produktivnost/učinkovitost,
- vodenje in odgovornost,
- sodelovanje,
- IKT-postopki (dejavnosti) in koncepti,
- digitalno državljanstvo,
- medijska pismenost.

Nemogoče je razvijati vse kompetence enakomerno, enakovredno, kaj šele vse hkrati. Z določeno dejavnostjo in z določenimi vsebinami smo razvijali po eno kompetenco ali pa je bila ena v ospredju, hkrati pa so bile vključene še tudi druge. Potrebna je bila pozornost, da ne bi katere od kompetenc popolnoma izpustili ali pa bi se preveč ukvarjali samo z eno oz. z manjšim številom le-teh.

Slika 3: Izobraževanje in posvet učiteljev v projektu

4 IZKUSTVENO UČENJE

V zadnjem času dajemo v izobraževanju vedno večji poudarek tudi izkustvenemu učenju. Izraz »izkustveno učenje« teoretiki uporabljajo za različne pojave. Enim pomeni aktivno učenje v razredu z uporabo strukturiranih vaj, drugim skupinsko izobraževanje za osebnostni razvoj, tretjim akcijsko učenje kot učenje na osnovi vsakdanjih izkušenj (Mijoč, 1992). Izkustveno učenje je povezava med teoretičnim ter praktičnim delom in kot tako omogoča obliko učinkovitejšega dojemanja in spoznanja. Pri tem je pomembno, da znamo o situacijah in dogodkih razmišljati, razglabljati in jih reflektirati. Težko se učimo iz izkušnje, če je ne ocenimo in ji ne pripišemo pomena, cilja in naših pričakovanj. Neposredna praksa je seveda nujna za izkustveno učenje, ni pa dovolj. V vsaki situaciji moramo biti navzoči tako telesno kot miselno, šele potem se znamo iz izkušenj tudi učiti (Selinšek, 2012). Ljudje se v življenju največ naučimo z izkušnjami. Določene razlage, interpretacije in teorije lahko sprejemamo kot pravilne, vendar vanje verjamemo šele, ko mišljenje potrdimo z izkušnjo (Mijoč, 2000).

Tako imamo tudi v knjižnicah izkušnje, da se največ naučijo dijaki, ki sami preizkusijo, poskusijo in sami prek izkušenj pridejo do novega znanja oz. spoznanja. Čisto konkretno to pomeni, da dijaka postavimo v situacijo, ko si sam poišče gradivo najprej v šolski knjižnici, potem pa tudi v drugih tipih knjižnic ali pa drugačne vrste gradivo. V našem primeru smo dijakom razdelili naloge in so sami iskali gradivo (vnaprej določen naslov) najprej po katalogu knjižnice in nato še na policah, v drugem koraku pa so iskali članke v serijskih publikacijah na vnaprej določeno temo. Tako so teorijo (primer iskanja, ki ga je pokazala knjižničarka) povezali s prakso oz. z lastno izkušnjo.

5 KNJIŽNIČNO INFORMACIJSKO ZNANJE

Mislim, da sta knjižničarjem in bibliotekarjem, ki poučujejo knjižnično informacijsko znanje ter kakorkoli izobražujemo mlade, izkustveno znanje in poučevanje zelo blizu, saj se zavedamo, koliko koristnih in praktično uporabnih informacij lahko dobijo učenci, dijaki in študenti. Vemo pa tudi, da poučevanje teh vsebin ni ovrednoteno z oceno, zato je toliko bolj pomembno, da najdemo most med teorijo in prakso, saj tako dobi snov tudi smisel in ko učenci dojamejo smisel izobraževanja, dobijo tudi motivacijo, ki jih žene k poslušanju,

aktivnemu sodelovanju in pridobivanju novega znanja.

V Kurikulu za knjižnično informacijsko znanje so zapisani cilji in razvijanje kompetenc na treh ključnih področjih: branju, informacijski pismenosti in učenju. Vsebine, ki jih mora usvojiti gimnazijec, so zelo koristne: vrste knjižnic, založbe, knjigarne, revije, časopisi, slovarji, bibliografije, kazalo, kolofon, COBISS/OPAC, mCOBISS … (Kurikul, 2008).

Za načrtovanje dela vsako leto pripravimo letno pripravo, v kateri zapišemo predvidene izvedbe ur KIZ. Za namene projekta smo v letnih pripravah še posebej izpostavili dejavnosti dijakov z IKT in katero kompetenco 21. stoletja bomo razvijali z izvedbo posamezne ure oz. dejavnosti. Nastal je izvedbeni Kurikul za KIZ v 1. letniku gimnazijskega programa naše šole (priloga 1).

Posebnost tega izvedbenega kurikula za KIZ je ta, da je specifičen za našo šolo. Ure KIZ-a se izvajajo v okviru obveznih izbirnih vsebin (v nadaljevanju OIV) in tako vsaka šola izvajanje OIV organizira v skladu z možnostmi, ki jih ima in dosedanjo prakso. Tako je ta izvedbeni kurikul specifičen za Škofijsko gimnazijo Antona Martina Slomška, kjer sem v okviru projekta sodelovala tudi knjižničarka.

6 PRIPRAVA ZA PRIMER OBETAVNE PRAKSE

V okviru projekta so nastali tudi primeri obetavne prakse. To so primeri izvedenih ur, kjer je bila vključena uporaba IKT-naprav tako, da je vsak dijak delal s svojo napravo. Primeri obetavne prakse zajemajo osmišljene, inovativne didaktične pristope (z uporabo IKT kot orodjem) za doseganje želenih ciljev/standardov, znanja/kompetenc, opredeljenih v UN in širše. Poudarek je na dejavnostih/aktivnostih dijakov. Ključna vloga učitelja je, da dijake usmerja, spodbuja, daje povratne informacije … IKT je sredstvo za razvoj pojmov, ustvarjanje, simuliranje, modeliranje, učni in komunikacijski pripomoček …

Pri načrtovanju in kasneje pri analizi izvedenih ur so nam bili v pomoč naslednji kriteriji:

- Doseganje ciljev in standardov/pričakovanih dosežkov učnega načrta ter razvijanje kompetenc 21. stoletja.
- Ustvarjalnost/inovativnost – kaj je izboljšano pri pouku (didaktične/učne strategije, organizacija pouka itd.) oz. novost na ravni predmeta, šole, širše pedagoške prakse; ustvarjalnost v smislu didaktičnih rešitev.
- V učence usmerjen pouk – aktivna metoda in oblika učenja v povezavi z IKT (učitelj je moderator, partner ... stopa v ozadje ...
- Osmišljena raba IKT – v povezavi z doseganjem ciljev, metodami in oblikami aktivnega učenja; ustrezna utemeljitev dodane vrednosti, učinkovitosti (ne le npr. za zbiranje informacij …). Uporaba IKT s ciljem spodbujanja učenja, izgradnja znanja.
- Vključeno je vrednotenje in samovrednotenje učenca (in učitelja)/refleksija, nadaljnje načrtovanje itd.
- Učenec/dijak je vključen v vse faze učnega procesa (od načrtovanja do evalvacije).
- Vključena so še druga načela sodobne didaktike (npr. individualizacija, personalizacija itd.).

Šolska knjižnica ima avtomatizirano izposojo in računalniški katalog knjižničnega gradiva (sistem COBISS). V okviru projekta smo pripravili in izvedli uro KIZ, pri kateri so dijaki spoznali sistem COBISS in iskanje gradiva z njegovo pomočjo. Seznanili so se z iskalnikom po katalogu in kakšne možnosti vse ponuja, po katerih podatkih lahko vse iščemo želeno knjižnično gradivo. Ura je bila izvedena v računalniški učilnici, kjer so dijaki prek računalnikov dostopali do sistema COBISS in iskali gradivo po računalniškem katalogu (podrobnosti so razvidne iz priprave za izvedbo ure, priloga 2). Že sam pouk v računalniški učilnici in aktivna vloga dijakov pri uri sta dijake izjemno motivirala. Njihova naloga je bila, da spremljajo razlago knjižničarke in poiščejo odgovor na zastavljeno vprašanje. Najprej so morali poiskati pomen kratice COBISS, knjižničarka je razložila, kaj pomeni naziv kooperativni on-line bibliografski sistem in servis, in je tudi razložila, čemu služi ta program. Naslednja njihova naloga je bila, da so v katalogu poiskali, kateri tipi knjižnic so vključeni v ta sistem in po čem se te knjižnice razlikujejo med seboj. Nato so v vzajemnem katalogu poiskali določen naslov gradiva in

so ugotavljali, v katero knjižnico lahko gredo iskat to gradivo. Ob iskanju so naleteli na več zadetkov in knjižničarka jim je sproti razložila, kakšne so posebnosti gradiva, ki so ga našli pri svoji iskalni zahtevi. Našli so tudi nekaj člankov in dobili navodila, kako ravnati, če želijo ta članek prebrati v polnem besedilu. Z znanjem, ki so ga pridobili z lastno izkušnjo iskanja, bodo v prihodnje znali sami poiskati gradivo v šolski ali pa v kateri drugi knjižnici, ki je vključena v sistem COBISS.

Ves čas (celo uro) so bili aktivni in so z zanimanjem sami iskali odgovore na zastavljena vprašanja. Ko so naleteli na kakšno nejasnost v samem knjižničnem katalogu, so spraševali, kaj pomeni in zakaj je tako označeno.

Spoznali so tudi storitev Moja knjižnica, kjer si lahko v svoji knjižnici (katere člani so) gradivo rezervirajo, pregledajo in podaljšajo čas izposoje.

Ob koncu ure smo jim predstavili še aplikacijo mCOBISS (Virtualna knjižnica Slovenije na mobilnih napravah), ki jo lahko uporabljajo na svojih mobilnih napravah (tablici, pametnem telefonu).

7 SKLEP

Vsebine knjižničnega informacijskega znanja lahko dijaki usvojijo na različne načine. Najboljše je, kadar združimo klasični način poučevanja s sodobnimi pristopi, pri tem pa uporabimo tudi novejšo tehnologijo: računalnike, pametne telefone ali tablice. Vse to je pa seveda povezano predvsem z dvojim: ali ima izobraževalna ustanova dobro opremljeno in ne preveč zasedeno računalniško učilnico ali pa imajo dijaki pri pouku pametne telefone oz. tablice. Pomembna je tudi prava usklajenost in organizacija uporabe računalniške učilnice ter ne pretirana raba pametnih telefonov oz. tablic. Zmeraj je pametno uporabiti, kar smo dobrega usvojili v preteklosti, in to tudi nadgraditi s sodobnimi prijemi ter tehnologijo. ●

8 Literatura

Finegold, D., Notabartolo, A. S. (2010). 21st--Century Competencies and Their Impact: An Interdisciplinary Literature Review. Pridobljeno 18. 1. 2017 s spletne strani: http://www.hewlett.org/wp-content/uploads/2016/11/21st_Century_Competencies_Impact.pdf.

Forstnerič Hajšek, M. (2009). O najbolj tihem in (samo)kritičnem cehu. Večer, 12. 10. 2009, str. 12.

Inovativna. O projektu. Pridobljeno 18. 1. 2017 s spletne strani: http://inovativna-sola.si/o-projektu.

Inovativna pedagogika 1:1. Pridobljeno 18. 1. 2017 s spletne strani: (http://inovativna-sola.si/).

Inovativna pedagogika. Pridobljeno 12. 12. 2016 s spletne strani: http://projekt.sio.si/inovativna--pedagogika.

Inovativna pedagogika 1:1 v luči kompetenc 21. stoletja: zaključno evalvacijsko poročilo. Ljubljana, 2015. Pridobljeno 18. 1. 2017 s spletne strani: http://inovativna-sola.si/images/inovativna/porocila/evalvacija.pdf.

Kurikul. Knjižnično informacijsko znanje: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija. (2008). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 12. 12. 2016 s spletne strani: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/programi/2008/Gimnazije/K_KNJIZN_INF_ZNANJE_gimn.pdf.

Mijoč, L. (1992). Izkustveno učenje. Sodobna pedagogika, 3/4, str. 182–186.

Mijoč, L. (2000). Odrasli se učimo z delovanjem: izkušnje so bistvo učenja. Andragoška spoznanja, 6(3), str. 68–74.

Rutar Leban, T. (2015). Inovativna pedagogika 1:1 v luči kompetenc 21. stoletja. Pridobljeno 18. 1. 2017 s spletne strani: http://novice.pei.si/?page_id=1355.

Selinšek, J. (2012). Z izkustvenim učenjem do sprememb: kako do sprememb. Strokovna revija za ravnanje ljudi pri delu, 10(49), str. 30–34.

SILVA BELŠAK, prof., zaposlena v Univerzitetni knjižnici Maribor
Naslov: Univerzitetna knjižnica Maribor, Gospejna 8, 2000 Maribor
E-naslov: silva.belsak@gmail.com

PRILOGE

PRILOGA 1

Letna priprava oz. IZVEDBENI KURIKULUM ZA KIZ V 1. LETNIKU GIM

Avtorica: Silva Belšak (Zavod Antona Martina Slomška, Maribor)

Urednica: Romana Fekonja, ZRSŠ

Vsebinski sklop/tema	Cilji sklopa/teme iz UN	Dejavnosti dijakov z IKT	Prednostna komp. 21. stol.	Potrebna IKT-znanja in uporaba orodij + viri	Samostojno domače delo z IKT	Opombe
Možnosti informiranja o publikacijah kot virih informacij	Dijaki uporabljajo knjižnice in namenu ustrezen vir za tekoče informiranje o publikacijah – razumejo razvrstitev knjižničnega gradiva, klasifikacijo in proces kroženja, splošno dostopnost informacij in obvladajo samostojno pridobivanje informacij.	Spremljajo obravnavano snov in znajo poiskati povzetek vsebine v spletni učilnici. Poslušajo in si oblikujejo zapiske, po obravnavani snovi poiščejo povzetek v spletni učilnici in s pomočjo le-tega izdelajo miselni vzorec.	- informacijska pismenost-učenje učenja-ustvarjalnost	uporaba spletne učilnice, uporaba predstavitve v programu PowerPoint predstavitev v SU uporaba pametnega telefona ali tabličnega računalnika (aplikacija za izdelavo miselnega vzorca)	oblikovanje miselnega vzorca z ustreznim programom ali aplikacijo	Tema: zgodovina knjige oz. tiska lahko tudi medpred-metna povezava z zgodovino in slovenskim jezikom
Vrste informacijskih virov po obliki, namembnosti in vsebini ter njihova struktura	Znajo izbrati informacijski vir glede na hitrost, natančnost, nazornost posredovanja informacij in glede na svojo potrebo in njim najustreznejši način sprejemanja sporočil. Znajo ločiti vire po zahtevnosti, vidiku obravnave in jih uporabljati v skladu z namenom in lastno potrebo ter zmožnostjo. Uporabljajo primerne tehnike branja za določen način izrabe vira pri branju za učenje. Znajo slediti bralnemu cilju in sprejemati najmanjšo količino informacij, potrebnih za razumevanje, iskanje vzročnih zvez in ugotavljanje razlik.	Spremljajo razlago in znajo poiskati določen odlomek v klasični in elektronski obliki vira (Sveto pismo). Dijaki poslušajo in si zapisujejo, po obravnavani snovi najdejo še (svetopisemski) odlomek na določeno ključno besedo v elektronski obliki ter napišejo obnovo oz. povzetek le-tega. Primerjajo branje v klasični obliki in e-obliki – klasično branje, digitalno branje.	- informacijska pismenost - raziskovanje in preiskovanje-komunikacija-ustvarjalnost	- iskanje informacij v e-virih, - uporaba urejevalnika besedil vir: http://www.biblija.net aplikacija Biblos	zapis obnove v urejevalniku besedil (dokončajo nalogo) Izdelajo preglednico (urejevalnik besedila) ali grafično prikažejo primerjavo.	medpred-metna povezava s predmetom VIK, tema Sveto pismo Za primerjavo so potrebni še tiskani viri (knjige).

Vsebinski sklop/tema	Cilji sklopa/teme iz UN	Dejavnosti dijakov z IKT	Prednostna komp. 21. stol.	Potrebna IKT-znanja in uporaba orodij + viri	Samostojno domače delo z IKT	Opombe
Vrste informacijskih virov po obliki, namembnosti in vsebini ter njihova struktura	Znajo uporabljati bibliografske podatke in druge informacije za izbor informacijskega vira oziroma informacije in branje v skladu z namenom (naslovna stran: avtor, naslov, podnaslov, izdajatelj, založba, izdaja, letnica izida, kraj izida, CIP-zapis ...). Razumejo in uporabljajo navajanje podatkov za iskanje literature in namen citiranja (skrajšani bibliografski opis, plagiat, avtorske pravice).	Spremljajo obravnavano snov in znajo poiskati primere v spletni učilnici. Poslušajo in oblikujejo zapiske, po obravnavani snovi pa s pomočjo tabličnega računalnika najdejo še primere v spletni učilnici. Na določeno temo poiščejo vire, jih kritično ovrednotijo in po dogovorjenem standardu navedejo. (zapis obnove)	- digitalna pismenost-informacijska pismenost-raziskovanje in preiskovanje-medijska pismenost - kritično mišljenje	uporaba spletne učilnice, uporaba urejevalnika besedil, orodja za citiranje: EndNote, Mendeley, Zotero	uporaba urejevalnika besedil za zapis virov	citiranje oz. navajanje gradiva oz. podatkov Medpred-metna povezava s predmetom, kjer morajo dijaki izdelati pisno nalogo.
Uporaba knjižnice in ustreznega vira za tekoče informiranje o publikacijah	Razlikujejo vrste knjižnic in jih uporabljajo v skladu z njihovim namenom (šolske knjižnice, splošne knjižnice, visokošolske knjižnice, specialne knjižnice, narodna knjižnica). Znajo uporabljati knjižnično gradivo in informacijske vire za tekoče informiranje (katalogi, bibliografije, iskanje, poizvedovanje ...).	Spremljajo predstavitev izbrane knjižnice (UKM) in znajo poiskati več podatkov o knjižnici na spletu, najdejo tudi e-knjižnico. Spoznajo izbrano knjižnico, njen namen, vrsto gradiva in informacijske vire, ki jih knjižnica posreduje svojim uporabnikom, seznanijo se tudi s pogoji uporabe teh virov (uporaba spletne strani). Seznanijo se z virom – portalom Ebrary.	- digitalna pismenost-medijska pismenost	uporaba spletnih strani, spletnega kataloga in baz podatkov vir: http://www.ukm.si/ http://www.ebrary.com/corp/	Uporaba brskalnika, uporaba vzajemnega računal-niškega kataloga knjižnice in drugih baz podatkov, ki so na voljo.	obisk Univerzitetne knjižnice Maribor

Vsebinski sklop/tema	Cilji sklopa/teme iz UN	Dejavnosti dijakov z IKT	Prednostna komp. 21. stol.	Potrebna IKT-znanja in uporaba orodij + viri	Samostojno domače delo z IKT	Opombe
Razlikovanje in izbira primernih informacijskih virov za opredeljeno potrebo	Uporabljajo katalog kot temeljni informacijski vir o fizični prisotnosti knjižničnega gradiva. Znajo ovrednotiti klasične vire za podatkovno, bibliografsko in posredovalno informiranje.	Na določeno temo oblikujejo informacijsko potrebo, določijo ključne besede in poiščejo ustrezne vire. Vire kritično ovrednotijo in jih uporabijo pri pisanju naloge.	- digitalna kompetenca-kritično vrednotenje-informacijska pismenost-reševanje problemov	COBISS/ OPAC, aplikacija mCOBISS	iskanje virov po ključnih besedah na določeno temo, pisanje in oblikovanje naloge	
Razlikovanje in izbira primernih informacijskih virov za opredeljeno potrebo	Najdejo definicijo besede, pravilno pisavo in izgovarjavo besede, etimologijo besede.	Spoznajo vrste in sestavo slovarjev (opisni, predpisni, tujejezični, slovarji tujk, kratic), strokovne slovarje (etimološki, narečni, slengovski slovar, slovar sinonimov) in jih med seboj primerjajo. Slovarji v e-obliki: SSKJ, Fran, Slovenski pravopis, tujejezični slovarji. Spoznajo, kaj je referenčno gradivo.	- digitalna kompetenca, - raziskovanje in preiskovanje	SSKJ (http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html) spletni slovar Fran (www.fran.si) Slovenski pravopis (http://bos.zrc-sazu.si/sp2001.html ALI aplikacija)		Medpredmetna povezava s slovenskim jezikom ali tujimi jeziki, ki se jih dijaki učijo.

PRILOGA 2: Sprotna priprava na uro

Primer obetavne prakse za dejavnosti z uporabo IKT[1]
Učitelj: Silva Belšak, prof., bibliotekarka

Šola:	**Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška**	**Predmet:**	**Knjižnično informacijsko znanje (KIZ)**	**Razred: 3. d**	**Št. ur:**	**2**
Vsebinski sklop:	**mCOBISS oz. COBISS/OPAC**	**Tema:**	**Iskanje gradiva po COBISS/OPAC (in ponovitev vrst knjižnic ter UDK)**	**Izvedba možna na platformi:** ustrezno podčrtaj	• **Android** • **iOS** • **Windows**	

Operacionalizirani cilji:
- dijaki poiščejo razlago kratice COBISS,
- poiščejo razlago kratice COBIB,
- s samostojnim iskanjem na OPAC poiščejo želeno knjigo in članek (avtor, naslov, ključne besede).

Kazalniki realizacije ciljev:
- dijaki preberejo razlago kratice COBISS ter najdejo še drugo poimenovanje le-te, to je Virtualna knjižnica Slovenije,
- preberejo razlago kratice COBIB in ponovijo vrste knjižnic,
- najdejo želeno knjigo ter članek na določeno temo.

1 Primeri obetavne prakse zajemajo osmišljene, inovativne didaktične pristope (z uporabo IKT kot orodjem) za doseganje želenih ciljev/standardov, znanja/kompetenc, opredeljenih v UN in širše. Poudarek je na dejavnostih/aktivnostih dijakov.
IKT je sredstvo za razvoj pojmov, za ustvarjanje, simuliranje, modeliranje, učni in komunikacijski pripomoček ...

Šola:	**Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška**	**Predmet:**	**Knjižnično informacijsko znanje (KIZ)**	**Razred: 3. d**	**Št. ur: 2**
Vsebinski sklop:	**mCOBISS oz. COBISS/OPAC**	**Tema:**	**Iskanje gradiva po COBISS/OPAC (in ponovitev vrst knjižnic ter UDK)**	**Izvedba možna na platformi:** ustrezno podčrtaj	• **Android** • **iOS** • **Windows**

Vodilna kompetenca 21. stoletja: • kritično mišljenje in vrednotenje		Osrednja dejavnost dijakov, s katero razvijamo navedeno vodilno kompetenco: • iskanje in vrednotenje podatkov v Virtualni knjižnici Slovenije
Standardi znanja/ pričakovani dosežki:	• Dijaki poznajo Virtualno knjižnico Slovenije oz. COBISS.SI, • poznajo Vzajemno bibliografsko-kataložno bazo podatkov COBIB.SI, • oblikujejo in izberejo način iskanja gradiva, • na podlagi usvojenega znanja poiščejo gradivo v najbližji knjižnici.	
Potrebna IKT-znanja oz. kompetence:	Učitelja: • pozna COBISS/OPAC, • pozna COBIB.SI, • pripravi primere za iskanje knjižničnega gradiva.	Dijakov: • uporaba androida, ali iPada, ali i Phona, • iskanje informacij s pomočjo spletnih brskalnikov na svetovnem spletu, • iskanje podatkov prek COBISS-a in COBIB-a.
Posebna priporočila in opozorila za izvedbo:	Preverite delovanje mobilnih naprav in spletno povezavo ter delovanje spletnih strani: http://www.cobiss.si, saj potrebujemo za iskanje gradiva delujočo spletno povezavo.	

	Dejavnosti učencev: (v učence usmerjen pouk v vseh fazah učnega procesa)	**Dejavnosti učitelja:**	**Uporabljena IKT (e-storitve in e-vsebine)**	**Samostojno domače delo z IKT:**
Pred[2] učenjem	Dostopajo do COBISS/OPAC-a, COBIB-a, ponovijo vrste knjižnic ter UDK.	Napoved teme ter podajanje primerov iskanja.	Svetovni splet: http://www.cobiss.si.	
Med[3] učenjem	Iščejo želeno knjižnično gradivo – knjige in članke.	Dijake usmerja in jim nudi podporo pri iskanju in izbiranju gradiva.	Svetovni splet: http://www.cobiss.si/	
Po[4] učenju	Primerjajo in komentirajo najdeno knjižnično gradivo.	Vodi pogovor o zadetkih in vsebini, obsegu ter starosti gradiva.	Svetovni splet: http://www.cobiss.si/	

Kriteriji za vrednotenje dosežkov dijakov: dijaki dosežejo minimalno raven znanja, če poznajo COBISS/OPAC.
Dijaki dosežejo temeljno raven znanja, če poznajo COBIB in vrste knjižnic.
Dijaki dosežejo višjo raven znanja, če znajo poiskati knjigo in članek ter vedo, v kateri knjižnici in na kateri postavitvi bodo našli želeno knjižnično gradivo.

Utemeljitev (dodane vrednosti, učinkovitosti uporabe IKT, ustvarjalnosti/inovativnosti): **Hitrejši dostop do informacij (članki – strnjena oblika), hitro preverjanje prostega knjižničnega gradiva, ne da hodimo ali kličemo od knjižnice do knjižnice in to preverjamo.**	**Refleksija** (kaj mi je uspelo, na kaj sem ponosen, kaj bi naredil drugače, kako so se dijaki odzvali, katere dejavnosti so bile primerne in zakaj, kaj priporočam drugim kolegomitd.). Ura je bila uspešno izvedena, saj so dijaki spoznali smisel in prednosti iskanja gradiva v Virtualni knjižnici Slovenije. Bili so aktivni in zadovoljni z rezultati.

2 Dejavnosti pred učenjem: na primer aktiviranje predznanja, iskanje osebnega cilja, ki je vezan na temo in cilje iz UN, začuti "nove vsebine", zakaj je vsebina pom embna zanje ...
3 Ključna je vloga učitelja, ki dijake usmerja, jih spodbuja, vodi, moderira, daje povratne informacije ...
4 Usmerjeno v (samo)evalvacijo. Priložnost za razmislek, izdelano za domače delo ...

Šola:	**Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška**	**Predmet:**	**Knjižnično informacijsko znanje (KIZ)**	**Razred: 3. d**	**Št. ur: 2**
Vsebinski sklop:	**mCOBISS oz. COBISS/OPAC**	**Tema:**	**Iskanje gradiva po COBISS/OPAC (in ponovitev vrst knjižnic ter UDK)**	**Izvedba možna na platformi:** ustrezno podčrtaj	• **Android** • **iOS** • **Windows**
Priloge:					

PRILOGA 3

Smernice so nastale v okviru projekta Inovativna pedagogika 1 : 1

Smernice za uporabo IKT pri knjižničnem informacijskem znanju (KIZ)

Romana Fekonja, Zavod RS za šolstvo
delovna verzija št. 3, april 2015

Knjižnično informacijsko znanje je splošno znanje o informacijskih virih, njihovi izbiri in uporabi za določene namene. Dijaki ga usvojijo do ravni, ki jim omogoča samostojno pridobivanje in uporabo informacij tudi po končanem formalnem izobraževanju ne glede na to, katero stopnjo šole so končali.
Knjižnično informacijsko znanje je kroskurikularna tema, ki pri doseganju ciljev uporablja značilnosti informacij s posameznih predmetnih področij. Zajema vse elemente informacijske pismenosti in poudarja uporabo knjižnice in z njeno pomočjo dosegljivih informacijskih virov, posredovanih tudi s sodobno računalniško in komunikacijsko tehnologijo, za razreševanje problemov različnih vsebin in zahtevnosti. Tako poleg ključnih kompetenc šolska knjižnica v Kurikulu s programom Knjižnično informacijsko znanje dijakom razvija kompetence na treh ključnih področjih: branje, informacijska pismenost in učenje. Dijaki bodo ob koncu šole pridobili znanje za razreševanje različnih problemov in védenje, da je rešitev vsakega problema odvisna od procesa informiranja, strategije pridobivanja informacij in od pravih podatkov in informacij ter njihove etične rabe. Osnova za to pa je razvita pismenost.
Izhodišče za KIZ so cilji šole, namen pa predvsem učinkovito in uspešno doseganje ciljev pri opismenjevanju in učenju. Vključuje razvijanje vseh vrst pismenosti, še posebej pa informacijsko pismenost kot sposobnost opredelitve informacijske potrebe, pridobivanja, razumevanja, vrednotenja in uporabe informacij iz različnih virov, ki dobiva ključno vlogo v življenju posameznika in družbenih skupin. Opredeljuje jo informacijska družba, kjer je informacija nujna dobrina, naše potrebe po informaciji pa neizogibne. Zato je v programu poudarjena raba knjižničnega gradiva, informacijskih virov in profesionalnega znanja knjižničnega osebja v izobraževalnem procesu (pri pouku obveznih in izbirnih predmetov, v okviru dnevov dejavnosti, pri obveznih izbirnih vsebinah, interesnih dejavnostih) za razvijanje te sposobnosti in spretnosti za samostojno učenje, dejavno preživljanje prostega časa tudi z leposlovnim in strokovnim gradivom za osebnostno rast in delovanje dijakov.
Program KIZ v srednjih šolah se izvaja v okviru **obveznih izbirnih vsebin**, kjer je v obveznem delu predvidenih najmanj 15 ur samostojnega pouka knjižničnega informacijskega znanja. Ta pouk izvaja šolski knjižničar (strokovni delavec). Priporočeno je, da vsebine Kurikula KIZ smiselno vključujejo v pouk vseh predmetov na šoli in v celotno vzgojno-izobraževalno delo na šoli.
Učenje knjižničnih in informacijskih spretnosti je uspešno, če je funkcionalno in v kontekstu izobraževalnih vsebin, zato je najbolje uporabo knjižnice vključiti v pouk, kjer učitelji, strokovnjaki za posamezna predmetna področja, omogočajo uspešno učenje obvladovanja informacij s posameznih predmetnih področij in uspešno obvladovanje posebnosti jezika posameznih predmetnih področij v sodelovanju s

knjižničarjem, strokovnjakom za organizacijo in pridobivanje informacij.
Knjižnično okolje ponuja široke možnosti za aplikacijo e-učenja. Knjižničar lahko pri izvajanju ur KIZ ali pa na sploh pri svojem delu z dijaki uporablja metode in tehnike učenja v e-okolju. Tako lahko izpelje učenje npr. iskanja virov po COBISS-u, ga dopolni z načini citiranja oziroma navajanja virov, poveže s pisanjem seminarske naloge. Pomembno je, da ve, kaj želi v e-okolju doseči, kakšni so cilji učenja in kakšne kompetence naj bi učenci usvojili. Treba je razvijati tako kompetence posameznika (individualno delo, npr. iskanje gradiva) kot tudi tiste, ki jih lahko razvije izključno z delom v skupini (npr. izdelava plakata). Tak način dela je današnjim učencem blizu in zato so v e-učnem okolju tudi bolj uspešni. Res pa je potrebna in ključna povratna informacija, ki lahko na eni strani usmerja proces učenja, na drugi pa ocenjuje kakovost učnih dosežkov. Smiselno je razvijati delno tehnološko podprto e-učenje, da IKT samo podpre učni proces, saj celostnega procesa e-učenja v knjižnici ne moremo doseči in to tudi ni cilj. Težko si predstavljamo, da bo učenje KIZ in razvijanje spretnosti informacijske pismenosti potekalo samo prek virtualnega okolja. Obisk knjižnice, stik učenca s knjižničarjem, njuna komunikacija so ravno tako pomembni za pridobivanje znanja in razvijanja ključnih spretnosti informacijske spretnosti (povzeto po Zabukovec, 2014).

A) IZPIS IZ UN, VEZAN NA UPORABO IKT IN VKLJUČEVANJE KOMPETENC

IZPIS IZ UN, VEZAN NA UPORABO IKT IN VKLJUČEVANJE KOMPETENC (GIM)

Splošni cilji in ključne kompetence
Dijaki/dijakinje razvijajo sposobnosti in veščine za samostojno uporabo knjižnice in informacijskih virov.
Spoznavajo in uporabljajo:

- strategije pridobivanja informacij in razreševanja problema;
- tiskane in netiskane publikacije, njihove značilnosti in namen;
- lokacije informacij (možnosti tekočega informiranja o publikacijah, možnosti za tekoče seznanjanje z novostmi v skladu z interesi – knjižnice – posebne informacijske službe);
- organizacijo informacij, vire za splošno, specialno in tekoče informiranje (referenčna literatura – periodika – katalogi, sistemi za iskanje informacij v elektronskih podatkovnih zbirkah);
- informacijsko tehnologijo kot pomembno orodje.

Šolska knjižnica s svojimi storitvami in programom knjižničnega informacijskega znanja pri dijakih razvija ključne kompetence:

- **Sporazumevanje v maternem jeziku**
  Dijak pri uporabi knjižničnega gradiva in drugih informacijskih virih razvija sporazumevalne zmožnosti v materinščini. Bere leposlovno in strokovno gradivo, razvija pismenost in se pogovarja o prebranem. Razvija vedenje o pomenu knjižnic za ohranjanje slovenske pisne dediščine.
- **Sporazumevanje v tujem jeziku**
  Dijak s pomočjo tujejezičnih slovarjev, priročnikov, knjig, periodike in drugega gradiva, ki je del knjižnične zbirke, razvija znanje tujih jezikov. Samostojno uporablja knjižnično gradivo v tujih jezikih, uporablja tuj jezik pri poizvedovanju po podatkih in informacijah na spletu, pri uporabi spletnih strani tujih knjižnic, v podatkovnih zbirkah in elektronskih publikacijah.
- **Matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji**
  Dijak s sprejemanjem matematičnih in drugih strokovnih besedil, ki vsebujejo osnovna načela naravnega sveta, razvija razumevanje in zmožnost logične in prostorske predstavljivosti. Uporablja knjižnični prostor s postavitvijo gradiva in posamične predele knjižnice. Ubeseduje številčne podatke, ko na primer uporablja in razume sistematiko znanosti in univerzalno decimalno klasifikacijo. Spoznava funkcije sistema, ko išče informacije, pri poizvedovanju po informacijah in uporabi katalogov pa uporablja različne logične strategije.
- **Digitalna pismenost**
  Dijak razvija informacijsko pismenost in uporablja informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, pridobiva gradivo in informacije, uporablja informacije iz različnih elektronskih virov, usposablja se za delo z viri.
- **Učenje učenja**
  Dijak v knjižnici nadgrajuje učni proces iz razreda ali vsakdanjega življenja in si z informacijami gradi lastno znanje. S knjižničnim gradivom in z drugimi informacijskimi viri spodbuja svojo radovednost in raziskovanje. Pri tem uporablja in razvija različne tehnike branja, pisanja, pogovarjanja in poslušanja ter strategije za delo s sodobno tehnologijo in delo z viri.
- **Socialne in državljanske kompetence**
  Dijak se kot uporabnik knjižnice srečuje z različnimi skupinami uporabnikov in s tem razvija sodelovalne in socialne zmožnosti, kar prenaša tudi na osebno raven in v družbo. Spoznava značilnosti virtualnih skupnosti. Upošteva dogovorjena pravila obnašanja in etiko uporabe knjižničnega gradiva ter avtorskih pravic.
- **Samoiniciativnost in podjetnost**
  Dijak razvija samozavest, samoiniciativnost in odgovornost za znanje, ki ga gradi z iskanjem, poizvedovanjem in uporabo informacij. Zna samostojno uporabljati knjižnico in informacijske vire in informacije, s katerimi rešuje probleme, je dejaven in ustvarjalen.
- **Kulturna zavest in izražanje**
  Dijak gradi čustvene, moralne in etične vrednote, ki jih spoznava in odkriva s pomočjo knjižničnega gradiva in sodelovanja z drugimi uporabniki knjižnice. Pozna pomen knjižnic za razvijanje znanja, za tvorno delovanje v družbi, ohranjanje kulturne dediščine, za večkulturnost, ustvarjanje in svobodo izražanja.

B) DODATNI DIDAKTIČNI NAPOTKI ZA UPORABO IKT PRI PREDMETU ...

Večino vsebine knjižničnega informacijskega znanja usvajajo dijaki pri učnih urah skupaj z učitelji in knjižničarjem, del te vsebine pri učnih urah, ki jih samostojno vodi knjižničar, in del

pri urah z učiteljevim vodenjem. Število ur se v predmetniku zaradi informacijskega znanja ne bo povečalo, ker se večina znanja posreduje dijakom z usvajanjem vsebin iz učnih načrtov drugih predmetov. Knjižničar bo skupaj z učiteljem načrtoval izvedbo ur v knjižnici, s knjižničnim gradivom in informacijskimi viri. Pouk se lahko izvaja v knjižnici, razredu in namenskih učilnicah, na primer v računalniški učilnici, pa tudi zunaj šole, na primer v drugi knjižnici, muzeju ipd. Za usvajanje znanja je primerno delo v dvojicah in skupinah, pri porazdelitvi določenih nalog posameznikom pa je najbolje upoštevati njihova interesna področja. Tudi pri skupinskem delu naj se naloge razdelijo po interesih in sposobnostih, ker bo tako motivacija za delo večja, v skupini pa nagrajen tudi manj uspešen dijak.

B.1 Pregled izbranih (možnih) dejavnosti učencev z osmišljeno uporabo IKT

Koraki raziskovanja, učenja z informacijskimi viri (informacijski proces) vsebujejo:

1. **Opredelitev teme**
   Dijak prepozna potrebo, jo opredeli in določi potrebne informacije. Določi vprašanje, predmet raziskovanja in izhodišče obravnave. Poveže predmet z obstoječim znanjem. Določi tematiko. Oblikuje hipoteze. Določi potrebne informacije. Hipoteze in sam osnutek naloge oz. rešitev problema oblikuje s pomočjo urejevalnika besedil ali pa s programom za oblikovanje miselnih vzorcev, pojmovnih mrež ipd.
2. **Pridobivanje primernih virov**
   Določi možne lokacije informacij, njihovo dosegljivost in pomembnost. Spozna različnost informacijskih virov. Zna uporabljati različne vire in strategije informacijskega poizvedovanja. V tem koraku uporablja različne iskalnike, mora poznati pravila za oblikovanje ključnih besed in strategijo iskanja tako po spletnih brskalnikih kot po katalogih knjižnic, ki so javno dostopni (OPAC).
3. **Izbor potrebnih informacij**
   Dijak zna izbrati in ovrednotiti pridobljeno informacijo. Z izborom poizvedovalne strategije pridobi pri obravnavanemu predmetu ustrezno gradivo. Oceni informacijo po zunanjih in notranjih merilih. Določi natančnost in zanesljivost, veljavnost informacij. Razume različnost pogledov, prepozna dejstva, mnenja in stališča. Po potrebi oblikuje nove informacije. Pridobljene informacije je potrebno kritično pregledati in vrednotiti. Pri tem so mu v pomoč kriteriji za vrednotenje spletnih virov oz. spletnih strani:
   - avtorstvo (kdo je odgovoren za vsebino spletne strani, kdo je nosilec avtorskih pravic, kontaktni podatki, kvalifikacije avtorja ...),
   - natančnost (viri podatkov so jasno navedeni in jih lahko preverimo v kakem drugem viru, brez slovničnih, pravopisnih ali drugih napak, grafi in preglednice s statističnimi podatki jasno označeni in berljivi),
   - objektivnost (namen dokumenta je jasno naveden, ločevanje med mnenji, dejstvi, stališči, oglasni prostor je jasno ločen od vsebine informativnega značaja),
   - ažurnost (kdaj je bila stran ustvarjena, napisana, datum zadnje posodobitve, kdaj so bili podatki zbrani),
   - pokrivanje (podatek o dokončanju strani, ali so vsebine posodobljene, dopolnjene).
4. **Organizacija informacij**
   Dijak zna organizirati informacije. Določi obliko za namensko uporabo (govorna predstavitev, pisna, multimedijska), določi odnose med informacijami in vključi izbrano informacijo v svoje znanje. Ob tem uporablja IKT-pripomočke.
5. **Predstavitev informacij**
   Dijak zna predstaviti informacije. Predstavi informacijo v skladu s svojim namenom. Predstavi ugotovitve in sklepe. Uporablja opombe, citira vire in izdela bibliografijo. V sodobnem času to ne gre brez sodobnih pripomočkov in različnih programov (urejevalnik besedila – Word, PowerPoint, Prezi ...).
6. **Ovrednotenje procesa in dela**
   Dijak uporablja ustrezne elemente za ocenjevanje raziskovalnega dela. Oceni lastni prispevek in razvoj svojega znanja. Zna oceniti uspešnost raziskovalnih stopenj in procesa. Zna opredeliti težave v postopkih raziskave. Oceni tudi zunanji videz (obliko, splošen videz, naslovna stran, kazalo, bibliografija). Za spremljanje in vrednotenje procesa dela in na koncu vrednotenje rezultatov so na voljo portfolio ali pa spletna učilnica ipd.

B.2 Seznam oz. dostop do obstoječih e-gradiv in e-storitev za predmet ...

Viri za rabo IKT pri izvajanju ur KIZ:
aplikacija mCOBISS – http://m.cobiss.si/
aplikacija Biblos – http://www.biblos.si/lib/
portal dLib – http://www.dlib.si/?&language=slo
portal Kamra – http://www.kamra.si/

Opisani in predstavljeni primeri dobre prakse:
Priročnika za šolske knjižničarje:
POSODOBITVE pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično informacijsko znanje [Elektronski vir]. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2014. Dostop (URL): http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Posodobitve pouka v osnovnošolskipraksi_KIZ.pdf (29. 6. 2015).
POSODOBITVE pouka v gimnazijski praksi. Knjižnično informacijsko znanje. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2010. Dostop (URL): http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Posodobitve%20pouka%20v%20gimnazijski%20praksi%20KNJI%C5%BDNI%C4%8CNO%20INFORMACIJSKO%20ZNANJE/ (29. 6. 2015).

Konference in posvetovanja:
SIRIKT 2015 – zbornik, dostopen na spletni strani: http://www.zrss.si/pdf/Zbornik-SIRIKT2015.pdf.
Repinc, Urška, Marija Helena Logar, Janka Komac: Obogatitveni šolski projekti na OŠ dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica. Str. 61.
Kostanjevec, Metka:S QR-kodo med knjižne police. Str. 104.

SIRIKT 2014 – zbornik, dostopen na spletni strani: http://www.zrss.si/pdf/Zbornik-SIRIKT2014.pdf (29. 6. 2015).
Čuk, Andreja, Romana Fekonja: Bogatimo besedni zaklad ob pomoči spletnih virov in tabličnega računalnika/pametnega telefona. Str. 256.
Fekonja, Romana: Uporaba družbenih omrežij pri pouku. Str. 246.
Mandelj, Nevenka, Urša Bajda: Šolska knjižnica & spletni dnevnik –Korak k medijski pismenosti. Str. 129.

SIRIKT 2013 – zbornik, dostopen na spletni strani: https://skupnost.sio.si/sio_arhiv/sirikt/prispevki.sirikt.si/datoteke/sirikt_e_zbornik_2013.pdf (29. 6. 2015).
Nagode, Andreja, Maja Nagode: Ustvarjanje novoletne e-slikanice na OŠ Ivana Cankarja Vrhnika. Str. 713.

SIRIKT 2012 – zbornik, dostopen na spletni strani: https://skupnost.sio.si/sio_arhiv/sirikt/prispevki.sirikt.si/datoteke/zbornik_sirikt2012.pdf (29. 6. 2015).
Drašler Zorič, Andreja, Maja Miklič: Global teenager project –timsko poučevanje in projektni pristop k učenju (tujih jezikov) s pomočjo IKT. Str. 535–543.
Golob, Martina: Slovenščina in medpredmetno povezovanje z IKT. Str. 635–641.
Kopasić, Mladen: Timsko poučevanje: knjižničar, razredni učitelj, IKT. Str. 549–554.
Nagode, Andreja, Simon Gerdina: Blog v vlogi uradne spletne strani šolske knjižnice OŠ Ivana Cankarja Vrhnika. Str. 765–769.

SIRIKT 2011 – zbornik, dostopen na spletni strani: https://skupnost.sio.si/sio_arhiv/sirikt/prispevki.sirikt.si/datoteke/sirikt2011_zbornik.pdf (29. 6. 2015).
Zadnikar, Janja, Helena Purkart, Klavdija Turk Suka, Mojca Bašič, Marko Gerbec: Dejavnosti skozi oko multimedije. Str. 374–382.
Flogie, Julija: Sodelovalno delo v Wikiju pri pripravi na tekmovanje iz slovenščine. Str. 651–657.

Konferenca Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi – VIVID 2014 – zbornik, dostopen na spletni strani: http://vivid.fov.uni-mb.si/sites/vivid.fov.uni-mb.si/files/IS2014-web.pdf (29. 6. 2015).
Bajda, Urša: Raba informacijske komunikacijske tehnologije pri debatnem klubu v šolski knjižnici. Str. 24–31.

Konferenca Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi – VIVID 2013
Drnovšek, Mateja: Uporaba interaktivne oglasne table pri izdelovanju zapiskov obravnavane snovi. Dostopno na: http://vivid.fov.uni-mb.si/sites/vivid.fov.uni-mb.si/files/08Drnovšek.pdf (29. 6. 2015).

Škrlj, Gregor: Učenje uporabe kataloga šolske knjižnice OŠ Prule. Dostopno na: http://vivid.fov.uni-mb.si/sites/vivid.fov.uni-mb.si/files/35Škrlj.pdf (29. 6. 2015).

Članki v reviji Šolska knjižnica (ISSN 0353-8958)

2014
Usenik, Sabina: Knjižnična informacijska znanja z Digitalno knjižnico Slovenije – dLib.si. Šolska knjižnica 24 (2014), št. 1, str. 34–41.
Janžekovič, Nina, Maruša Slanšek Jakopič: Ura knjižničnega informacijskega znanja s QR-kodo v Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana. Šolska knjižnica 24 (2014), št. 2, str. 98–102.
2013
Usenik, Sabina: Obvezne izbirne vsebine in knjižnično informacijsko znanje v spletni učilnici Moodle. Šolska knjižnica 23 (2013), št. 1, str. 38–43.
Traven, Eva: V knjižnico s pametnim telefonom? Literarni lov na zaklad s pomočjo QR-kode. Šolska knjižnica 23 (2013), št. 2, str. 91–98.
Nagode, Andreja, Simon Gerdina, Špela Petrovič: Priprava in izvedba videokonference. Šolska knjižnica 23 (2013), št. 2, str. 99–108.
Hercog, Marko: Biblos – analiza testnega obdobja. Šolska knjižnica 23 (2013), št. 2, str. 109–110.
Bračko, Davor, Nataša Murkovič, Boštjan Batič: mCOBISS – Virtualna knjižnica Slovenije na mobilnih napravah. Šolska knjižnica 23 (2013), št. 2, str. 111–117.
Škrlj, Gregor: Od kataloga do police – iskanje gradiva v šolski knjižnici Osnovni šoli Prule, primer medpredmetne ure v petem razredu. Šolska knjižnica 23 (2013), št. 3/4, str. 183–188.
Nagode, Andreja, Maja Nagode: Nastajanje e-slikanice Kako je Bobek dobil prijatelje. Šolska knjižnica 23 (2013), št. 3/4, str. 189–195.

Viri in literatura:
Zabukovec, V. (2014) E-učenje v šolski knjižnici. V: POSODOBITVE pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično informacijsko znanje [Elektronski vir]. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2014. Dostop (URL): http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Posodobitve pouka v osnovnošolskipraksi_KIZ.pdf (29. 6. 2015). Str.: 192–204.
KURIKUL. Knjižnično informacijsko znanje [Elektronski vir]: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2008. Dostopno na: http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2008/programi/media/pdf/un_gimnazija/k_knjizn_inf_znanje_gimn.pdf (29. 6. 2015).

Prehod na COBISS v knjižnici OŠ Vodice

Switching to COBISS at the Vodice Primary School Library

STROKA IN PRAKSA

Urška Ščavničar Cunder

UDK 025.3:004.42

Izvleček
Decembra 2015 je začel veljati Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižnicah, ki vključuje tudi obveznost vključitve šolskih knjižnic v sistem COBISS v roku treh let. V prispevku je predstavljena izkušnja prehoda na sistem COBISS v knjižnici OŠ Vodice pred uveljavitvijo zakona. Predstavljeni so vzroki za odločitev o prehodu, potek prehoda in usklajevanje s preostalim delom knjižničarja. Avtorica izpostavi možnosti, ki jih nudi prehod na COBISS, in opozori na pomembne faze v postopku prehoda.

Ključne besede:
prehod na COBISS, Zakon o knjižničarstvu, šolska knjižnica, knjižnična zbirka, konverzija podatkov

Key words:
switching to COBISS, Librarianship Act, school library, library collection, data conversion

Abstract
In December 2015, the Act Amending the Librarianship Act entered into force; it requires school libraries to join the COBISS system within the next three years. The paper presents the experience of the library of the Vodice Primary School with switching to the COBISS system before the act entered into force. It presents the reasons for deciding to switch to it, the process of switching to it, and coordinating it with the librarian's other work. The author highlights the opportunities offered by switching to COBISS and points out the important stages in the process of switching to it.

UVOD

Po več letih usklajevanj in menjavanj delovnih skupin, ki so se ukvarjale s spremembami in dopolnitvami Zakona o knjižničarstvu (v nadaljevanju ZKnj), kar je bilo med drugim tudi posledica menjavanj ministrov in sprememb v formalnem statusu posameznih pristojnih ministrstev (v vmesnem obdobju sta bili ministrstvi za šolstvo in kulturo združeni), je bil 4. 12. 2015 v Uradnem listu objavljen Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu, ki je začel veljati 15 dni po objavi. O pripravljanju sprememb in še nekaterih

drugih pridobitvah tega zakona piše obširneje v svojem članku *Spremembe Zakona o knjižničarstvu in šolske knjižnice* Romana Fekonja v reviji Šolska knjižnica. Pomembno novost, ki se nas šolske knjižničarje najbolj neposredno dotakne, prinaša 39. č-člen. V roku treh let od uveljavitve Zakona o spremembah ZKnj se morajo vse šolske knjižnice vključiti v nacionalni vzajemni bibliografski sistem COBISS. V naši knjižnici smo ta prehod opravili že konec leta 2014 oz. v začetku leta 2015, ne vedoč, da se pripravlja novost v okviru tega zakona.

»*Knjižnice so v informacijski družbi nepogrešljiva središča znanja, njihova naloga pa je tudi evidentiranje rezultatov „intelektualne produkcije". Svoje vloge pa ne morejo opravljati, če njihovo delovanje ni podprto s sodobno informacijsko in komunikacijsko tehnologijo. Tudi ne morejo uspešno delovati kot osamljeni otoki, ampak se morajo povezovati ter s tem zagotavljati pogoje dialoga in sodelovanja kot najboljših podlag za razvoj vsake od držav in mednarodne skupnosti v celoti.*« (Povzeto po spletni strani COBISS-a.)

Šolske knjižnice smo bile osamljeni otoki, saj nas leta 1991, ko je IZUM vzpostavil sistem COBISS kot organizacijski model povezovanja knjižnic v nacionalni knjižnični informacijski sistem z vzajemno katalogizacijo, vzajemno bibliografsko-kataložno bazo podatkov COBIB in lokalnimi bazami podatkov sodelujočih knjižnic, bazo podatkov o knjižnicah COLIB, normativno bazo podatkov CONOR ter s številnimi drugimi funkcijami, ni bilo zraven, nismo bile povabljene ali pa so nekateri načrtno pozabili na nas. Tako se je vsaka šola znašla po svoje, kasneje pa se je večina osnovnošolskih knjižnic pridružila programu Šolska knjižnica, ki ga je izdelalo novogoriško podjetje SAOP d. o. o. Program je bil v DOS-u, črno-bel, z današnjimi očmi bi ga označila za historičen izdelek. A v tistih časih je bil rešitev za marsikatero šolsko knjižnico, ki se je tako lahko lotila računalniške obdelave gradiva. Tudi zame osebno so bila to prva srečanja z računalnikom, a sem program hitro usvojila in se z veseljem podala na novo pot.

Kot vsi vemo, gre je razvoj na področju računalništva zelo hiter, zato je program Šolska knjižnica v manj kot desetih letih postal zastarel. Leta 2007 se je na trgu pojavil program WinKnj, knjižničarjem in uporabnikom mnogo bolj prijazen, sodoben. A še vedno je ostajal nerešen temeljni problem. Šolske knjižnice smo ostajale zunaj nacionalnega knjižničnega informacijskega sistema. Nikomur ni bilo prepovedano ali odsvetovano uporabljati program COBISS, a je bila članarina za šolske knjižnice previsoka, o sofinanciranju s strani pristojnega ministrstva pa ni bilo prave volje in motivacije, da bi bil rešen problem izolacije šolskih knjižnic. Zakaj? Odgovor pozna le veter.

Zato je bila odločitev o vključitvi omenjene odločbe v Zakon o spremembah in dopolnitvah ZKnj dobra, prava. Prišla je sicer (pre)pozno (predpona »pre« je v oklepaju, ker menim, da nikoli ni prepozno), a prišla je, dokončno in s tem so nastopili časi, ko smo in bomo šolske knjižnice postale del vseslovenskega knjižničnega informacijskega sistema, z zamudo dobrih dvajset let. To je toliko, kot imam sama delovne dobe. In ob tem me preveva dober občutek, da sem že pred tolikimi leti imela prav, da sem se kljub neizkušenosti in mlečnosti na moji poklicni poti zavedala, da na področju šolskih knjižnic ne plujemo v pravo smer. Žal sem bila vedno zaposlena na (dveh) takih šolah, ki si kljub mojim pritiskom nista mogli privoščiti članarine za COBISS. In danes sem vesela, da se je obrnilo tako, kot se je. Vesela sem za vsako posamezno šolsko knjižnico in za sistem šolskih knjižnic kot celoto. Zdaj smo vsi skupaj, NUK, splošne knjižnice, specialne knjižnice in šolske knjižnice, kot ena velika družina.

PRED ZAČETKOM

Konec septembra je na moj elektronski naslov in elektronski naslov šole prišla pošta z vabilom vsem pridruženim članicam sistema COBISS.SI z zelo ugodno ponudbo, ki je po mojem mnenju ni bilo mogoče zavrniti (v prilogi). Ponudba je med drugim vključevala 50-% popust pri plačilu članarine v prvem letu, poleg tega pa je bila že sama članarina znižana (v primerjavi z visokimi zneski, ki so za šolske knjižnice veljali še nekaj let nazaj). Poleg tega so nudili prilagojeno, skrajšano izobraževanje za potrebe šolskih knjižnic. Z ravnateljem sva kaj hitro prišla do zaključka, da se bomo vabilu

odzvali. Ravnateljeva glavna motivacija so seveda bili znižani stroški, moja pa že znana dolgoletna želja in potreba po vključitvi v sistem, ki povezuje vse slovenske knjižnice. Zadeve so z naše strani hitro stekle. Prijavila sem se na obe delavnici: Delavnica COBISS3/Zaloga za osnovnošolske knjižnice in Delavnica COBISS3/Izposoja za osnovnošolske knjižnice. Večji problem je nastal nekoliko kasneje, ko je bila izpeljava delavnic vprašljiva, saj je kazalo, da ni skorajda nikakršnega odziva. Moje sanje bi se kmalu sesule v prah. Tako sem nagovorila še kolegico knjižničarko iz OŠ Vižmarje Brod Nives Butara Kovač, ki je bila tako kot jaz nad izzivom navdušena. Na koncu smo bile na prvi delavnici (4. 11. 2014 v Mariboru) o zalogi štiri tečajnice. Druga delavnica o izposoji, ki naj bi jo izvedli še pred novim letom, se je zavlekla v novo leto, 8. 1. 2015. Oba dneva izobraževanja sta bila zelo naporna, saj je bilo v enem dnevu strnjeno znanje, ki ga knjižničarji iz splošnih knjižnic usvajajo na večdnevnih in večdelnih seminarjih. A kar se mora, se mora. Tudi to sem preživela. Takoj ko sem imela testno verzijo na svojem računalniku, sem začela preizkušati znanje, pridobljeno na delavnici. In tako se je pravo učenje šele začelo. Pomagala sem si z e-priročniki. Kadar koli sem imela kakršen koli problem, nejasnost, sem se obrnila na svojega svetovalca na IZUMU Roberta Belca, ki je bil vedno na razpolago. Imel je razumevanje za moje, včasih res smešne nerodnosti, nerazumevanje programskih zahtev, zakonov. Na tem mestu se mu tudi iskreno zahvaljujem za potrpljenje, ki ga je imel z mano, in za prijaznost. Naj dodam, da se še vedno občasno slišiva. Prijeten je že občutek, da veš, da je nekje nekdo, ki ti bo ob nastalem problemu pomagal. Meni osebno ta podpora ogromno pomeni. Hkrati pa sem se razbremenila odgovornosti za arhiviranje.

Za osnovnošolske knjižnice je vključitev v sistem COBISS odlična priložnost, da morda popravite stare grehe, napake, nerodnosti v postavitvi in strukturi vaše knjižnične zbirke.

Po opravljeni delavnici o zalogi je bilo treba pripraviti zapisnik o zalogi, ki je izjemno pomemben dokument. Definira strukturo vaše knjižnične zbirke in je temeljna podlaga za zaposlene na IZUMU, ki pripravijo program za vašo knjižnico. V zapisniku se navede število vseh enot gradiva (monografskih in serijskih publikacij), definira se postavitev gradiva. In prav postavitev gradiva je tisto področje, kjer lahko zaorjete na novo in vpeljete spremembe. Program vam omogoča možnost podlokacij, ločenih oddelkov znotraj knjižnice. Sama imam 3 podlokacije: Knjižnica, Učbeniški sklad, Gradivo za učitelje. V zapisniku se dogovori tudi oblika zapisa na nalepki za gradivo. Zato je v primeru, da se boste lotevali sprememb, to fazo treba premisliti oz. se nanjo dobro pripraviti.

Tudi po drugi delavnici o izposoji smo izdelali še en podoben dokument: zapisnik o izposoji, kjer so navedene lokacije izposoje, podatki, ki se izpišejo na članski izkaznici. Dogovoriti se je treba o evidenci članov (kateri podatki so obvezni pri vpisu, ali bo identifikacija potekala s člansko izkaznico ipd.), o evidenci izposoje (čas izposoje, način izposoje, podaljšanje gradiva, možnost uporabe spletnega COBISS/OPAC-a: podaljšanje, rezervacija gradiva idr.). V tem dokumentu se definira tudi vprašanje zamudnine, opominov. In tudi tu dober premislek ni odveč.

ZAČETEK

Med novoletnimi počitnicami decembra 2014 so na IZUMU opravili konverzijo podatkov, ki je bila pri nas zelo uspešna, 87-odstotna. Do novega leta sem se programa učila na testni verziji. Po novem letu pa sem s tresočo se roko začela raziskovati COBISS 3. Začela sem vnašati nove knjige, saj se je nabralo kar nekaj gradiva, ki ga decembra in novembra, nisem več vnašala v WinKnj. In tako sem bila iz dneva v dan bolj spretna in samozavestna. Z Robertom Belcem sva razjasnjevala še kakšne malenkosti, nejasnosti, ki sem jih razkrila ob uporabi programa in ob pregledovanju zbirke.

Tudi ta uvodni del je zelo pomemben. Tisti teden ali dva si je treba vzeti čas, da v miru raziskujete svojo zbirko v novem programu, da so vam stvari jasne in logične, da odkrijete, ali se je pri konverziji kar koli narobe preneslo. To seveda ne pomeni, da mora biti knjižnica zaprta. V tem času pa je dobro, da vas ne obremenijo z nadomeščanji in drugimi zadolžitvami.

Vse, kar vam ni jasno, kar vas moti, razrešite s svojim svetovalcem. Ko je preverjanje končano in potrjeno z vaše strani, se proces zaključi in program je zacementiran.

Po opravljeni delavnici o izposoji sem z izposojo začela takoj naslednji teden. Naj poudarim, da program prepozna kodo z nalepk Win Knj, v računalniku pa se pojavi inventarna številka v programu COBISS. Ta številka je drugačna, kot je tista z nalepke Wink Knj (v programu se imenuje številka za izposojo). Treba je biti pozoren ne samo na številko, ampak tudi na naslov in avtorja knjige. Nalepk torej ni treba menjati.

GRADIVO, KI NI BILO PRESENO S KONVERZIJO

Ponudba, na katero sem se odzvala, je vključevala tudi konverzijo podatkov. Kot sem že omenila, sem imela zelo uspešno konverzijo, kar 87-odstotno.

Kako sem reševala problem gradiva, ki ni bilo preneseno s konverzijo? Ko sem prvi dan začela z izposojo, je bilo tega gradiva kar veliko. Vsakega učenca, ki si je želel izposoditi knjigo, ki je ni bilo v programu, sem prosila, naj se oglasi uro ali dve kasneje. Ko so učenci odšli v razrede, sem se lotila vnosa posameznih knjig in jih tudi že izposodila na učence. Ti so kasneje samo prišli ponje. Čakale so jih na vozičku zraven odlagalnega pulta. Zastojev in tudi negodovanj uporabnikov ni bilo. Učencem sem na kratko razložila položaj in ti so se prilagodili. Iz tedna v teden je bilo manj kupov. V dobrem mesecu je količina tovrstnih knjig izzvenela. Še vedno pa je ostalo kar nekaj gradiva na policah, predvsem knjige, ki se manj oz. se ne izposojajo. Tako sem se pregleda lotila kar po policah. Začela sem s stopnjo C s črko A. Dokončno sem preostanek gradiva, ki ga ni bilo v COBISSU, izločila, kasneje pa vnesla, z inventuro, ki sem jo opravila marca 2016.

KAKO SEM USKLAJEVALA DELO S PREHODOM NA COBISS S PREOSTALIM DELOM?

Naj kar odkrito povem, da na začetku (začetek oktobra), ko je padla odločitev o prehodu na COBISS, nisem prav dobro vedela, v kaj se spuščam. Pred mano je bil jasen cilj in zanj sem bila pripravljena marsikaj narediti, vesela, da sem sploh dobila priložnost. Niti na misel mi ni prišlo, da bi imela problem s preobilico dela, da ne bi zmogla ipd. Marsikaj me je že doletelo v teh dvajsetih letih, v zadnjih desetih sem npr. dvakrat selila knjižnico, kar ni mačji kašelj, zamenjala dva programa. Pred desetimi leti, ko sem prišla na OŠ Vodice, sem se odločila, da sem celotno knjižnično zbirko na novo vnesla še v program Šolska knjižnica, ker je bilo gradivo in celotna zbirka v takem stanju, da mi drugega ni preostalo. Zato se tega izziva nisem ustrašila. Razmišljala sem podobno kot pred rojstvom prvorojenke: »Kaj pa je to takega, saj vse ženske po svetu rojevajo otroke, ga bom pa še jaz.«

Po odločitvi sem prilagodila urnik KIZ-a, ki sem ga oblikovala na začetku leta. Septembra in oktobra sem v razredih izvedla že vse prve ure. Preostale ure pa sem odrinila v drugo polovico leta (nadaljevala sem po zimskih počitnicah). S pomočnico ravnateljice sem se dogovorila, naj bo prizanesljiva z nadomeščanji, ker je bil dopoldanski čas, ko so imeli učenci pouk, zame najbolj dragocen (mir v knjižnici). Pa kljub temu brez nadomeščanja kdaj pa kdaj ni šlo. Morda mi je le uspelo kdaj reči ne, kar pa je bil pomemben osebni dosežek tudi zame.

Knjižnico imam odprto vsak dan od 7.30 do 9.30, od 10.15 do 10.30 in od 12.00 do 15.00. In v tem času sem normalno izposojala gradivo. Knjižnica je bila za uporabnike zaradi mojega prehoda na COBISS zaprta le dva dni. To sta bila dneva izobraževanj (4. 11. 2014 in 8. 1. 2015).

PRILOŽNOSTI, KI JIH NUDI PREHOD NA COBISS

Kot sem že omenila, je prehod na COBISS lahko tudi priložnost za nov začetek, za drugačno knjižnico s spremembami, ki se jih niste nikoli lotili, ker vam bi vzele preveč časa, ker je vedno veliko drugega dela, ker šolski knjižničarji preprosto nimamo časa, da bi se posvečali in ukvarjali s svojo knjižnično zbirko toliko in tako, kot bi bilo stanu primerno. Smo v šolah zaposleni knjižničarji in kot taki zelo uporabni multipraktiki za karkoli je pač potrebno:

nadomeščanja, spremstva na športnih idr. dnevih, vodenje projektov (takšnih in drugačnih), organiziranje prireditev, razstav, okroglih miz, vodenje interesnih dejavnosti in še mnogo drugih zadolžitev. In tako nam na koncu za knjižnico zmanjka časa. Zdaj pa to priložnost lahko izkoristite: spremenite postavitev gradiva v knjižnici. V tem primeru računajte na to, da boste morali zamenjati tudi nalepke, kjer boste vpeljevali spremembe. Lahko poskrbite za večji odpis gradiva (o gradivu, ki ni bilo preneseno s konverzijo, se po premisleku odločite, ali je še relevantno, ali sploh sodi v šolsko knjižnico).

Uporabnikom lahko nudite možnost rezerviranja in podaljšanja gradiva prek spleta s COBISS-OPAC-om. V okviru ur KIZ-a zdaj lahko učence učite brskati in iskati gradivo s programom, ki se uporablja v vaši šolski knjižnici.

Ker danes skorajda ni učenca, ki ne bi imel pametnega telefona, lahko pripravite uro, na kateri spoznavate aplikacijo mCOBISS in z njo vstopate v šolsko knjižnico ter brskate po katalogu. Kar naenkrat se bo vam in vašim učencem odprl svet, del katerega ste tudi vi. Kako navdihujoče.

STROŠKI

Menim, da je glede na prednosti, ki jih prinaša priključitev šolskih knjižnic sistemu COBISS, govoriti o stroških brezpredmetno. Je pa dobro vedeti, da je poleg vseh pozitivnih plati uporaba COBISS-a tudi cenovno ugodnejša. Vsak naj se sam pozanima, koliko plačuje za program, ki ga uporablja, za morebitno pridruženo članstvo pri COBISS-u in stroške sešteje. IZUMOV veljavni cenik je dostopen na spletu. In četudi boste morali kupiti nov čitalnik črtne kode (moj je bil ustrezen), tiskalnik za nalepke in plačati konverzijo, prihranek kljub vsemu bo, samo kasneje. Bo pa. Če pa bi ostali na istem, prihranka ne bi bilo in kar je bistveno, ostali bi samotni otok sredi morja, nepovezani, osamljeni in izolirani.

SKLEP

Menim, da šolske knjižnice z uresničitvijo te ključne spremembe v Zakonu o spremembah in dopolnitvah ZKnj vstopajo v novo obdobje. In pri tem ni pomembno, ali bo konverzija podatkov imela 85-%, 70-% ali 65-% uspešnost ali pa se morda knjižnica sploh ne bo odločila za konverzijo. IZUM konverzijo svetuje predvsem knjižnicam z veliko gradiva (več kot 10.000 enot). Pomembno je to, da končno storimo ta zadnji korak in se pridružimo vsem drugim knjižnicam po Sloveniji, pa čeprav to od nas zahteva malo več dela, malo več prilagajanja in več ustvarjalnega reševanja problemov. Za to smo vendarle plačani, za to smo postavljeni na delovno mesto šolskega knjižničarja. In če razvoj šolskega knjižničarstva vodi v smer povezovanja, napredka, stopimo na to pot. Sama sem jo že prehodila. In danes sem zadovoljna uporabnica programa COBISS. Najbolj pomembno pa je, da so zelo zadovoljni tudi moji uporabniki, učenci, učitelji in posredno tudi starši. In to mi veliko pomeni.

Končala bom z mislijo Edmunda Burka, ki ne potrebuje nobenega dodatka, razlage: »Nobena strast ne oropa um njegovih sposobnosti delovanja in razsojanja tako učinkovito kot strah.« ●

Viri

Fekonja, R. (2016). Spremembe Zakona o knjižničarstvu in šolske knjižnice. Šolska knjižnica, 25 (1-2), 23–32.

Platforma COBISS - Kooperativni online bibliografski sistem in servisi. Dostopno na: http://www.cobiss.net/platforma_cobiss.htm (9. 1. 2017).

URŠKA ŠČAVNIČAR CUNDER, prof. slov., univ. dipl. etn. in antr. kult., knjižničarka na OŠ Vodice
Naslov: OŠ Vodice, Ob šoli 2, 1217 Vodice
E-naslov: urska.cunder@guest.arnes.si

IZUM
Institut informacijskih znanosti
2000 Maribor, Prešernova 17, Slovenija
telefon h.c. 02 2520-331, telefaks 02 2524-334, e-pošta izum@izum.si

Vsem osnovnim šolam,
pridruženim članicam sistema COBISS.SI

Datum: 22. 9. 2014
Št.: 320/02-dso

Spoštovani!

V sistem COBISS.SI je vključenih že 433 knjižnic kot polnopravnih članic, od tega 165 šolskih knjižnic. Z željo, da bi sistem COBISS še bolj približali šolskim knjižnicam in posledično povečali njihovo število v sistemu, uvajamo s 1. 10. 2014 izključno za potrebe šolskih knjižnic naslednje novosti:

- Šolske knjižnice, ki bodo postale nove polnopravne članice sistema, bodo pri plačilu članarine prvo leto članstva deležne popusta v višini 50 %; glede na veljavni cenik IZUM-a (http://home.izum.si/cobiss/o_cobissu/cenik.asp) to pomeni, da za prvo leto plačajo 125,00 EUR.
- Potrebam šolskih knjižnic bo prilagojeno tudi izobraževanje:
    - za uspešno delo v sistemu COBISS bomo namesto obstoječih večdnevnih tečajev (tečaji pod zaporednimi številkami 10, 13 in 15 na domači strani http://izobrazevanje.izum.si/EntryFormDesktopDefault.aspx?tabid=22&type=cobiss) pripravili enodnevne delavnice, na katerih se bodo udeleženci seznanili z osnovnimi postopki, potrebnimi za nemoteno in tekoče delo v knjižnici v postopkih vodenja podatkov o zalogi in vodenja evidenc izposoje gradiva ter v nabavnih postopkih;
    - vsaka šolska knjižnica bo imela na voljo tri dni brezplačnega izobraževanja; kako bo te dneve porabila, je prepuščeno njeni presoji.
- Pogoj za začetek dela v sistemu COBISS.SI je udeležba na delavnici za zalogo; takoj po zaključku enodnevne delavnice bo sodelavec IZUM-a skupaj s prvim udeležencem delavnice na lokaciji IZUM-a pripravil zapisnike za zalogo, izposojo in nabavo, ki so izhodišče za začetek dela v posameznem segmentu programske opreme COBISS; v primeru priprave zapisnika na lokaciji knjižnice krije knjižnica zgolj svetovalne ure za pripravo zapisnika, preostale stroške (potni stroški, dnevnice) bo pokril IZUM.
- Pred namestitvijo segmenta COBISS3/Izposoja ali segmenta COBISS3/Nabava se bo vsaj eden od zaposlenih v knjižnici moral udeležiti delavnice COBISS3/Izposoja ali delavnice COBISS3/Nabava.

Na IZUM-u bomo začeli pripravljati tudi e-izobraževanje. Tako bodo lahko zaposleni v knjižnicah še lažje vključili izobraževanje za delo v knjižnici v obliki izobraževanja na daljavo v vsakodnevne obveznosti. Prav tako bomo skušali ažurno pripravljati krajše video posnetke, skozi katere bomo prikazali osnovne poteke dela. Pripravili smo že video posnetka Kako v COBISS-u vnesemo zapis o gradivu v katalog knjižnice (lokalno bazo podatkov) in mu dodamo podatke o zalogi in Kako v COBISS-u izvajamo osnovne postopke izposoje.

Če se bo v knjižnici pokazala potreba po bolj poglobljenem poznavanju funkcionalnosti, ki jih omogočajo posamezne lokalne aplikacije, pa se bo eden od zaposlenih iz knjižnice moral udeležiti že uveljavljenih večdnevnih tečajev.

Šolskim knjižnicam, ki zdaj za izvedbo avtomatiziranih postopkov uporabljajo programsko opremo WinKnji ali Šolska knjižnica, bomo v skladu z našimi možnostmi in operativnimi načrti, šli naproti tudi s cenovno ugodnim prenosom podatkov iz obstoječih sistemov v segment COBISS3/Zaloga (izvede se t. i. konverzija podatkov o zalogi), s ciljem lažjega in hitrejšega začetka dela v sistemu COBISS.SI. Podrobnosti poteka takšnega prenosa podatkov o zalogi v sistem COBISS so na voljo na naši spletni strani v sklopu *Pogosta vprašanja – Vključevanje šolskih knjižnic* (http://home.izum.si/cobiss/faq/faq_solske.asp). O uspešnosti take konverzije si v Šolski knjižnici št. 3/4, 2013, lahko preberete članek z naslovom *Konverzija knjižničnega kataloga iz programa WinKnj v COBISS3*.

V šolskih knjižnicah se hrani predvsem gradivo, ki je že obdelano v sistemu COBISS. Če v šolski knjižnici naletite na gradivo, ki v sistemu še ni obdelano, pa predlagamo, da se obrnete na bližnjo splošno ali kakšno drugo knjižnico. V skrajnem primeru se lahko obrnete tudi na IZUM, kjer vam bomo prav tako priskočili na pomoč pri obdelavi in v najkrajšem možnem času naredili potrebne bibliografske zapise za monografske publikacije. Vsi člani sistema COBISS.SI, torej tudi zaposleni v šolskih knjižnicah, pa imajo možnost, da se vključijo v izobraževanje za pridobitev dovoljenj za vzajemno katalogizacijo.

Za konec torej le še vabilo vam, šolskim knjižnicam, da se priključite sistemu COBISS.SI in kot polnopravne članice dobite vse zgoraj navedeno in še naslednje prednosti:

- Baza podatkov o gradivu vaše knjižnice bo vidna v COBISS/OPAC-u (http://www.cobiss.si/), ki ga, skupaj z drugimi servisi IZUM-a, uporablja že preko 700.000 ljudi (http://home.izum.si/cobiss/o_cobissu/statistike_kazalci.asp).
- Vaši uporabniki bodo lahko uporabljali servis Moja knjižnica v COBISS/OPAC-u, prek katerega si lahko rezervirajo gradivo, podaljšajo rok izposoje, preverijo, kaj imajo izposojeno, itd.
- Z uporabo sodobne mobilne aplikacije mCOBISS, s katero želimo knjižnice približati predvsem mlajšim uporabnikom, bodo lahko člani vaše knjižnice nekatere storitve vaše šolske knjižnice opravljali sami (pregled izposojenega gradiva, podaljšanje roka izposoje, iskanje gradiva ...).
- Pomoč in svetovanje pri delu v knjižnici po e-pošti, telefonu ali referenčnem servisu vsak delovni dan od 7.30 do 21.00 ter v soboto od 7.30 do 13.00.

Za vse morebitne dodatne informacije pišite na e-naslov podpora@izum.si ali pokličite klicni center IZUM-a na telefonsko številko 02 25 20 333.

Vabljeni!

Romana Muhvič Šumandl, l.r.
VODJA SEKTORJA
Upravljanje servisov

Davor Šoštarič, l.r.
DIREKTOR

Pouk v šolski knjižnici – s 5. razredom o ljudskih pravljicah

STROKA in PRAKSA

Lessons on Folk Tales in the School Library with the 5th Grade

Gregor Škrlj

Izvleček

V prispevku je prikazan primer izvedbe ure KIZ v povezavi z ljudskimi pravljicami v 5. razredu. Ljudske pravljice so tema mnogih učnih ur vse od prvega razreda naprej. Pri izvedeni uri so učenci ljudsko pravljico Jaga baba spoznali malo drugače kot običajno – z družabno igro, z ogledom videoposnetka ter z reševanjem učnega lista. Ob izvedbi tej ure z učenci ponovimo postavitev gradiva v knjižnici, posebej izpostavimo ljudsko slovstvo in ponovimo, kako učenci poiščejo določeno pravljico na sami polici in v posameznih zbirkah pravljic. To so potem učenci tudi storili in poiskano pravljico v govornem nastopu predstavili sošolcem. Bili so navdušeni, ker so lahko izbirali ljudske pravljice iz različnih držav ter tako predstavili tudi državo, običaje in jezik.

Ključne besede:
šolska knjižnica, ljudsko slovstvo, slovenske ljudske pravljice, jaga baba, čarovnice, ruske ljudske pravljice

UDK 027.8:398.21

Key words:
school library, folk literature, Slovene folk tales, *Jaga baba*, witches, Russian folk tales

Abstract

The paper presents the implementation of a library and information knowledge (KIZ) lesson in connection with folk tales in the 5th grade. Folk tales are a topic of many lessons since the first grade onward. During this lesson, the pupils came to know the *Jaga baba* folk tale in a slightly different way than usual – through a party game, by watching a video, and by filling out a handout. During the lesson, we once again went over the layout of material in the library, pointed out folk literature in particular, and revised how pupils can find a specific tale on the shelf and in individual collections of tales. Afterwards, the pupils did just that and presented the tale they had found to their classmates in an oral presentation. The pupils loved it because they were able to choose folk tales from various countries and use them to present the country, its customs and language.

UVOD

V naši knjižnici so na voljo različna gradiva, predmeti, vsebine, a v tokratnem prispevku bo poudarek na pravljicah, predvsem ljudskih (primer ure pouka z eno ljudsko pravljico). Učence od 1. razreda dalje učimo razlike med pravljicami, katerih avtor je znan, ter ljudskimi pravljicami (pravljice, ki jih prosto pripovedujejo generacije svojim potomcem). To podkrepimo tudi z ločenimi postavitvami gradiva in različnimi vidnimi oznakami polic. V prispevku predstavljam pouk o ljudskih pravljicah v 5. razredu, ki se na naši šoli povezuje s knjižnico in cilji kurikula knjižnično informacijsko znanje. Vsako šolsko leto v knjižnici obravnavamo drugo ljudsko pravljico, slovensko ali tujo (v razredu učiteljice namreč obravnavajo pravljico, katere odlomek je zapisan v berilu). Učenci pridejo v šolsko knjižnico že s predznanjem, ki ga pridobijo pri pouku slovenščine (tudi že v nižjih razredih), zato se v knjižnici na to temo srečamo načrtovano v 5. razredu. Ob tem učenci ponovijo tudi postavitev tovrstnega gradiva, kje v knjižnici so police z ljudskim slovstvom in kako si poiščejo določeno pravljico v zbirki.

POUK O LJUDSKIH PRAVLJICAH V RAZREDU

V 5. razredu so v učnem načrtu za slovenščino, področje književnosti, cilji povezani z ljudskimi pravljicami in ljudskimi pesmimi. Učiteljice z učenci v razredu začnejo z obravnavo snovi po učnem načrtu, pri čemer učenci doživljajo, razumevajo in vrednotijo prozna in dramska besedila. Na začetku je pri snovi poudarek na ljudskih besedilih (navezava na uro pouka v knjižnici). Cilji, ki so zastavljeni pri pouku v razredu, so:

- učenci prepoznavajo značilnosti ljudske pravljice (tipični začetek in konec, jezikovne posebnosti, prepovedi, zapovedi in prerokbe, pravljična števila, tipične pravljične osebe; pravljične predmete), jo pišejo, pripovedujejo in razlikujejo od realistične pripovedi,
- učenci spoznajo delitev ljudskih pravljic na čudežne in realistične (razlike in opredelitve);
- učenci prepoznavajo tipične lastnosti slovenskih ljudskih pravljic (slovenske pravljične osebe, pravljični motivi, pravljična struktura);
- učenci spoznavajo značilnosti pravljic drugih narodov sveta in jih primerjajo z značilnostmi slovenskih ljudskih pravljic.

Učenci pri urah pouka spoznajo ljudsko slovstvo, zapisovalce, tipične slovenske ljudske pravljice in junake, čudežne predmete, tipične začetke in konce in še kaj. V zvezek za književnost narišejo miselni vzorec z naslovom Ljudske pravljice, kjer opredelijo in dopišejo vse posebnosti ter značilnosti. S tem miselnim vzorcem si nato pomagajo pri pripravi govornega nastopa (v knjižnici si izberejo eno pravljico) in pri reševanju učnega lista v knjižnici.

POUK O LJUDSKIH PRAVLJICAH V ŠOLSKI KNJIŽNICI

Učence sem povabil v knjižnico, ko že imajo predznanje, saj so se pri pouku slovenščine že srečali z ljudsko pravljico, natančneje slovensko ljudsko pravljico, značilnostmi, motivi, strukturo in tipičnimi pravljičnimi osebami. Za uvodno motivacijo sem omenil družabno igro, ki je nastala po predlogi ljudske pravljice, ki jo bodo v nadaljevanju tudi spoznali. Pokazal sem igro baba yaga ter povabil učence k igranju v jutranjem in popoldanskem času (igra je namenjena od 2 do 5 igralcem[1]).

Slika 1: Postavitev za igranje igre baba yaga ter reševanje urokov (Foto: G. Škrlj)

1 Več o igri je dostopno na povezavi: http://iellogames.com/Baba_Yaga.html.

Igra tudi ne vsebuje besedila, le slike, tako da je neodvisna od jezika in primerna tudi za mlajše otroke. Učencem sem namignil, da tisti, ki pozna zgodbo, laže zmaga v družabni igri (zbrati je treba pravilne, ustrezne uroke in se rešiti iz začaranega gozda ter tako uiti krempljem babe yage).

Cilji pri delu v knjižnici:

- učenec spozna ljudsko pravljico Jaga baba;
- odgovori na vprašanja o bistvenih podatkih o prebranem besedilu: o čem književno besedilo govori, kje se je kaj dogajalo in kdaj, katere so glavne književne osebe, zakaj se je kaj zgodilo in katere posledice je imelo ravnanje književnih oseb;
- učenec ilustrira del zgodbe;
- loči ljudsko pravljico od avtorske, tako da navede avtorja oz. zapisovalca (ponovi in našteva zapisovalce pravljic);
- v knjižnici locira police z ljudskim slovstvom in poišče ustrezno ljudsko pravljico za govorni nastop.

Učencem sem razdelil učne liste. Predstavil sem jim mitološki lik, pokazal ilustracijo v knjigi, iz katere sem prebral tudi pravljico. Že samo ime baba Jaga oziroma Jaga baba je učence pritegnilo. Pogovorili smo se o tem, zakaj je njeno poimenovanje zapisano enkrat tako drugič drugače – izročilo potuje iz roda v rod in v različnih jezikih. Pred nadaljevanjem sem jih povprašal, ali kdo pozna to bitje, kdo ve, za koga gre ipd. Razvila se je kratka diskusija, ugibanje in razlage različnih domišljijskih likov (čarovnice, vile, starke …). Med razlago sem namignil tudi, da sem na spletu prebral napoved, da za leto 2017 filmski studii napovedujejo celovečerno animirano priredbo zgodbe, kjer bodo prikazali, kaj je pripeljalo Jadvigo do tega, da je postala Jaga. Hkrati sem tudi omenil, da mitološki lik izhaja iz Rusije, da gre za rusko ljudsko pravljico in naj bodo pozorni ob branju, če opazijo kakšno posebnost (med nami so tudi učenci iz drugih držav, v tem letu tudi iz Rusije). Pred branjem sem pokazal še kratek odlomek iz filma z originalnim naslovom Morozko[2] (v nemškem prevodu Abenteuer im Zauberwald) iz leta 1964, v katerem med drugim nastopa tudi lik Baba Jaga. Nadalje sem učencem podal navodilo, da z učnim listom spremljajo branje verzije[3] pravljice ter sledijo in zapisujejo manjkajoče besede. Po prebranem so morali odgovoriti na zastavljena vprašanja, pri tretji nalogi razvrstiti deset stavkov iz pravljice v pravilni vrstni red (pravilno zaporedje dogodkov v pravljici) ter ob koncu ilustrirati tisti del zgodbe, ki se jim je najbolj vtisnil v spomin.

Rešitve smo skupaj preverili ter odgovorili še na kakšno vprašanje, ki se je mogoče porodilo. Nato sem jim zastavil vprašanje, ali ima pravljica avtorja? Kako to, da smo pravljico prebrali iz knjige, in to v slovenskem jeziku, če pa smo rekli, da je to ruska ljudska pravljica. Ob tem sem učence napeljal na zapisovalce pravljic (o tem so govorili že pri pouku) in so osvežili znanje. Vprašal sem jih tudi po imenih in priimkih zapisovalcev (ali koga poznajo, se spomnijo na katerega izmed znanih zapisovalcev ljudskih pravljic). Skupaj smo jih našteli kar nekaj tako slovenskih kot tujih zapisovalcev. Za domačo nalogo so dobili magični kvadrat (v prilogi), v katerem so morali poiskati zapisane besede, ki so povezane z ljudskimi pravljicami. Nato so imeli prosti čas, da so si izbrali ali vsaj ogledali police z ljudskim slovstvom, kjer so si izbrali pravljico za govorni nastop. Nekateri so imeli že v naprej določeno gradivo oz. naslov knjige, ki so si jo želeli izposoditi.

SKLEP

V prispevku sem predstavil vpletenost knjižnice pri pouku ljudskega slovstva v okviru slovenščine v 5. razredu, kjer smo povezali več sorodnih vsebin s cilji. Učenci so bili za delo motivirani, saj so že pri pouku obravnavali snov tako, da so poznali odgovore na veliko zastavljenih vprašanj. Pravilno so odgovorili, da pri ljudskih pravljicah avtor ni znan, saj se ljudsko slovstvo širi in prenaša se z ustnim izročilom, da sta čas in kraj dogajanja največkrat nedoločena ter da se pravljice začenjajo (nekoč, davno, za devetimi gorami, v prastarih časih …) in končujejo (in živela sta srečno do konca svojih dni …) skoraj vedno s podobni-

2 Povezava do odlomka iz filma: https://www.youtube.com/watch?v=SHbcDiyddKk.

3 Preberem pravljico iz zbirke Kristalna gora in druge pravljice. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009.

mi besedami ali besednimi zvezami. Ponovili so tudi druge značilnosti (pravljična bitja, pravljični predmeti, nasprotja med dobrim in hudobnim, pravljična števila ...). Uspešno so rešili učne liste, na katerih so nastale tudi izvirne ilustracije zgodbe, ki smo jih kasneje tudi razstavili. Učenci so bili navdušeni, ker so lahko izbirali ljudske pravljice iz različnih držav ter tako svojim sošolcem (v okviru govornega nastopa) predstavili tudi države, iz katerih prihajajo, običaje in jezike. Tokrat so bili med nami tudi učenci po rodu iz Rusije, Kitajske, bivših republik Jugoslavije in Nemčije.

Po izvedeni uri sem se z vsako od treh kolegic pogovoril o minuli uri, zapisala sva refleksijo in evalvacijo (pogoji za izvedbo ure, prednosti, slabosti ter morebitni predlogi za prihodnje ure sodelovanja). Prišli smo do skupnih ugotovitev, da so bili učenci uspešni pri sodelovalnem učenju in motivirani za delo (predznanje) ter da jih je do zdaj neznana pravljica v povezavi z vsemi dejavniki pritegnila (igra, video in besedilo). Izjemno pomembno je bilo, da smo pouk izvedli v dobro opremljeni in urejeni knjižnici (za potrebe govornega nastopa je večina učencev našla želeno pravljico).

Edina večja težava, ki jo velja izpostaviti, je povezana z dejstvom, da so na isti dan v knjižnico k pouku prišli vsi trije oddelki 5. razreda. Največ težav sem imel pri pravočasnem urejanju neurejenih polic v petminutnem odmoru do prihoda naslednjega oddelka. In učenci vsakega naslednjega oddelka so imeli na policah na voljo manj knjig. Torej bo treba v prihodnje ure obiska razporediti v daljšem časovnem obdobju (vsaj ena šolska ura razmika med dvema razredoma) oziroma v roku treh dni.

Literatura

Blažič, M. (2010). Primerjalna analiza lika čarovnice v ruskih in slovenskih pravljicah – študija primera: Jaga baba in Pehta. V: *Slovanstvo v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi. 46. seminar slovenskega jezika, literature in kulture* (str. 95–106). V Ljubljani: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Knjižnično informacijsko znanje. Kurikul: osnovna šola (2009). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 17. 11. 2016 s spletne strani: http://www.zrss.si/pdf/080711123601_l-k-knjiznicno_informacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf. Kristalna gora in druge. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009.

Slovenske pravljice. 2. natis. Ljubljana: Nova revija, 2008.

Sušec, Z. (2005). Knjižnična informacijska znanja: program osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina [elektronski vir] (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 18. 11. 2016 s spletne strani: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf.

GREGOR ŠKRLJ, univ. dipl. bibl., knjižničar na OŠ Prule v Ljubljani
Naslov: OŠ Prule, Prule 13, 1000 Ljubljana
E-naslov: gregor.skrlj@guest.arnes.si

PRILOGA: Učni list

MAGIČNI KVADRAT – LJUDSKE PRAVLJICE

V magičnem kvadratu je knjižničar skril spodaj zapisane besede, ki so povezane z ljudskimi pravljicami. Besede iščeš vodoravno, navpično in poševno ter v ogledalu. Poišči tudi skrite besede in jih dopiši.

PRSTAN, ČAROVNICA, GRIMM, NEKOČ, DAVNO, SEDEM, KAČA, VILE, RAZBOJNIK, LISICA, ZVERINICE, MAČEHA, PRINC

D	Č	W	Z	Ž	T	H	V	Z	G
E	M	E	D	E	S	Ž	Q	W	R
K	Ž	T	E	Č	Z	X	H	Ž	I
L	T	J	H	N	E	K	O	Č	M
I	V	Q	L	T	V	T	H	O	M
C	C	E	K	I	N	Ž	G	K	Š
A	W	Ž	H	Č	S	G	H	E	W
Ž	Z	H	X	Š	W	I	X	N	O
T	W	V	Š	Z	Ž	Č	C	Z	L
E	Š	J	E	G	S	D	H	A	A
Ž	K	Ž	G	R	G	A	G	H	D
P	A	W	S	Q	I	V	X	Š	E
R	Č	V	G	W	X	N	Ž	J	L
S	A	T	Š	H	Č	O	I	X	G
T	X	M	A	Č	E	H	A	C	O
A	C	I	N	V	O	R	A	Č	E
N	Ž	T	Š	I	Y	Ž	H	J	Č
Y	Z	W	J	L	Š	Z	Š	Q	P
Ž	Š	T	Ž	E	W	A	J	H	Ž
C	N	I	R	P	T	Č	Č	Z	W
Y	Š	P	M	I	Z	I	C	A	Ž
E	R	A	Z	B	O	J	N	I	K
Z	Ž	W	Š	Z	P	Š	W	Ž	E

Kdo prebiva na knjižnih policah v naši šolski knjižnici?

Who Is Living on the Bookshelves in Our School Library?

STROKA in PRAKSA

Gregor Škrlj

Izvleček
V prispevku je predstavljen pouk v tretjem razredu, kjer preverjamo usvojeno znanje in spretnosti učencev prvega triletja pri raziskovanju knjižnice. Predstavljeni so učni list in posamezne naloge, s katerimi preverjamo znanje ter uspešno sodelovanje s kolegicami, ki poučujejo v tretjem razredu.

Ključne besede:
šolska knjižnica, postavitev gradiva, UDK, knjižnična nalepka, iskanje gradiva

UDK 027.8

Key words:
school library, arrangement of materials, UDC, library label, searching for material

Abstract
The paper presents lessons in the third grade, during which we assess the knowledge and skills gained by pupils in the first triennium while exploring the library. It presents the worksheet and individual tasks used for knowledge assessment, and the successful cooperation with third grade teachers.

UVOD

V tretjem razredu želimo vsako leto preveriti že pridobljeno znanje učencev prvega triletja, kaj vse že znajo, katera so njihova močna in šibka področja, da do konca leta s pomočjo pravih vsebin nekako zaokrožimo cilje kurikula za prvo triletje. Vsako leto znova načrtujemo uro z naslovom Kdo prebiva na knjižnih policah, saj v njej z učnim listom združimo veliko različnih ciljev in nalog ter preverimo skupinsko delo.

POUK V KNJIŽNICI

Učiteljice oddelkov tretjega razreda vsako leto po dogovorjenem urniku v knjižnico pripeljejo svoje učence k uri pouka. Knjižničar učence razdeli v šest skupin, jim pripravi učne liste, s pomočjo katerih se spremenijo v knjižnične detektive in rešujejo naloge, uganke v povezavi s knjižnico, knjigami, oznakami ... Ob tem sodelujejo znotraj svojih skupin, izkažejo svoje znanje in spretnosti, ki so si jih pridobili v prvih treh letih šolanja. Seveda je

vseskozi treba upoštevati tudi pravila obnašanja v knjižnici.

Cilji, ki so zastavljeni za to uro:

Učenec:

- zna sodelovati znotraj skupine,
- zna poiskati ustrezno gradivo na policah za prvo triletje,
- prepozna posamezne oznake na gradivu,
- zna prosto pristopiti h knjižničnemu gradivu,
- zna samostojno poiskati gradivo na seznamu za bralno značko,
- zna samostojno poiskati in prepoznati gradivo za bralno značko na policah,
- zna ločiti gradivo po vsebinskih področjih,
- zna prepoznati UDK-številko in oznako police (besedno razlago),
- prepozna lokacijske podatke na knjižničnih nalepkah.

Učencem smo razdelili učne liste, nanje so se podpisali in nato so dobili ustrezne napotke (spomnili smo jih na pretekla leta in delo v knjižnici, naj bodo pozorni na nalepke, barve, police in številke). Skupaj smo pregledali učni list ter razložili potek dela in odgovorili na nekaj vprašanj, ki so jih postavili učenci. Zaradi prostorskih omejitev so delali v 6 skupinah. Njihovi učni listi so vsebovali popolnoma identične naloge, vendar v različnih zaporedjih (lažja frekvenca in prehodnost med policami).

S pomočjo učnega lista vsako leto preverjamo, ali so si zapomnili do tedaj podana znanja, ki so povezana z oznakami naše knjižnice (npr. na hrbtih slikanic z velikimi tiskanimi črkami so nalepljeni rdeči trakovi, na knjigah s pesmimi pa modri trakovi – to spoznajo že v prvem razredu, saj tako rešujemo prostorsko stisko, hkrati pa barve nalepk kažejo, kje najdejo določeno knjigo – v prvem razredu so najbolj iskane slikanice z velikimi tiskanimi črkami ter pesmi za bralno značko).

Pomembno je tudi, da so si v treh letih šolanja zapomnili urejenost seznama za bralno značko. Seznam je natisnjen v barvah, saj tako povežejo barvo, s katero je natisnjen priimek avtorja, z barvami črk na policah. Primer: police za prvo triletje z oznako C imajo nalepljene rdeče črke, zato so imena avtorjev del, ki jih najdemo na teh policah, na seznamu natisnjeni z rdečo barvo. Tako gre učenec lahko takoj preveriti, denimo, priimek Andersen (natisnjen z rdečo barvo) na polico z rdečo črko A. S tem je olajšano iskanje gradiv, še posebno kadar je v knjižnici gneča, pa tudi zato ker je v knjižnici zaposlen le en knjižničar, ki ne more pomagati hkrati iskati gradiva vsem učencem. Tako postanejo učenci samostojnejši uporabniki knjižice.

Slika 1: Učenke po seznamu za bralno značko iščejo gradiva, nato jih poiščejo na ustrezni polici. (Foto: G. Škrlj)

Slika 2: Fotografije prikazujejo, kako so skupine sistematično raziskovale gradivo na policah. (Foto: G. Škrlj)

Slika 3: Fotografije prikazujejo, kako so učenci skupinsko reševali učne liste, si pomagali ter sodelovali. (Foto: G. Škrlj)

4. Pri rdeči črki L poišči knjigo z naslovom **Juš in gospod Mišon**. Pravilno dopolni začetek besedila zgodbe ter odgovori na vprašanja in prepiši nalepko.

Kdo je avtor knjige? _____

Katerega leta je bila knjiga izdana? Obkroži pravilno letnico: 1998 1899 1999

Juš _____ je bil mlad _____ mišek. Nekega _____ se je odpravil v _____, da bi obiskal _____. Družina Mišon _____ bila bogata in _____, med njimi _____ bili celo _____ filmski _____ in igralke.

Ali so v knjigi ilustracije? DA NE

Ustrezno dopolni knjižnično nalepko (**natančno** prepiši z gradiva).

Slika 4: Primer zahtevnejše naloge o točno določeni knjigi.

Pri eni izmed nalog (slika 4) na učnem listu je morala skupina poiskati točno določeno knjigo na knjižnih policah (Juš in gospod Mišon avtorja Arcadia Lobata). Za to knjigo smo se odločili zato, ker imamo na zalogi 19 enot, tako da je lahko imela vsaka skupina več izvodov hkrati. Pri tej nalogi je bilo zelo pomembno, da so poiskali začetek pravljice in dopolnili besedilo z manjkajočimi besedami (vadili so glasno branje, dopolnjevanje besedila in pravilen zapis besed). Nato je bilo pomembno, da so si knjigo tudi dobro ogledali ter zapisali podatke (katerega leta je izšla, ali so v njej ilustracije) ter s pomočjo predloge dopolnili nepopolno knjižnično nalepko – prepoznavni znaki naše knjižnice.

Nekaj nalog je bilo povezanih s prepoznavanjem oznak za strokovne knjige oz. področja. Če so iskali knjigo za matematiko, so morali poiskati polico z oznako 51 – matematika (oznake na policah, nalepkah in legendi so identične, tako da so se laže znašli). Pri tej nalogi smo opazili, da se bolje znajdejo tisti učenci, ki se tudi v prostem času več zadržujejo v knjižnici ali pa so v preteklih letih obiskovali knjižničarski krožek, kjer je velik poudarek na organiziranju in postavitvi gradiva.

SKLEP

Članek predstavlja pouk v tretjem razredu, v katerem preverimo pridobljeno znanje učencev prvega triletja. Z izvedeno uro dobimo nekakšno okvirno sliko oz. odgovor, kaj vse je treba še storiti in kje je manko oz. kaj vse učenci že znajo. Učni list je odličen pripomoček, saj smo med reševanjem nalog skupaj z učiteljicami spremljali in opazovali, kako so se učenci lotevali nalog, kako so se v knjižnici znašli (ali so si ogledali legendo postavitve, ali so že vedeli, kje so določene police ter poimenovanja …).

Po izvedeni uri smo se na aktivu o njej pogovorili, zapisali ugotovitve in krajšo refleksijo ter evalvacijo (nekaj o pogojih za izvedbo ure, prednostih in slabostih ter o možnih izboljšavah za prihodnje ure sodelovanja). Prišli smo do skupnih ugotovitev, da so bili učenci pri skupinskem delu uspešni in zanj motivirani (izkazali so visok nivo predznanja). Posebnih težav pri reševanju učnega lista nismo zaznali, posebej je bilo treba pohvaliti in izpostaviti določene učence, ki so resnično zgledno pomagali svojim skupinam. Po pogovoru smo laže začrtali še naslednji dve uri skupnega pouka v tem šolskem letu.

Viri

Knjižnično informacijsko znanje. Kurikul: osnovna šola (2009). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 17. 11. 2016 s spletne strani: http://www.zrss.si/pdf/080711123601_l-k-knjiznicno_informacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf.

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina [elektronski vir] (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 18. 11. 2016 s spletne strani: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf .

GREGOR ŠKRLJ, univ. dipl. bibl., knjižničar na Osnovni šoli Prule v Ljubljani
Naslov: OŠ Prule, Prule 13, 1000 Ljubljana
E-naslov: gregor.skrlj@guest.arnes.si

Ura pouka v šolski knjižnici s knjižničarko Mrcino

STROKA in PRAKSA

Lesson in the School Library with Spud Murphy

Laura Belak

Ključne besede:
šolska knjižnica, medpredmetno sodelovanje, pouk, knjižničar, nastanek knjige, analiza knjige/pesmi, bralna mapa, bralni list

Izvleček

Pri pouku slovenščine smo po obravnavi dela Knjižničarka Mrcina avtorja Eoina Colfra odšli na obisk tudi v šolsko knjižnico. Učenci so bili ob obravnavi dela seznanjeni tudi z bralnim listom za prozo, na katerem je treba zapisati osnovne podatke o prebrani knjigi ter delo analizirati po vsebinski, oblikovni in jezikovni plati. Izpolnjene bralne liste učenci vložijo v bralno mapo ter so jim v pomoč pri pripovedovanju bralne značke kot tudi pri urjenju veščine govornega nastopanja. Pri uri pouka v šolski knjižnici je knjižničar učencem predstavil tudi postopek nastanka knjige ter pot, kako sploh pride knjiga od avtorja na police šolske knjižnice in v roke bralca. Učenci so se nato v izdelavi lastne knjige preizkusili tudi sami, pri čemer so morali upoštevati oblikovne lastnosti, ki jih ima vsaka knjiga.

UDK 027.8

Abstract

During a Slovenian Language lesson, we visited the school library after discussing the book *The Legend of Spud Murphy* by Eoin Colfer. During the discussion of the book, the pupils were acquainted with the prose reading sheet, on which they have to write down the basic information about the book they have read and analyse it from the aspect of content, form and language. The pupils insert the filled-out reading lists into their reading folders, which help them to tell stories under the reading badge project, and practise the skill of oral presentations. During the lesson in the school library, the librarian presented to the pupils the process of creating a book and how the book passes from the author to the shelf of the school library and eventually to the reader. Afterwards, the pupils tried their hand at making their own book, for which they had to bear in mind the formal properties of books.

Key words:
school library, cross-curricular cooperation, lessons, librarian, book creation, analysis of book/poem, reading folder, reading sheet

UVOD

Vsako šolsko leto učiteljice skupaj s knjižničarjem načrtujemo ure pouka v knjižnici. Za novo šolsko leto smo spremenili vsebine ur pouka, saj smo izhajali iz besedil v novih berilih, tako da smo vsebine (književnost) malo posodobili. Še vedno je pouk vezan na cilje, ki so zapisani v učnem načrtu slovenščine in kurikulu knjižnično informacijsko znanje. Tako smo v tem letu pri uri slovenščine v okviru učne teme »Jaz, moja družina, družba« izvedli učno enoto Eoin Colfer: Knjižničarka Mrcina. Za obravnavo dela smo uporabili odlomek v berilu in knjigo Knjižničarka Mrcina.

POTEK UČNE URE V RAZREDU

V uvodnem delu sem se z učenci želela pogovoriti o poznavanju knjig. Postavila sem preprosto vprašanje: »Kakšne knjige rad bereš?« Učenci so mi povedali in opisali zelo različne stvari (tanke ali debele knjige, stripe, detektivke itd.), predstavili svoja mnenja in tako se je razvil pogovor. Nato sem na i-tabli prikazala spodnjo sliko in navodilo »Besede v levem stolpcu poveži z besedami v desnem v logične dvojice. Rešitve utemelji.«

ilustracija	detektivka
par	slikanica
zaklad	ljubezenska zgodba
rima	pustolovska zgodba
prstni odtis	pesem

Po uvodu smo prešli na glavni del, v katerem sem vodila učni pogovor o odnosu učencev do knjižnice. Vnaprej sem si pripravila naslednja vprašanja, pri katerih so učenci sodelovali:

a) Ali hodiš v šolsko knjižnico?
b) Kako pogosto jo obiskuješ?
c) Kakšne knjige si rad sposojaš?
d) Katere dejavnosti v knjižnici so ti še všeč?
e) Kako bi sprejel, če bi bil za neko svoje ravnanje kaznovan tako, da bi moral nekaj ur preživeti v knjižnici?
f) Ali obiskuješ tudi kako drugo knjižnico? Katero?

Po odgovorih in daljšem pogovoru sem napovedala branje odlomka Knjižničarke Mrcine avtorja Eoina Colferja. Pogovorili smo se o avtorju, ilustratorju, podatkih, ki so zapisani v knjigi, ki so neke vrste osebna izkaznica knjige (kasneje je v knjižnici natančnejšo razlago podal knjižničar). Podatke o knjigi (avtor, naslov, založba, letnica) so zapisali v zvezek.

Zbrano so poslušali prvo poglavje in nato izražali svoje vtise. V razmislek sem jim izpostavila misel iz knjige: »Vili ne razume, kaj hoče mama povedati s povedjo: »Veš, Vili, včasih je pač tako, da lahko jahaš samo v domišljiji.« Nato sem jih vprašala, kako so razumeli zapisani stavek. Zatem so odprli berilo na 54 strani in glasno brali odlomek. Ko so zaključili z glasnim branjem, je prišel na vrsto razmislek, o čem pripoveduje/govori odlomek oziroma knjiga. Glavne podatke so zapisali v zvezek. Nato so s table prepisali navodilo za domačo nalogo: »Napiši nekaj nasvetov, kakšen naj bo knjižničar, da bodo otroci radi hodili v knjižnico.« Ob tem sem jim napovedala, da bo naslednja ura slovenščine potekala v šolski knjižnici.

SODELOVANJE S ŠOLSKIM KNJIŽNIČARJEM

S knjižničarjem sva pred začetkom šolskega leta uskladila časovni okvir ter cilje, ki ustrezajo pouku glede na učni načrt slovenščine ter kurikula knjižnično informacijsko znanje (dalje KIZ). Cilji in vsebine KIZ so v drugem VIO (pri nas v 4. razredu) povezani s postopkom nastanka knjige ter potjo knjige, od tega, kako se uresniči ideja o vsebini, do same izdaje, natisa knjige ter distribucije (knjigarna, knjižnica), kako knjiga pride od avtorja do končnega uporabnika (bralca). Ob tem učenci spoznajo tudi poklice, ki so povezani s knjigami.

Knjižničar je učence pozdravil in za uvodno motivacijo predstavil eno svojih najljubših knjig ter junakinjo knjižničarko Mrcino. Pokazal je knjigo, platnice ter nekaj ilustracij, o katerih je želel spregovoriti. Posebej je izpostavil ilustracije ter vprašal, ali so komu znane (isti ilustrator je ustvarjal groznega Gašperja, Tiransko teto in druge). Učenci so knjigo že poznali, saj so jo obravnavali v okviru pouka slovenščine. Knjižničarju so obrazložili, da se

je knjižničarka Mrcina obnašala zelo nerazumno s tem, ko je s krompirjevko kaznovala uporabnike ob premikanju po knjižnici ter jim omejila gibanje med policami. Povedali so, da njeno obnašanje ni bilo primerno, niti si sami ne bi želeli takšne knjižničarke.
Knjižničar je nato pokazal knjižni blok (sešite in zlepljenje liste) ter platnice, ki ga obdajajo, nato je omenil še CIP-zapis in razložil, kaj to pomeni (nekakšna osebna izkaznica knjige, kjer na enem mestu najdemo pomembne podatke o knjigi). Hkrati je opozoril na različne poklice, ki sodelujejo pri nastanku knjige (avtor, ilustrator, založnik, tiskar, knjigarnar, knjižničar itd.). Da so učenci laže in bolj realistično doživeli avtorstvo, so po navodilih sami izdelali knjigo. Ob knjižničarjevem prikazovanju in prepogibanju lista v podobo knjige so se sami lotili izdelave preproste knjige. Uporabili so pripomočke (list papirja, škarje, svinčnike, barvice) in zgibali svojo knjigo. Ob tem so postali neke vrste tiskarji, nato avtorji (pisatelji, pesniki, ilustratorji), odvisno od vsebine, ki so jo namenili knjigi. Ko je bila knjiga izdelana, so se lotili še knjižničarke Mrcine, ki je bila narejena v obliki vogalne knjižne kazalke.
Knjižničar je za naslednje dni pripravil razstavo iz izdelkov, ki so nastali pri pouku.

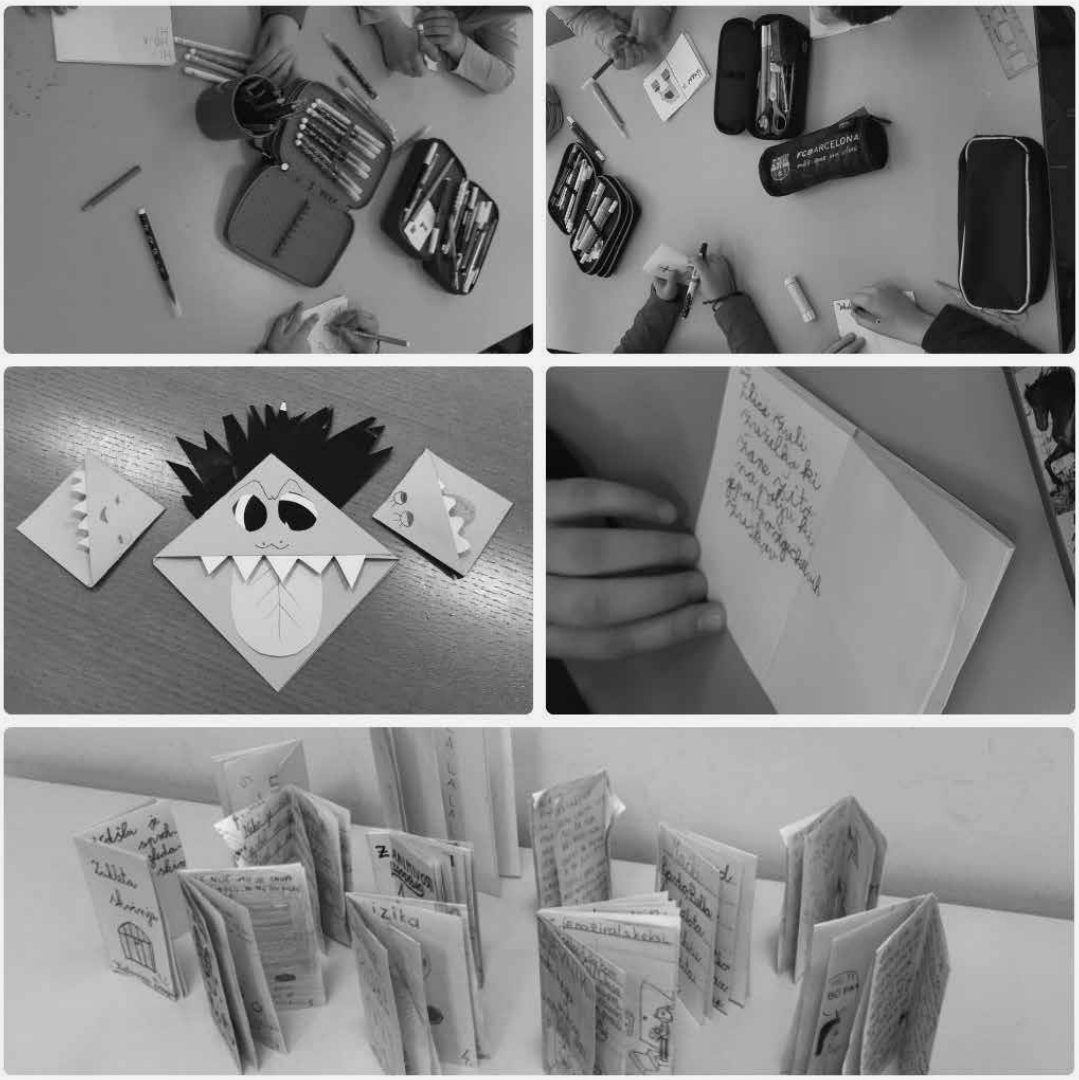

Slika 1: Na zgornjih dveh fotografijah so učenci med izdelavo svojih knjig. Na srednji levi fotografiji so knjižne kazalke – knjižničarke Mrcine. Na spodnji pa je razstava izdelanih knjig. (Foto Gregor Škrlj)

BRALNA MAPA

S sodelavkami, ki poučujejo v preostalih oddelkih četrtega razreda, smo v tem šolskem letu na novo vpeljale tudi bralne liste, s katerimi bodo učenci pridobili sistematične veščine, saj bo treba bralni list izpolniti po vsaki prebrani knjigi, naučeni pesmi ter ga vložiti v bralno mapo. Učencem bo bralni list služil kot pripomoček pri pripovedovanju prebranega za bralno značko ter pri govornih nastopih. Bralni listi se nekoliko razlikujejo glede na to, ali je prebrano delo proza ali poezija. Na podlagi tega smo skupaj oblikovale dva tipa bralnih listov (enega za prozo in drugega za poezijo).

Bralni list za prozo je sestavljen iz preglednice osnovnih podatkov o knjigi ter nekaj vprašanj o prebrani zgodbi. Preglednico osnovnih podatkov sestavljajo naslov prebrane knjige in naslov izvirnika, če ga izbrano delo ima, ter ime prevajalca v slovenščino. Poleg tega vsebuje tudi podatke o tem, kdo je delo ilustriral, katera založba ga je izdala, kraj in letnico izdaje ter število strani, ki jih ima izbrano delo. Zapisanim osnovnim podatkom o knjigi sledi krajša, strnjena obnova prebrane zgodbe in lastno vrednotenje oziroma razmišljanje o sami knjigi kot tudi zgodbi. Ob koncu bralcem podamo še svoje priporočilo in lastno oceno.

Bralni list za poezijo pa vsebuje podatke o naslovu in avtorstvu izbrane pesniške zbirke kot tudi naslovu izbrane pesmi iz le-te. Kot pri prozi je treba tudi pri poeziji zapisati, o čem govori izbrana pesem ter koliko kitic in verzov ima. V pesmi je treba poiskati tudi rime in jih izpisati. Utemeljiti in zapisati pa je treba tudi verz, ki je bralcu v pesmi najbolj všeč. Bralni list se sklene z vrednotenjem in lastno oceno izbrane pesniške zbirke.

Osnovni namen uporabe in vpeljave bralnih listov je, da se učenci urijo v veščini iskanja osnovnih podatkov o knjigi ter seznanijo s tem, kje v knjigi najdemo te podatke (kar se dobro povezuje z delom in poukom v knjižnici). Učenci se prav tako urijo v analiziranju zgodbe, pesmi po vsebini, obliki in jeziku. Poleg tega lahko učenec prek bralnih listov spremlja svoj lasten napredek v sposobnostih zapisovanja, analiziranja kot tudi izražanja.

SKLEP

Prispevek predstavlja dobro sodelovanje s šolskim knjižničarjem, saj vsako leto pred začetkom novega šolskega leta skupaj načrtujemo pouk v knjižnici. Pri načrtovanju tokratnega šolskega leta smo načrtovali malo drugačen pouk (prvič po dolgih letih smo zamenjali in posodobili tudi učbenike v učbeniškem skladu in tako v berilih dobili odlomke sodobnejših del).

Predstavila sem uro pouka slovenščine, v kateri sem učence izzvala z vprašanjem »Kakšne knjige rad bereš?« in se z njimi pogovorila o poznavanju knjig. Z dodatnimi vprašanji sem se navezala na knjižnico, obiskovanje knjižnic in dejavnosti, povezane s knjižnico ter branjem. Nato smo obravnavali knjigo Knjižničarka Mrcina, zapisovali podatke o delu (avtor, naslov, založba, letnica) in se pogovorili o glavni junakinji v knjigi. Pomemben del pouka je tudi glasno branje odlomka ter motivacija za branje celotnega besedila (knjiga je bila v ožjem izboru za domače branje, vendar po tehtnem razmisleku, saj je ni možno več kupiti, knjižnice pa nimajo dovolj izvodov, ni bila izbrana za domače branje). Predstavila sem tudi pouk v knjižnici, kjer je knjižničar bolj strokovno razložil, kje se nahajajo podatki o knjigi ter kdo vse sodeluje pri nastanku knjige kot vsebinskega kot fizičnega izdelka, in je učence naučil izdelati lastno knjigo ob prepoznavanju vlog oz. poklicev, na povključenih v izdelavo. Za dodatno motivacijo so po njegovih navodilih in predlogah učenci sami izdelali tudi knjižno kazalko v podobi knjižničarke Mrcine. Sodelovanje in medpredmetno povezovanje s šolskim knjižničarjem je bilo kot vedno izvedeno uspešno, saj je knjižničar učencem slikovito in zanimivo predstavil knjigo kot lepljen oziroma sešit blok listov, ki ga obdajajo platnice. Seznanil jih z vsebino ter poklici, ki so povezani z nastankom knjige od začetka do prihoda na knjižno polico. Poleg tega jih je še dodatno navdušil z dejansko izdelavo knjige.

Predstavila sem tudi letošnjo novost – bralne mape in bralne liste –, saj s sodelavkami po nekaj mesecih ugotavljamo, da učenci že pridobivajo sistematične veščine, kajti po vsaki prebrani knjigi, pesniški zbirki izpolnijo bralni

list ter ga vložijo v bralno mapo. Izkazalo se je, da jim izpolnjeni bralni list služi kot dober pripomoček pri pripovedovanju za bralno značko.

Viri

Colfer, E. (2005). Knjižničarka Mrcina. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Knjižnično informacijsko znanje. Kurikul: osnovna šola. (2009). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 30. 9. 2016 s spletne strani: http://www.zrss.si/pdf/080711123601_l-k-knjiznicno_informacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf.

Radovednih pet. Berilo 4: berilo za slovenščino v 4. razredu osnovne šole (2016). 1. izd., 1. ponatis. Ljubljana: Rokus Klett.

Slovar slovenskega knjižnega jezika: SSKJ 2 (2014). 2., dopolnjena in deloma prenovljena izd. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Škrlj, G. (2014). Kako nastane knjiga – pouk v četrtem razredu o nastanku in zgradbi knjige. Šolska knjižnica, letn. 24, št. 1, str. 43–49.

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 30. 9. 2016 s spletne strani: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf.

Laura Belak, univ. dipl. prof. razrednega pouka, zaposlena kot učiteljica razrednega pouka na Osnovni šoli Prule v Ljubljani
Naslov: Osnovna šola Prule, Prule 13, 1000 Ljubljana
E-naslov: belaklaura@gmail.com

PRILOGA: Bralni list za prozo

DATUM: _____

IME IN PRIIMEK: _____

Naslov knjige	
Naslov izvirnika	
Prevod	
Ilustracije	
Založba	
Kraj in leto izdaje	
Število strani	

O čem pripoveduje knjiga? Napiši strnjeno obnovo prebrane zgodbe.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Zapiši svoje razmišljanje o knjigi. Utemelji. (Na primer: Kaj je vplivalo ali kdo je vplival na to, da si izbral/a to knjigo? Kaj ti je bilo všeč? Kaj te je v zgodbi navdušilo? Kaj te je presenetilo? …)

Če bi imel/a možnost avtorju postaviti vprašanje o zgodbi, kaj bi ga vprašal/a?

Komu bi to knjigo priporočil/a v branje? Zakaj?

Oceni knjigo. (Pri čimer pomeni 1 ☆ - ni mi všeč, 5 ☆ - zelo mi je všeč.)

☆ ☆ ☆ ☆ ☆

DATUM POROČANJA: _____

PODPIS UČITELJICE: _____

Z didaktičnimi igrami usvajamo nova znanja, utrjujemo že slišano in se zabavamo

STROKA in PRAKSA

Using Didactic Toys to Assimilate New Knowledge, Consolidate What We Already Know, and Have Fun

Nina Kranjec

Izvleček

Igra je otrokom najpomembnejša oblika učenja, zato jim mora tudi šola omogočiti igro, jih pri tem voditi in spodbujati. Prek igre namreč otroci razvijajo občutek pripadnosti, zadovoljujejo potrebo po druženju, se navajajo na medsebojne odnose, spoznavajo pravila in se urijo v komuniciranju. Didaktične igre veliko pripomorejo tudi k boljšemu branju in pisanju. To so igre, ki hkrati omogočajo učenje, utrjevanje znanja ter zabavo in sprostitev. Za izvedbo ur knjižnično informacijskih znanj v mesecu decembru smo izdelali posebno didaktično gradivo. Za osnovo smo vzeli igre različnih založnikov (Zajček Hop, Brainbox, Tik Tak Buum, Activity itd.), ki smo jih tematsko prilagodili knjižničnemu okolju, knjigam in slovenskemu jeziku. Cilj iger je, da učenci na zabaven in sproščen način osvežijo ali utrdijo svoje znanje in se naučijo česa novega.

Ključne besede:
šolska knjižnica, knjižnična informacijska znanja, didaktične igre, motivacija

UDK 027.8:794.09

Key words:
school library, Library and Information Knowledge, didactic games, motivation

Abstract

Playing is the most important form of learning for children, which is why the school must enable children to play, guiding and encouraging them in the process. Through playing, children develop a sense of belonging, satisfy their need for socialising, become accustomed to interrelationships, learn the rules, and practise communication. Didactic games also greatly contribute to better reading and writing skills. Such games enable learning, knowledge consolidation, fun and relaxation at the same time. Special didactic material was prepared for the implementation of Library and Information Knowledge lessons in December. The basis was the games of various publishers (Bunny Jump, Brainbox, Tick Tock Boom, Activity, etc.), which were thematically adapted to the library environment, to books and to the Slovenian language. The aim of these games is for pupils to refresh or consolidate their knowledge in a fun and relaxed way, and to learn new things.

UVOD

Za otroke je igra temeljna spoznavna izkušnja in osnova za proces učenja. Je razvojna in vzgojna dejavnost, pri kateri je otrok samostojen, svoboden, ustvarjalen, raziskuje in išče nove možnosti, tekmuje s sabo, z drugimi, s časom, s cilji (Pečjak, 2000).

V človekovem prostem času ima igra v vseh življenjskih obdobjih svoje mesto (Cencič, 1986). Kot navaja B. Marentič Požarnik (2000), se tako predšolski otrok, šolar kot tudi odrasel človek veliko pomembnega nauči prek igre. Najpomembnejšo obliko učenja pa igra predstavlja v otroštvu. Prek nje otroci pridobivajo tudi osnove za višje oblike učenja in razvoj mišljenja ter čutne vtise – tipajo, opazujejo, poslušajo, vohajo, se aktivno ukvarjajo z raznimi gradivi, sestavljajo, pretakajo, gnetejo, s prevzemanjem raznih vlog si pridobivajo socialne izkušnje ...

M. Cencič (1986) poudarja, da mora šola učencem omogočiti igro, vendar pa je pri tem treba zagotoviti dovolj prostora, jim dati dovolj časa, preproste igrače in material ter jih voditi in spodbujati. Igra namreč vpliva na otrokov telesni, umski, psihomotorični, spoznavni, čustveni in socialni razvoj, pomembna pa je tudi za socializacijo otrok v razredu. Prek nje si otrok pridobiva občutek pripadnosti skupini, solidarnosti, zadovoljuje svojo potrebo po druženju in socialni pripadnosti. S pomočjo skupinskih iger otroke postopoma pripravljamo na delo in sodelovanje v razredu, saj se prek njih srečujejo z določenimi pravili, se navajajo na medsebojne odnose in urijo v komuniciranju.

IGRA KOT METODA POUČEVANJA

Za učinkovito posredovanje znanja je pomembno poznavanje različnih metod poučevanja. Metode poučevanja so pomembne najmanj toliko kot snov, pogosto še pomembnejše (Galeša, 1995).

Metoda je sredstvo, ki ga uporabimo za dosego cilja. Pove nam, kako bomo nekaj naredili ali dosegli. Gre za načrtovano dejavnost za posameznika ali skupino (Pucelj Lukan, 2010).

Poznamo statične in dinamične metode dela. Odločitev o izbiri metode temelji na tem, kaj želimo doseči s podanim znanjem.

Med statične metode dela štejemo predavanje, kjer so udeleženci pasivni, se manj aktivno vključujejo v procese učenja, večkrat so le v vlogi poslušalcev ali opazovalcev, aktiven pa je vodja.

Pri dinamičnih metodah dela, kamor prištevamo tudi igro, pa so udeleženci aktivni, sodelujejo, skupaj z vodjo ustvarjajo proces in odkrivajo novo znanje. Igra je pomemben posredovalec znanj. Posameznik vanjo namreč vključi znanje, ki ga že ima, ter ga nadgradi z novimi spoznanji in znanji, pridobljenimi prek igre ter sodelovanja s soudeleženci. Igra tako omogoča celostno učenje, saj spodbudi tako kognitivno raven (povezovanje že naučenih pojmov iz naših preteklih izkušenj z novimi) kot tudi afektivno (aktivna vloga udeleženca zahteva tudi vpetost čustev in etičnih načel) in psihomotorično raven. Zaradi svoje dinamike zahteva tudi višjo kognitivno stopnjo razmišljanja (po Bloomovi taksonomiji). Z aktivno vlogo udeleženec takoj preide na stopnjo uporabe že pridobljenega znanja ter preizkušanja novo pridobljenih informacij.

Za celostno učenje potrebujemo bogato učno okolje, veliko informacij in vzdušje, ki omogoča in spodbuja domišljijo, zabavo, pustolovščino, igro, humor, fantazijo, tveganje in pozitivno komunikacijo. Takšno učno okolje pa omogočajo didaktične igre (Mrak Merhar, Umek, Jemec in Repnik, 2013).

S. Pečjak (2000) opredeli didaktično igro kot igro z določeno nalogo ali ciljem, ki ga morajo otroci doseči. N. Bucik (2009) pa didaktične igre opredeli kot organizirane oblike iger, ki se igrajo po navodilih. Njihov cilj je razvijanje določenih spretnosti oz. sposobnosti na igriv način, urjenje spomina in usmerjene pozornosti. To so igre, ki hkrati omogočajo učenje in urjenje ter zabavo in sprostitev. Ko otrok sodeluje v zanimivi didaktični igri, je namreč sproščen, saj ga igra zabava in sprošča, hkrati pa je tudi pozoren, ker mu igra predstavlja izziv. Ta hkratni proces je odlična podlaga za učenje.

Badegruber (1995) navaja, da so didaktične igre namenjene vaji in utrjevanju že naučene

snovi. V nasprotju z drugimi oblikami ponavljanja (delovni listi, ustno ponavljanje ipd.) so namreč igre učencem v veselje in zabavo, zato se jih lotevajo z veliko vnemo in so zelo osredotočeni na delo.

Po zapisih N. Bucik (2009) pa imajo otroci radi tudi tekmovanja, torej tudi igre, ki vključujejo tekmovalnost – zmago in poraz. Ob zmagi so vsi veseli, medtem ko poraz pogosto prenašajo zelo slabo. Igranje takšnih iger je zato odlična priložnost, da se navajajo sprejemati tudi poraze. V življenju bodo žal tudi trenutki, ko ne bodo samo zmagovalci. Sčasoma bodo morali razumeti, da so v tekmovalnih igrah poleg zmagovalcev vedno tudi poraženci.

M. Cencič (1986) navaja, da tekmovanje spodbuja k aktivnosti, večjemu prizadevanju in vztrajanju pri tem prizadevanju, spodbuja željo nalogo opraviti hitro in kakovostno, poveča zanimivost in napetost, vnaša med tekmovalce živahnost in vedrino, razvija interese, krepi borbeni duh, voljo in željo po zmagi.

Na trgu je velika izbira didaktičnih iger, vendar pa, kot navaja Badegruber (1995), imajo igre, ki jih učitelj izdela sam, veliko prednost pred kupljenimi, saj jih sestavlja in prilagaja učencem in snovi, ki jo želi ponoviti ali utrditi.

DIDAKTIČNE IGRE V KNJIŽNICI OSNOVNE ŠOLE GRM

Knjižnično informacijske dejavnosti v naši knjižnici smo želeli decembra učencem približati na zabavnejši način, tako da bi v njih vzbudili posebno zanimanje in navdušenje nad učenjem in znanjem ter da bi ob tem uživali, se dobro počutili, bili sproščeni, dobili potrditev svojega znanja, se naučili česa novega in se posledično tudi pogosteje vračali v knjižnico. V ta namen smo izdelali posebne didaktične igre. Kot osnova so nam služile igre različnih založnikov (Zajček Hop, Brainbox, Tik Tak Buum, Activity itd.), ki pa smo jih tematsko prilagodili knjižničnemu okolju, knjigam in slovenskemu jeziku. Cilj teh didaktičnih iger je, da se učenci sprostijo, uživajo ter hkrati osvežijo ali utrdijo znanje, ki so ga pridobili pri pouku, poleg tega pa se tudi česa novega naučijo. Tako smo za igre sami izdelali didaktično gradivo, pri tem pa upoštevali učne cilje in gradiva, ki jih uporabljajo na naši šoli. Ciljna skupina so bili učenci in učenke oddelkov OPB-ja od 2. do 5. razreda.

Igre so zasnovane kot tekmovanje dveh skupin z aktivno vlogo vseh članov v skupini. Učenci se v skupine razdelijo tako, da iz mošnjička izžrebajo papirnato sovo (simbol znanja in modrosti). Sove so izdelane v dveh barvah – vsaka skupina dobi svojo barvo.

Slika 1: Mošnjiček s sovicami

Pripravili smo naslednje igre:

2. razred »UJEMI ZAJČKA«

Kot osnova nam je služila igrica zajček hop. To je igra, kjer se učenci urijo v koncentraciji in motoričnih spretnostih, ko nabirajo korenčke in lovijo zajčka, ki nepričakovano skoči iz svoje luknje. Naša igra je prirejena tako, da mora skupina, ki zajčka ulovi, odgovoriti še na vprašanje. Številko vprašanja si izberejo sami.

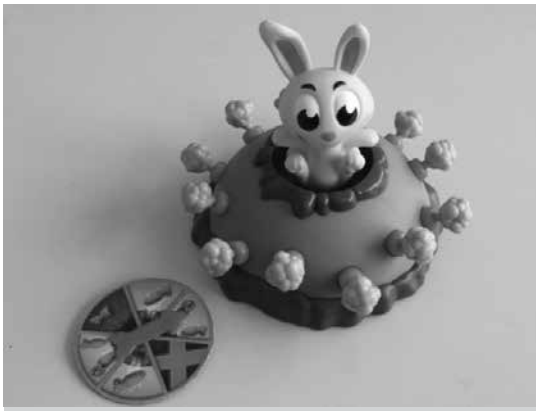

Slika 2: Ujemi zajčka

Vprašanja se nanašajo na pravljice, ki so jih obravnavali v 1. razredu (Mojca Pokrajculja, Žabji kralj, Obuti maček, Jure kvak kvak, Muca Copatarica, Kdo je napravil Vidku srajčico itd.). Če odgovorijo pravilno, lahko nasprotni skupini vzamejo 2 korenčka, če odgovora ne poznajo ali odgovorijo napačno, odgovarja nasprotna skupina, ki jim v primeru pravilnega odgovora vzame 2 korenčka. Zmaga skupina, ki na koncu zbere več korenčkov.

3. razred »BRAINBOX – SLOVENSKI ILUSTRATORJI«

Brainbox je igra urjenja spomina in koncentracije. V kompletu so kocka, peščena ura in kartice s slikami z različnih tematskih področij (šport, dinozavri, živali, angleški jezik itd.). Igralci imajo 10 sekund časa, da si izbrano sliko ogledajo in zapomnijo čim več podrobnosti. Nato mečejo kocko in odgovarjajo na izbrano vprašanje. Mi smo igro priredili tako, da smo izdelali 20 kart z ilustracijami slovenskih ilustratorjev (Jelka Reichman, Marlenka Stupica, Kostja Gatnik, Marjanca Jemec Božič, Uroš Hrovat itd.) ter čas podaljšali na 20 sekund. Obe skupini hkrati izbereta vsaka svojo karto in si jo ogledata. Po izteku časa si ekipi karti zamenjata ter izmenično mečeta kocko, odgovarjata na vprašanja in preverjata pravilnost odgovorov nasprotne skupine. Skupina, ki na izbrano vprašanje odgovori pravilno, prejme 1 točko, če pa poznajo naslov knjige, iz katere je ilustracija, prejmejo še dodatno točko. Če na vprašanje ne poznajo odgovora ali odgovorijo napačno, ne morejo več odgovarjati o naslovu knjige. Zmaga skupina, ki zbere več točk.

Slika 3: Brainbox

4. razred (KNJIŽNIČNI TIK TAK BUUM)

Igra tik tak buum junior spodbuja kreativnost, raziskovanje in eksperimentiranje z besednimi asociacijami. Pri naši igri so igralci razdeljeni v dve skupini. V krogu sedijo tako, da poleg igralca ene skupine sedi igralec druge skupine. Učiteljica iz mošnjička izžreba še eno sovo. Barva, ki jo izžreba, določa skupino, ki začne igro. Učenec izbere karto in prebere na njej zapisano temo. Učenci si bombo podajajo, pri tem mora vsak, ki bombo prime, povedati besedo, ki se nanaša na motiv s karte. Tisti, ki bomba eksplodira v roki, podari točko nasprotni ekipi. Mi smo igro priredili tako, da smo izdelali 20 kart z motivi knjižnice, knjig, pisateljev, ilustratorjev, knjižnih junakov, jezikovnimi prvinami (knjiga, v knjižnici, Pika Nogavička, Kekec, France Prešeren, rime, pomanjševalnice itd.). Zmaga ekipa, katere članom bomba manjkrat eksplodira.

Slika 4: Knjižnični tik tak buum

5. razred (PRAVLJIČNI ACTIVITY)

Moj prvi activity je igra, ki pri igralcih spodbuja kreativnost. Igralec poskuša preostalim igralcem predstaviti pojem s karte z risanjem, pantomimo ali razlago. Tisti, ki iskani pojem ugane, premakne svojo figuro na naslednje polje na igralni površini, ki je enake barve kot odtis na hrbtni strani karte. Za potrebe našega pravljičnega activityja smo pravila prilagodili igri med dvema skupinama. Izdelali smo 32 kart s podobami pravljičnih junakov in pravljičnih predmetov (košara, škarje, metla, jabolko, medved, volk, miške, copati itd.). V

dveh škatlah so imena učencev dveh skupin. Pred vsako igro učiteljica iz škatle izžreba eno ime. Izžrebani učenec izbere karto in motiv s karte svoji ekipi predstavi s pantomimo, opisom ali risanjem. Na voljo ima 90 sekund. Če učenci iz njegove skupine pojem uganejo, dobijo 1 točko, če pa povejo še naslov pravljice, iz katere je opisani pojem, prejmejo še dodatno točko. Ekipi izmenično sodelujeta v igri. Zmaga ekipa, ki prejme več točk.

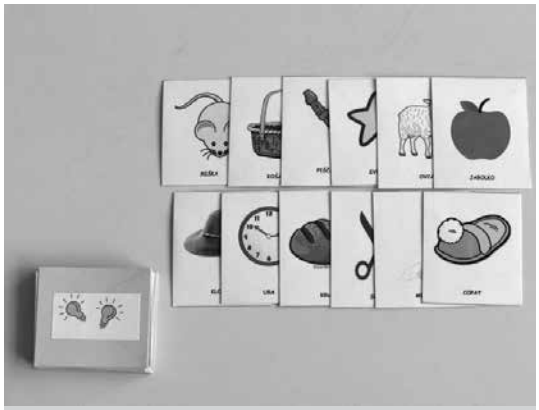

Slika 5: Pravljični activity

SKLEP

Po besedah N. Bucik (2009) lahko spretnosti in sposobnosti, ki so potrebne za uspešno učenje branja in pisanja (glasovno zavedanje, spoznavanje črk, razumevanje in izvajanje navodil itd.), razvijamo na različne načine. Najpomembnejše je skupno branje z otrokom, zelo primerne pa so tudi različne didaktične igre. Te namreč spodbujajo različne sposobnosti in spretnosti, od zaznavanja in sprejemanja do urjenja spomina ter usmerjene pozornosti, ki so ključ do uspešnega učenja nasploh. Vendar pa moramo pri tem upoštevati, da je vodilo skupnih didaktičnih iger užitek, zabava in sproščenost. Da pa lahko to uresničimo, morajo biti igre primerne razvojni stopnji in znanju otrok. Če so prezahtevne, so otroci ves čas napeti in v stiski, hitro bodo odnehali, če pa so prelahke, jim ne bodo predstavljale izziva, zato se bodo dolgočasili in kmalu naveličali.

Z didaktičnimi igrami, ki smo jih izdelali na osnovi iger različnih založnikov tako, da smo jih prilagodili učnim načrtom, ciljem in knjižničnemu okolju, smo želeli v knjižnici popestriti dogajanje v veselem decembru. Cilj je bil v učencih vzbuditi zanimanje in navdušenje, jim omogočiti občutke ugodja, varnosti, pripadnosti, sproščenosti in utrditve oziroma potrditve njihovega znanja. Učenci so se v igre zelo vživeli, pokazali so borbeni duh, razvili pravo tekmovalno vzdušje, aktivni so bili prav vsi v skupini in se med seboj spodbujali. Do izraza so prišli tudi tisti bolj zadržani. Tako smo uresničili zastavljene cilje, saj so se učenci ob igrah zabavali, se urili v komuniciranju, sodelovanju, zaradi naključne razdelitve v skupine so, kljub začetnemu negodovanju, navezali nove stike, hkrati pa pokazali tudi veliko znanja oziroma utrdili že znane informacije. Z igro smo jim omogočili maksimalno usmerjenost k vsebini, in to brez prisile in brez večjega napora. Z igrami, ki smo jih prilagodili zmožnostim in znanju otrok, smo povečali njihovo aktivnost, motiviranost za delo, hkrati pa so nevede tudi utrdili svoje znanje. ●

Viri

Badegruber, B. (1995). *Učenje brez prisile v 28 korakih.* Radovljica: Regionalni izobraževalni center.

Bucik, N. (2009). Didaktične igre za spodbujanje porajajoče se pismenosti. V: L. Knaflič in N. Bucik (ur.), *Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti* (str. 107–115). Ljubljana: Andragoški center Slovenije. Pridobljeno 20. 12. 2016 s spletne strani http://arhiv.acs.si/publikacije/Branje_za_znanje_in_branje_za_zabavo-prirocnik.pdf.

Cencič, M. (1986). *Dinamika vzgojnega dela v šoli.* Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Galeša, M. (1995). *Specialna metodika individualizacije.* Radovljica: Didakta.

Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka.* Ljubljana: DZS.

Mrak Merhar, I., Umek, L., Repnik, P., Jemec, J. (2013). *Didaktične igre in druge dinamične metode.* Ljubljana: Salve.

Pečjak, S. (2000). *Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev.* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pucelj Lukan, P. (2010). *Veš kaj pa ne veš kako?: o metodah za mladinske voditelje.* Ljubljana: Salve.

NINA KRANJEC, univ. dipl. bibl., zaposlena kot šolska knjižničarka na OŠ Grm
Naslov: Osnovna šola Grm, Trdinova 7, 8000 Novo mesto
E-naslov: nina.kranjec@guest.arnes.si

KULTURNI BAZAR 2017
KULTURA SE PREDSTAVI

LN KLUB LILI NOVY
16.00–17.00

30. 3.

Raz dva strip

Predavanje o značilnostih stripovskega pripovedovanja

Izvaja: David Krančan, stripavtor, urednik, mentor; produkcija: Stripburger/Forum Ljubljana

Raz dva strip, David Krančan bo na predavanju predstavil osnovne pripovedne značilnosti stripa. Spregovoril bo o stripovskih okvirjih in oblačkih, o tem, kako se bere strip, kako v stripu teče čas, o pomenu ritma v stripu, o soležnih straneh, o obratu strani, o razmerju med sliko (kadrom) in celo stranjo, o možnostih digitalnega stripa, o klasični in novi stripovski formi. Razkril bo tudi skrivnosti o tem, kako lahko pripovedovalec vodi in zavaja bralca.

Predavanju bo sledil pogovor o dobrih primerih rabe stripovskega medija. Pogovor bo s primeri v slovenskem stripu razkril, kako kadriranje vpliva na dramaturgijo zgodbe, kdaj so detajli pomembni, kdaj odvečni, kakšno je razmerje med besedilom in risbo, kakšen pomen imajo barve v stripu oz. ali je ta zgolj vpliv komercializacije ...

Izbirni predmet računalniška omrežja v povezavi s knjižničnim informacijskim znanjem na Osnovni šoli Prule

STROKA in PRAKSA

Computer Networks Elective Subject in Connection with Library and Information Knowledge at Prule Primary School

Mojca Tisovic

Izvleček
V prispevku bo predstavljeno medpredmetno sodelovanje učiteljice izbirnega predmeta računalniška omrežja in knjižničarja, pri čemer je bilo povezanih več sorodnih vsebin in ciljev. Ustrezna vsebina predmeta je bila povezana z izdelovanjem projektne naloge in delom v šolski knjižnici.

Ključne besede:
računalništvo, šolska knjižnica, navajanje, avtorstvo, viri

UDK 027.8:004

Key words:
Computer Science, school library, citation, authorship, sources

Abstract
The paper presents the cross-curricular cooperation between the teacher of the Computer Networks elective subject and the librarian, during which several similar contents and objectives were interconnected. The relevant subject contents were connected with preparing a project assignment and working in the school library.

UVOD

Izbirni predmet računalniška omrežja spada v skupino treh izbirnih predmetov računalništva. Izberejo si ga lahko učenci v 9. razredu. Cilji v učnem načrtu predvidevajo, da učenci spoznajo zgradbo in možnosti svetovnega spleta ter se ga naučijo uporabljati. S ciljem naučiti iskati gradiva za izdelavo pisne naloge in pravilno navajati literaturo, sem k sodelovanju povabila šolskega knjižničarja. Poleg spletnih virov sva učencem želela omogočiti skupinsko iskanje gradiva v šolski knjižnici. Pri izvedbi se

je knjižničar držal ciljev kurikula knjižničnega informacijskega znanja (dalje KIZ). Naloge so od učencev zahtevale, da so s pomočjo učnega lista iskali ter zapisovali vire. V sklopu ur računalništva so poleg izdelave projektne naloge tako ponovili in nadgradili tudi znanje o navajanju literature ter urejanju seznama literature na koncu projektne naloge.

Učenci in učenke so v okviru izbirnega predmeta računalniška omrežja spoznavali vlogo in pomen računalnika v današnji družbi. Med drugim računalnik uporabljajo za iskanje, zbiranje, obdelavo, oblikovanje in predstavljanje pridobljenih podatkov pri delu v šoli. Vsebine pouka ob računalnikih se navezujejo na teoretična spoznanja, pri čemer učenci in učenke z računalniki oblikujejo različne pisne izdelke. V šolskem letu 2015/2016 so oblikovali in izdelovali projektno nalogo z vsebino po lastni izbiri (izbrane teme so bile med drugim izbrane s področij fizika, nogomet, Ljubljana, računalništvo, konji, glasba itd.).

Izdelava projektne naloge vsebuje določene faze oziroma procese, kot so zbiranje in izbiranje virov (gradiva), zapisovanje ključnih besed, oblikovanje vsebine, izdelovanje naloge, ustrezno navajanje virov, oblikovanje celotnega dokumenta in oddaja dokumenta ob sodelovanju z učiteljico in knjižničarjem. Pri predmetu računalniška omrežja (dalje ROM) sem v sklopu ur, izpeljanih skupaj s šolskim knjižničarjem, poudarila pravilen odnos do varovanja intelektualne lastnine (avtorskih pravic) ter vpliv napačnih oziroma narobe razumljenih podatkov na kakovost informiranja. Pred izdelavo projektne naloge in iskanjem podatkov so učenci že sami na spletu iskali primerno literaturo in presojali o njeni verodostojnosti. Izpisali so si ključne podatke o izbrani temi, ki so jih nato preverjali z literaturo v knjižnici. Pri izvedbi ure v knjižnici je bil poudarek na iskanju, ovrednotenju in izbiri ustreznih podatkov za projektno nalogo. Po delu v knjižnici so učenci znali razložiti vpliv prevelikega oz. premajhnega števila virov na kakovost informacije in pridobljeno znanje uporabiti pri oblikovanju projektne naloge.

UVODNA URA IN PREDSTAVITEV DELA

Za potrebe pouka ROM sva s šolskim knjižničarjem učencem v spletni učilnici predmeta pripravila osvežitev legende ter same postavitve gradiva. Šolski knjižničar je izdelal posebno navodilo za uporabo COBISS/OPAC-a naše šolske knjižnice in iskanje virov v katalogu.

Pri uvodni uri so učenci izvedeli, da bo nekaj prihajajočih ur pouka ROM potekalo malo drugače. Predstavljena so bila navodila za delo, nato pa je knjižničar ponovil osnovne podat-

Slika: Knjižničar Gregor Škrlj v računalniški učilnici učencem podaja napotke in razlaga potek dela. (Foto: M. Tisovic)

ke o knjižnici. Gradivo v šolski knjižnici je urejeno v prostem pristopu, tako da lahko vsak sam išče med policami. Leposlovno gradivo je urejeno po starostnih stopnjah in abecedi avtorjev, poučno gradivo pa je urejeno in razvrščeno z UDK-postavitvami, ki so prilagojene za našo šolo.

Knjižničar je učencem pripravil podrobna navodila za iskanje gradiva v knjižnici (izroček za ponovitev z namigi za posamezno izbrano tematiko).

Podrobneje so bila predstavljena navodila za navajanje virov ob koncu projektne naloge, pri čemer so morali upoštevati navodila za navajanje virov v literaturi, za pomoč in podrobnejša navodila pri posameznem primeru vira pa so lahko prosili knjižničarja (priloga 1). Pomembna zahteva (upoštevana pri vrednotenju projektne naloge) je bila tudi pravilno navajanje virov na koncu naloge (abecedni vrstni red, upoštevanje izročka za navajanje posamezne vrste vira itd.).

POTEK POUKA

Pri skupni uvodni uri v računalniški učilnici so se učenci in učenke seznanili z načinom dela, navodili učiteljice in knjižničarja ter začeli izbirati gradivo v zvezi s tematiko, ki jih je zanimala. Vsak je imel svoj računalnik in navodila. Vire so iskali na svetovnem spletu (s pomočjo brskalnika,[1] z vpisovanjem določenih besed oz. besednih zvez, ugibanjem in klikanjem povezav, na katere so naleteli pri brskanju itd.) in v katalogu šolske knjižnice, kjer so iskali s pomočjo ključnih besed in avtorjev, ki jih poznajo. Na učni list so morali zapisati pomembne podatke o avtorjih, knjigah in drugih virih, ki jih bodo prihodnjič poiskali v šolski knjižnici. Nekateri so bili zelo samostojni in vešči iskanja, drugi pa so potrebovali pomoč. Učiteljica in knjižničar sta opazila, da so tisti, ki so bolj vešči iskanja, z nasveti in namigi pomagali tistim, ki niso bili tako iznajdljivi. Natančneje in veliko podatkov so si zapisala predvsem dekleta.

Naslednjo uro jih je čakalo delo v knjižnici. Reševali in dopolnjevali so učne liste, s pomočjo katerih so našli izbrano literaturo (nekateri si prejšnjo uro niso zapisali postavitve gradiv, zato so iskali dlje). Med brskanjem po policah so naleteli tudi na dodatno gradivo, ki ga v katalogu niso iskali. Pregledovali so literaturo, iskali vsebine po kazalih, poglavjih in geslih v priročni literaturi (slovarji, leksikoni, enciklopedije). Začeli so označevati strani v gradivu, ki so si ga lahko izposodili, in izpisovali podatke ter strani iz čitalniške literature. Dogovorili so se, da lahko čitalniško gradivo pustijo na izposojevalnem pultu ter delo v knjižnici nadaljujejo po pouku.

Pri naslednji uri so imeli učenci že izdelano zamisel vsebine ter določena tudi osnovna poglavja oziroma posamezne elemente in približen obseg projektne naloge. Nato so se lotili zgradbe naloge glede na temo in zastavljena poglavja (vsebino v obliki besedila so smiselno oblikovali v programu Microsoft Word).

Zadnja skupna ura je bila namenjena končni pripravi izdelka (projektne naloge na izbrano tematiko), ki ga je bilo treba oddati v spletni učilnici. V dnevih, ki so minili, so projektne naloge vsebinsko večinoma že izdelali (uredili strani, naslove, zapisali besedilo, vstavili slike, preglednice ipd.), vendar so potrebovali pomoč pri navajanju virov pri posameznih slikah, vzetih s spleta, in oznakah poglavij (oblikovanje slogov, izbira pisave, urejanje odstavkov, poravnave itd.). Največ preglavic so imeli s poimenovanjem spletnih strani, s katerih so povzemali besedilo, saj pri vsaki niso natančno vedeli, kako se imenuje ter kje naj to preverijo. Po posvetovanju z učiteljico in knjižničarjem so uredili manjkajoče podatke, dokončno uredili obliko projektne naloge, preverili črkovanje in pravopis ter nalogo oddali oziroma naložili v spletno učilnico.

SKLEP

V prispevku je bil predstavljen potek pouka, temelječega na sodelovanju učiteljice predmeta ROM in šolskega knjižničarja. Pri tem sta sledila več skupnim ciljem. Zelo pomembno je bilo, da so učenci razvijali in krepili svoje sposobnosti in veščine za samostojno uporabo

1 Ob tem so ponovili, da je brskalnik programsko orodje, ki omogoča pregledovanje spletnih strani (Internet Explorer, Safari, FireFox, Opera itd.).

informacijskih virov in knjižnice. Z razvojem informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) je vse bolj pomembna digitalna pismenost, saj »učenec razvija informacijsko pismenost in uporablja informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, pridobiva gradivo in informacije, uporablja informacije iz različnih elektronskih virov, usposablja se za delo z viri« (Kurikul, 2008, str. 6). Ob sodelovanju učiteljice računalništva in šolskega knjižničarja so učenci postali samostojnejši pri pisanju besedil ter bolj suvereni pri iskanju literature na spletu in v knjižnicah. Učencem je tako postalo knjižnično okolje bolj domače. Pri uporabi najdene literature so postali kritični, hkrati pa ozaveščeni o pomembnosti spoštovanja avtorskih pravic.

Viri

Knjižnično informacijsko znanje. Kurikul: osnovna šola (2009). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 17. 6. 2015 s spletne strani: http://www.zrss.si/pdf/080711123601_l-k-knjiznicno_informacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf.

Učni načrt. Izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Računalništvo: urejanje besedil, računalniška omrežja, multimedija. Pridobljeno 13. 5. 2015 s spletne strani: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_izbirni/Racunalnistvo_izbirni.pdf.

Wechtersbach, R. Računalništvo. Učbenik za Računalniško opismenjevanje in izbirne predmete oblikovanje besedil, multimedija in računalniška omrežja v 7., 8. in 9. razredu devetletne osnovne šole. Sela pri Šmarju: Saji, 2008.

MOJCA TISOVIC, profesorica matematike in računalništva na OŠ Prule
Naslov: Osnovna šola Prule, Prule 13, 1000 Ljubljana
E-naslov: mojca.tisovic@osprule.si

PRILOGA: Izroček z navodili za iskanje gradiva (postavitev in nalepke) ter navajanje literature

Legenda postavitve gradiv v šolski knjižnici

Postavitev stvarne/poučne literature (glavni UDK vrstilci)

Oznaka	Področje
0	Splošno
1	Filozofija. Psihologija
2	Verstvo
3	Družbene vede
5	Naravoslovne vede
6	Uporabne vede
7	Umetnost
8	Jezikoslovje
9	Geografija, zgodovina

Primeri knjižničnih nalepk

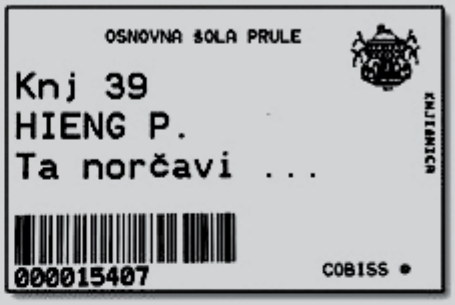

Postavitev leposlovja (starostna stopnja)

Oznaka	Področje
C	Leposlovje 1. Triletje
P	Leposlovje 2. Triletje
M	Leposlovje 3. triletje
L	Ljudske pravljice
DB	Domače branje

Ustrezno dopolni, kar manjka

Oznaka	Področje
004	
	Fizika
59	
	Glasba
796	
	Domoznanstvo
91	

Za zapis podatkov o gradivu uporabi tabelo in natančno poišči čim več popolnih podatkov (če podatka ne najdeš, pustiš prazno).

AVTOR	
NASLOV	
KRAJ IZDAJE	
ZALOZBA	
LETNICA	
ST. STRANI	
POSTAVITEV	

Navedi tudi uporabljeni vir. Upoštevaj spodnja navodila (za pomoč vprašaj knjižničarja).

Če imamo knjigo enega avtorja, navedemo naslednje podatke:
Priimek, I. Naslov dela. Kraj izida: založba, letnica.
Primer:
Huseinović, K. Z računalnikom do znanja. Ljubljana: Karantanija, 2006.

Če imamo knjigo, ki ima več kot tri avtorje, navedemo naslednje podatke:
Naslov dela. Kraj izida: založba, letnica.
Primer:
Računalniški virusi - vedno večja grožnja. Novo mesto: Sophos, 1995.

Če imamo članek v reviji:
Priimek, I. Naslov dela. Naslov revije, letnik, (leto), številka, str. od-do.
Primer:
Levanič, T. Doktor PC: moj računalnik ima virozo. Gea, letn. 2 (1992), št. 4, str. 48-49.

Če imamo elektronski nosilec (cd, dvd...):
Priimek, I. Naslov. DVD ali Videoposnetek. Kraj izida: založba, letnica.
Primer:
MIŠKA praznuje. Računalniški program. Ljubljana: Računalniški center Miška, 1999.

Če imamo internetno stran:
Priimek, I. Naslov dela. Pridobljeno dne 11. 11. 2000, s spletne strani: http://...
Primer:
Bosnić, Z. Sočasno programiranje v javi. Pridobljeno dne 12. 3. 2010, s spletne strani: http://lkm.fri.uni-lj.si/zoranb/gradiva/pa/socasno_programiranje_v_javi.pdf

Vlasta Skok

Praznovanje prve obletnice Rastoče knjige Osnovne šole Solkan

Slika 1: Zametki Rastoče knjige

Vrednote. Kam ste izginile?

Kot naročeno: spomladi 2015 se je na sedežu KS Solkan oglasil idejni oče projekta Rastoča knjiga, dr. Janez Gabrijelčič. Želel si je, da bi Rastoča knjiga zaživela tudi na Goriškem, saj njegovi predniki izvirajo iz Soške doline. Predstavil nam je nekaj svojih idej in izkušenj. S predsednico Sveta KS Solkan sem se 19. novembra udeležila prvega posveta ob 15-letnici projekta Rastoča knjiga, ki je bil v dvorani Državnega sveta RS.

Ker smo v šolskem letu 2016–2017 praznovali 160-letnico šole, smo se odločili, da bo 8. februar dan, ko bomo pristopili k projektu.

Glavno vlogo je prevzela učiteljica slovenskega jezika Dea Susič. V njen scenarij so bili vključeni prav vsi učenci naše šole. Ker živimo v Solkanu, ob Soči in pod Sabotinom, smo začeli z vrednotami na črko S: sreča, svoboda, sočutje, spoštovanje, srčnost, solidarnost, sodelovanje, spodbuda, strpnost.

Učenci podružnične šole Grgar so razmišljali o domovini, učenci podružnične šole Trnovo pa o tem, kaj jim pomeni šola.

Njihove misli in razmišljanja smo zbrali in uredili v šolskem glasilu SOLKAN, posebni izdaji Solkanske sapice. Glasilo je likovno opremila in uredila učiteljica likovne umetnosti Andreja Kocjan.

V zraku je bilo čutiti pričakovanje, saj je tudi mladinski pevski zbor pod vodstvom učitelja Mateja Petejana v svoj repertoar uvrstil pesmi, ki so povezane z zgoraj naštetimi vrednotami. Najbolj je segla do srca pesem Slovenija, od kod lepote tvoje.

Tako so vitrine v šolski avli in šolsko glasilo odeti v barve bistre Soče.

Naš namen projekta je, da so vanj vključeni vsi učenci. Ker je ta dan sovpadal s praznovanjem slovenskega kulturnega dneva in je praznovanje obvezno, smo imeli v dopoldanskem času tri prireditve, in sicer za vsako triletje posebej.

Vse zgoraj našteto je oblikovalo svojo podobo do petka, 5. februarja, ko je ob 17. uri prag naše šole prestopil predsednik države Borut Pahor.

Slika 2: Mladinski pevski zbor

Slika 3: Predsednik države pri nas

Program se je začel s slovensko himno, pesmimi našega največjega pesnika Franceta Prešerna in nadaljeval s ponovitvijo jutranjega programa.

V pretesni šolski avli so se zbrali pomembni gostje, delavci in delavke šole, starši in krajani.

Šolskemu glasilu smo želeli dati še dodatno težo, zato smo ga razdeli učencem in delavcem šole na svetovni dan knjige, 23. aprila.

V letni delovni načrt za šolsko leto 2016/2017 smo zapisali, da namenjamo razredne ure vzgoji za vrednote. Tako nadaljujemo z naslednjimi črkami iz besede **S** OL KAN: **OL** / olika, ki zajema pozdravljanje, zahvaljevanje, vikanje in tikanje, obnašanje doma, na poti v šolo in v šoli, med poukom in obnašanje pri mizi. Na razredni stopnji uporabljamo kot predlogo Bevkovo knjigo Spodobno se obnašaj.

Pred dnevom spomina na mrtve, smo z drugošolci obiskali grob Franceta Bevka na solkanskem pokopališču.

Slika 4: Rastoča knjiga

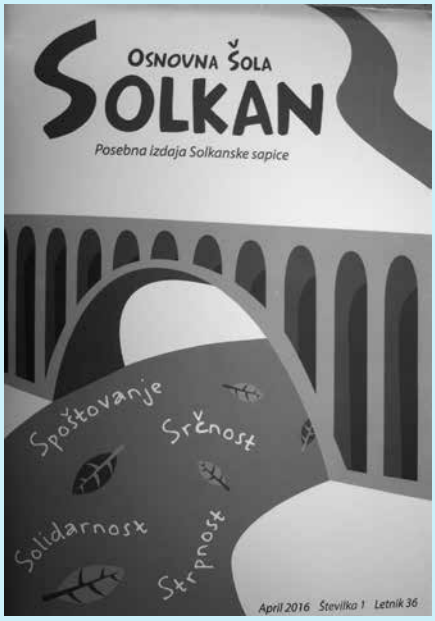

Slika 5: Solkanska sapica

Slika 6: Drugošolci pri grobu Franceta Bevka

Učence smo seznanili s pravili obnašanja na pokopališču. Misli in razmišljanja o tem dogodku so objavili v spletnem glasilu E-sapica.

Namen projekta Rastoča knjiga je tudi povezava šole s krajem. Predsednica Sveta KS Solkan, mag. Darinka Kozinc, je v Domu KS uredila vitrino, ki jo krasi kipec deklice s knjigo. Izdelali so jo učenci pri predmetu likovno snovanje pod mentorstvom učiteljice Andreje Kocjan.

Vzgoja za vrednote se prepleta tudi pri urah nadomeščanja, ki jih izvaja šolska psihologinja Barbara Stožir Curk. Poudarek je na strpnosti do drugačnih. Učenci so izdelali plakate, ki visijo na steni, namenjeni Rastoči knjigi.

V šolske m letu 2017/2018 bomo zaključili z zadnjim zlogom (S-OL)-**KAN.**

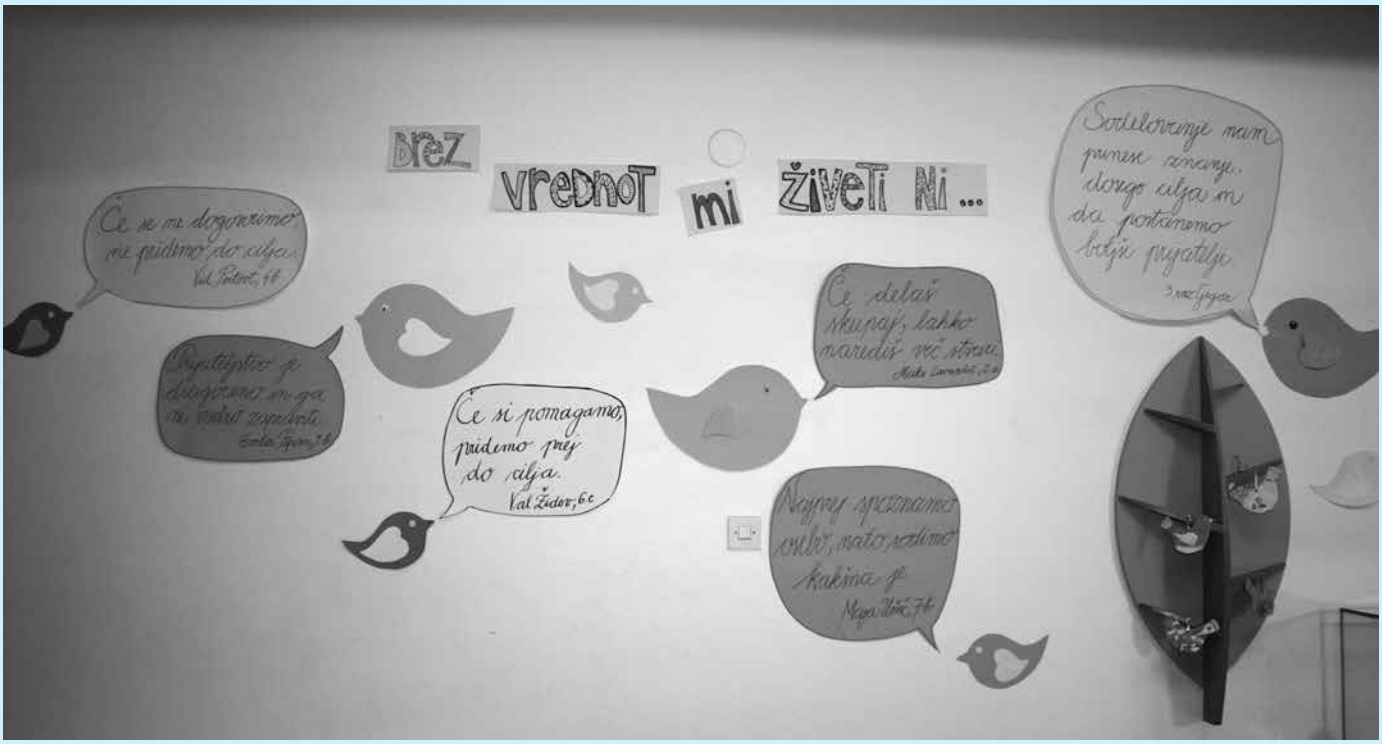

Slika 7: Misli o vrednotah

Vlasta Skok

Praznovanje 50-letnice Bralne značke na Goriškem in v Zgornjem Posočju

Slika 1: Aldo Rupel ob spomeniku Simona Gregorčiča

V počastitev 50-letnice Gregorčičeve bralne značke in 110. obletnice pesnikove smrti smo se mentorice in mentorji Bralne značke osnovnih šol Goriške in Zgornjega Posočja zbrali v četrtek, 24. novembra 2016, pri doprsnem kipu Simona Gregorčiča v parku Ljudski vrt na Corsu Verdi v Gorici (Italija).

Srečanje je organiziralo Medobčinsko društvo prijateljev mladine za Goriško. Program so oblikovali učenci Dijaškega doma Simon Gregorčič, gledališki igralec Radoš Bolčina z recitacijo Soči in slovenski pisatelj, športni pedagog in prevajalec Aldo Rupel, ki je orisal življenjsko pot Simona Gregorčiča in nas vodil po glavnih zgodovinskih in kulturnih točkah v mestu.

Delo in življenje v Dijaškem domu Simona Gregorčiča nam je predstavila njegova ravnateljica, Kristina Knez, ki je poudarila, da se

zelo trudijo in na različne načine motivirajo otroke.

Tako smo si ogledali prisrčen odlomek Dahlove Matilde in muzikal Damjane Golavšek.

Slika 2: Matilda

Vse navzoče je pozdravila tudi načelnica oddelka za družbene dejavnosti MO NG, Marinka Saksida.

O prvih začetkih Bralne značke v zamejstvu je spregovorila Nataša Paulin, dolgoletna kulturna in prosvetna delavka v zamejstvu.

Slika 3: Ravnateljica dijaškega doma Simon Gregorčič, Kristina Knez

Podpredsednik Bralne značke Slovenije, mladinski pisatelj Slavko Pregl, se je v imenu Društva Bralna značka zahvalil vsem mentoricam in mentorjem, učiteljicam in učiteljem in poudaril, da je v to, tako pomembno gibanje v Sloveniji vključenih približno 6500 mentoric in mentorjev.

Slika 4: Pisatelj Slavko Pregl

Med nami je bila tudi upokojena učiteljica Marica Nakrst, ki je bila v letih 1965/1966, prva mentorica Bralne značke v OŠ Solkan.

Slika 5: Marica Nakrst

V dobrih treh urah druženja smo začutili pomen ohranjanja lepe slovenske besede, zavednosti in pripadnosti slovenskemu narodu in bogastvu kulturne dediščine, ki ga ohranjajo Slovenci v zamejstvu. Organizator in nastopajoči so se izjemno potrudili in dali dogodku še večjo težo.

Prvo tekmovanje za Gregorčičevo bralno značko na Goriškem in v Zgornjem Posočju je bilo zaključeno 28. junija 1966 v Kobaridu. Pristojne šolske oblasti so tedaj zapisale, da bo to odtlej stalna oblika vzpodbude k ljubezni do slovenske knjige in besede in navajanja k pravilnemu razumevanju prebranih del.

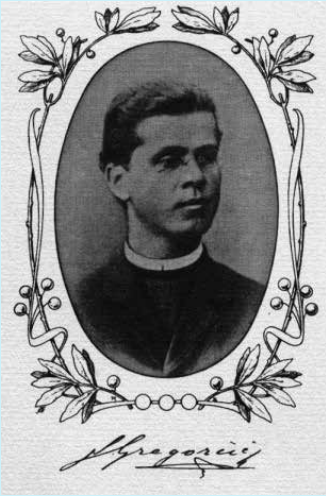

Slika 6: Simon Gregorčič

V teh petdesetih letih so mentorice in mentorji knjigo približali najmanj 150.000 učenkam in učencem na osnovnih šolah na Goriškem in v Zgornjem Posočju. To je kapital, ki jim ga nihče ne more poplačati, so pa nanj lahko izjemno ponosni. In mi smo ponosni na njih, mentorice in mentorje Bralne značke.

Mentorji so se prireditve udeležili v velikem številu. Program jih je zelo navdušil. O pomenu Bralne značke za šole pričajo tudi besede dveh koordinatork Bralne značke:

Slika 7: Navdušene mentorice

»Naša šola ima spominsko knjigo, v katero se vpisujejo predvsem pesniki in pisatelji, gostje prireditev v okviru Bralne značke.« (Tjaša Klemenčič, koordinatorka BZ na OŠ Frana Erjavca)

»Na naši šoli je največji praznik ravno zaključek Bralne značke.« (Vlasta Skok, koordinatorka BZ na OŠ Solkan)

Srečanje se je zaključilo s podelitvijo priznanj in knjige avtoric Benke Pulko in Janje Vidmar Otroci sveta.

Andreja Urbanec

Društvo bibliotekarjev Gorenjske pripravilo zanimivo razstavo

Društvo bibliotekarjev Gorenjske je 13. 5. 2016 na gradu Khiselstein v Kranju odprlo zanimivo razstavo z naslovom Generacija za generacijo: predračunalniške knjižnice na Gorenjskem. Razstava je bila samo eden izmed delčkov mozaika pri praznovanju 40-letnice DBG-ja.

Avtorice razstave

Razstavo v podstrešni galeriji gradu so pripravljale knjižničarke gorenjskih splošnih, specialnih in šolskih knjižnic. V sklopu razstave je izšla tudi lično izdelana zloženka.

Razstava je bila predstavljena prek panojev, vključevala pa je tudi razstavne eksponate. Predstavljene so bile naslednje teme: Društvo bibliotekarjev Gorenjske, nabava in obdelava gradiva, bralci, iskanje gradiva, izposoja gradiva, pultni sistem, prosti pristop, knjigoveznica, oprema knjižnice in potujoča knjižnica.

Pred otvoritvijo razstave je potekala okrogla miza z naslovom Knjižničarski muzej, ki jo je vodil Ivan Kanič. Svoje poglede na ustanovitev muzeja so podali dr. Sabina Fras Popović, mag. Barbara Ravnik, mag. Tomaž Štefe, Tjaša Mrgole Jukič in Rezka Šubic Pleničar. Razstava je bila na ogled do konca oktobra.

Del razstave na podstrešju gradu Khiselstein

Andreja Urbanec

Vrednotenje dela v projektu Rastem s knjigo (RSK)

Javna agencija za knjigo (JAK) in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport sta konec leta 2015 sporočila, da se s šolskim letom 2015-2016 začne vrednotiti sodelovanje v državnem projektu Rastem s knjigo. Za sodelovanje v projektu je možno pridobiti eno ali dve

točki. Potrdilo z eno točko izda ravnatelj na podlagi oddanega poročila o opravljenem delu, potrdilo za dve točki pa izda JAK na podlagi opravljenega dela v zvezi z omenjenim projektom.

Pogoji za pridobitev ene ali dveh točk so navedeni v sporočilu Javne agencije za knjigo in objavljeni na njeni spletni strani, zato jih ne bom podrobneje navajala. Pojasnila pa bom, kako sem v lanskem letu nadgradila projekt v tolikšni meri, da sem imela priznani dve točki.

Najprej smo s sedmošolci izpeljali obisk Mestne knjižnice Kranj, pod okrilje katere sodimo. Vsakoletni obisk in aktivnosti, povezane s tem, so utečena praksa (dogovor s splošno knjižnico, določitev termina, organizacija prevoza). Za to mi je bila priznana ena točka.

Kaj pa je veljalo za drugo točko? Knjiga je že nekaj let obvezna za domače branje v sedmem razredu. Knjiga je tudi vključena v seznam bralne značke za delavce šole, ki jo na šoli imenujemo Pehar za knjigoljube. Po izvedeni dejavnosti z učenci vedno opravimo evalvacijo, vendar jo moramo v prihodnje še bolj razširiti, da bo zajemala ne samo dejavnosti, vezane na splošno knjižnico, ampak tudi druge dodatne dejavnosti.

O projektu RSK vedno pripravim članek tudi za spletno stran šole, vendar bo v članku treba v prihodnje pisati tudi o vsebinski nadgradnji projekta.

Ker je bilo v šolskem letu 2015–2016 prvič možno pridobiti točke, sem imela zelo malo stvari dokumentiranih, fotografiranih. V letošnjem letu bolj sistematično in dosledno zbiram dokazila, da konec leta ne bo težav vse te dokumente pripeti k poročilu o opravljenem delu.

Na tem področju ostaja še nekaj možnih aktivnosti. Na šolah, kjer izdajajo šolska glasila, lahko prispevek o projektu vključijo med novice, na šolskem radiu lahko pripravijo kratko reportažo, na panojih po hodnikih lahko oblikujejo tematsko razstavo. Na temo izbrane knjige se lahko izvede ure KIZ-a. Če šola organizira medgeneracijska druženja s starejšimi, je knjiga vsekakor lahko vključena tudi v tako dejavnost.

O projektu bi morali v šolah več govoriti, da bi bil bolj prepoznaven in priznan kot pozitivna spodbuda za branje kakovostne literature. Ne samo da je neki postranski projekt, ki se dotakne le sedmošolcev in nekaterih strokovnih delavcev šole. Nekatere šole izpeljejo projekt v nekaj urah in ga beležijo kot ure slovenskega jezika, nekateri pa ga razširijo na cel kulturni dan.

Možnosti so, od vsakega posameznika pa je odvisno, kako široko se bo angažiral in nadgradil projekt. ●

Andreja Urbanec

Projekt Naša mala knjižnica kot dodatna motivacija za spodbujanje branja

Na Osnovni šoli Orehek Kranj smo že drugo šolsko leto vključeni v mednarodni projekt Naša mala knjižnica, ki poteka pod okriljem KUD Sodobnost International. Izvaja se kot interesna dejavnost za učence od 2. do 5. razreda. Že prvo leto je bil interes za krožek večji od naših pričakovanj. Učenke so bile vse leto zelo inovativne, ustvarjalne in polne novih idej. Prek Ustvarjalnika smo spoznali pet novih knjig, jih prebrali, se o njim pogovarjali in izvajali razne aktivnosti.

Učenke so s pomočjo mentorice izdelale kar dve ročni lutki po knjižni predlogi – Junačka Travčka in Groznovilco. Junaček Travček je

naloge ni bila lahka. Prebrati smo morali 25 knjig, da smo našli odgovore na tri zastavljena vprašanja.

Pridno delo pri interesni dejavnosti je bilo nagrajeno z obiskom presenečenja. Dekleta je obiskala slovenska pisateljica in urednica KUD Sodobnost International, Jana Bauer. Z njimi je izpeljala delavnico kreativnega pisanja. Učenke so se naučile, kako po korakih napisati zanimivo zgodbo, kako zelo natančno identificirati glavnega junaka, kako mu pripisati določene lastnosti in ga postaviti v dogajanje. Začele so nastajati zelo različne zgodbe, ki so jih učenke nadaljevale doma.

Na koncu delavnice so imele možnost kupiti knjige, poseben pečat pa so knjigam dala osebna posvetila. Druženje v delavnici je minilo zelo hitro, vtisi pa so ostali.

Ena bolj odmevnih »naj stvari pri NMK« je bila čajanka, ki smo jo priredile po prebrani knjigi Groznovilca v hudi hosti. Sproščena ura je bila namenjena klepetu ob dobrem čaju in slastnih piškotih.

S projektom nadaljujemo tudi letos. Nekatere aktivnosti bomo zamenjali, nekatere bomo nadgradili. Zopet bomo spoznali nove knjižne junake, nove dogodivščine in naša domišljija se bo razvijala v nove razsežnosti. Učenci so projekt sprejeli za svojega, pri krožku se počutijo zelo dobro, saj prek kakovostnih knjig nadgrajujejo prebrano literaturo v nove dimenzije.

bil poslan v izmenjavo na OŠ Starše, od koder pa smo prejeli njihovega knjižnega junaka, ki je potem potoval od učenke do učenke in doživljal razne dogodivščine.

Ob koncu leta smo si lutke zopet zamenjali, tako da ima naš Junaček Travček zdaj v knjižnici vidno mesto. Poleg izmenjave smo sodelovali v detektivski nalogi, vendar pot do rešitev

Andreja Urbanec

Sekcija šolskih knjižničarjev pri SVIZ-u

Ustanovni sestanek koordinacijskega odbora Sekcije šolskih knjižničarjev SVIZ je bil 12. maja 2016. Na njem je bil ustanovljen koordinacijski odbor. Za predsednico Sekcije je bila izvoljena Marija Andrejčič (OŠ Dolenjske Toplice), člani predsedstva pa so še Nataša Kuštrin Tušek (Gimnazija Nova Gorica), Marjana Rojnik (OŠ Veržej), Milan Kumer (OŠ Majšperk), Urška Ščavničar Cunder (OŠ Vodice), Alja Bratuša (OŠ Polzela) in Andreja Urbanec (OŠ Orehek Kranj).

Na sestanku so bile izpostavljene naslednje teme:

- neurejen delovni čas knjižničarjev,
- neovrednoteno delo knjižničarja v vrtcih pri OŠ,
- priznavanje oddelkov podaljšanega bivanja v normativ za zaposlovanje knjižničarjev,
- plačilo nagrade skrbniku učbeniškega sklada, ureditev dela skrbnika učbeniškega sklada,
- opravljanje dodatnega dela – spremstvo, dežurstva in drugo delo,
- neurejen odmor med delovnim časom,
- predlog za spremembo normativa: namesto 20 oddelkov, 18 oddelkov (2 oddelka na razred),
- plačilo/zaposlitev knjižničarjev v srednjih šolah – glede na število dijakov,
- napredovanje in priznavanje kvalifikacij v vseh knjižnicah (nazivov iz šolstva ni mogoče uveljavljati v splošni knjižnici – dejavnost kulture in obratno),
- nadomeščanje odsotnih učiteljev (zastoj pri rednem delu knjižničarja, delo opravljamo po delovnem času),
- delo v času počitnic (nima prostih počitnic in izrablja le letni dopust),
- vrednotenje ur izposoje,
- izvedba KIZ-a priznana kot pedagoške ure (vključujejo pripravo).

Na sestanku je bil izražen poziv k vključitvi predstavnikov iz tistih območnih odborov, ki še niso zastopani v Sekciji šolskih knjižničarjev.

Več o sekciji in sestanku si lahko preberete na spletni strani SVIZ-a.

Drugi sestanek Sekcije knjižničarjev pri SVIZ-u je bil 1. 12. 2016. Glavni tajnik SVIZ-a Branimir Štrukelj je navzoče seznanil z aktualnim dogajanjem glede pogajanj med SVIZ-om in MIZŠ-jem. Problematika učbeniškega sklada je še vedno odprta točka in ker MIZŠ oktobra še ni podalo nobene rešitve, kako s skladom v prihodnje, se je SVIZ zavezal, da ministrstvu pošlje opomnik, da izpolnijo svoje obljube in pripravijo predloge. Govorili smo tudi o vprašanju delovnega časa. Pravnica SVIZ-a je dejala, da so na vrsti najprej učitelji ter njihova opredelitev delovnega časa in razporeditev ur skozi celotno šolsko leto. Knjižničarji imamo v zakonu opredeljen 8-urni delavnik. Opozorila je, da si pogledamo opis nalog knjižničarja, ker ponekod prihaja pri teh opisih do anomalij. Če je v LDN-ju šole nepravilen opis nalog, je na Svet zavoda treba nasloviti predlog za spremembo akta. Učbeniški sklad nikakor ne sme biti v opisu nalog knjižničarja in ne sme biti sistemiziran.

Predstavljeni so bili tudi trije zapisi, ki so prispeli do predsednice sekcije in v katerih so izpostavljeni različni problemi šolskih knjižničarjev.

Zadnja tema, o kateri smo razpravljali na sestanku, pa je bil prehod na COBISS, ki je predviden v Zakonu in tako neizbežen za vse. Izmenjani so bili nekateri primeri dobrih praks, kako so se lotili prehoda in kako so izvedli prehod. Še vedno je veliko nejasnosti, saj MIZŠ, IZUM ali ZRSŠ nobenemu knjižničarju niso posredovali nobene informacije. Ker je prehod stvar medresorskega usklajevanja, bo treba počakati še nekaj časa, da se stvari dogovorijo in potem začnejo udejanjati.

Predstavnik Mordicoma pa je predstavil tudi možnost lažjega prehoda na COBISS. Glede tega bo bo moral dati več informacij direktor Mordicoma.

Andreja Urbanec

Bralni prijatelj

Na OŠ Orehek Kranj že četrto šolsko leto poteka dejavnost, ki smo jo poimenovali bralni prijatelj. Na začetku šolskega leta 2013/2014 smo si zadali cilj, da bi vsi učenci do vključno 5. razreda uspešno opravili bralno značko. Bralne prijatelje smo ponudili učencem nižjih razredov (predlagajo jih razredničarke), ki imajo slabe bralne navade, ki neradi berejo ali doma nimajo spodbudnega okolja. Z bralnimi prijatelji se med drugim krepi tudi medgeneracijska povezanost. Učenci višjih razredov so zainteresirani za pomoč, mlajši pa so motivirani in se radi odzovejo, saj v prijetni družbi opravijo (za mnoge) zelo zahtevno nalogo – bralno značko.

Kako se lotimo aktivnosti? V sodelovanju s šolskim parlamentom najprej poiščemo prostovoljce iz višjih razredov, ki bralno šibkim učencem iz nižjih razredov pomagajo brati knjige za bralno značko. Na prvem srečanju se učenci razporedijo v pare in se dogovorijo za termin srečevanj. Vsakotedenska srečanja lahko potekajo kjerkoli na šoli, vendar si večina parov poišče svoj kotiček v šolski knjižnici. Učenec/učenka višjega razreda ima list, na katerega vpisuje datum srečanja in vsebino letega. Evalvacijo dela posameznega para redno spremljamo, zato da je delo uspešno opravljeno v zadovoljstvo obeh. Konec leta skupaj pregledamo opravljene aktivnosti in učenci podajo svoje mnenje o bralnem prijatelju. Navajam le nekaj izbranih mnenj.

Všeč mi je bilo:
- da so mi pomagali pri branju,
- da sem bral z velikimi učenci,
- da sem izbrala nove knjige,
- da sva brala vsak po eno stran,
- da sem dobil pomoč, če se je zataknilo,
- da sva se bolje spoznala,
- da je bila tišina, ko sem bral,
- da sem pomagal mlajšim,
- da sva se smejala, ko sva brala,
- da se je mlajši naučil samostojno brati.

Ni mi bilo všeč:
- ker je bil odmor za branje prekratek,
- ker je prijatelj bral počasi,
- da se prijatelj ni držal dogovorjenih srečanj.

Nagrada za učence, ki dosežejo zastavljene cilje, je noč v knjižnici, ki jo vsako leto organiziramo junija. To je posebno doživetje, ko se učenci še dodatno povežejo prek različnih iger in dejavnosti. Prav zato ohranjamo noč v knjižnici kot eno izmed oblik nagrade.

V šolskem letu 2016/2017 pri bralnem prijatelju sodeluje 35 parov.

Andreja Urbanec

Bralna značka za odrasle v šolski knjižnici

Pehar za knjigoljube je poimenovanje bralne značke, v katero so na Osnovni šoli Orehek Kranj prostovoljno lahko vključeni vsi delavci šole. Ideja se je porodila zaradi potreb po branju prostočasne literature. Veliko učiteljev in drugih strokovnih delavcev je v šolski knjižnici iskalo namige, kaj brati med počitnicami oziroma v prostem času. Seznama priporočene literature za odrasle ni bilo, niti ni bilo nabora knjig izključno za odrasle. Tako je počasi zorela ideja po priporočilnem seznamu mladinske literature, ki bi lahko zanimala tudi

SUPER NOVICA!

Z velikim veseljem sporočam, da vsi delavci Osnovne šole Orehek Kranj

nadaljujemo z branjem dobrih knjig.

Z letošnjim letom se je bralna značka preimenovala v

PEHAR ZA KNJIGOLJUBE.

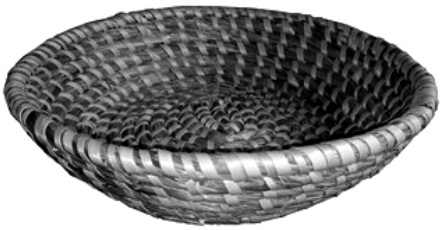

KDAJ?

od novembra 2013 do konca šolskega leta 2013/2014.

KAKO?

Iz seznama prebereš 5 knjig po lastnem izboru, svoje vtise pa na kratko zliješ v pehar, ki ga dobiš v šolski knjižnici.

ZA KOGA?

Za vse, ki jim je branje v veselje in si želijo malce drugače krajšati prosti čas.

Ob koncu »bralne sezone« zanimiv zaključek za vse, ki bodo uspešno napolnili pehar.

Andreja Urbanec, knjižničarka

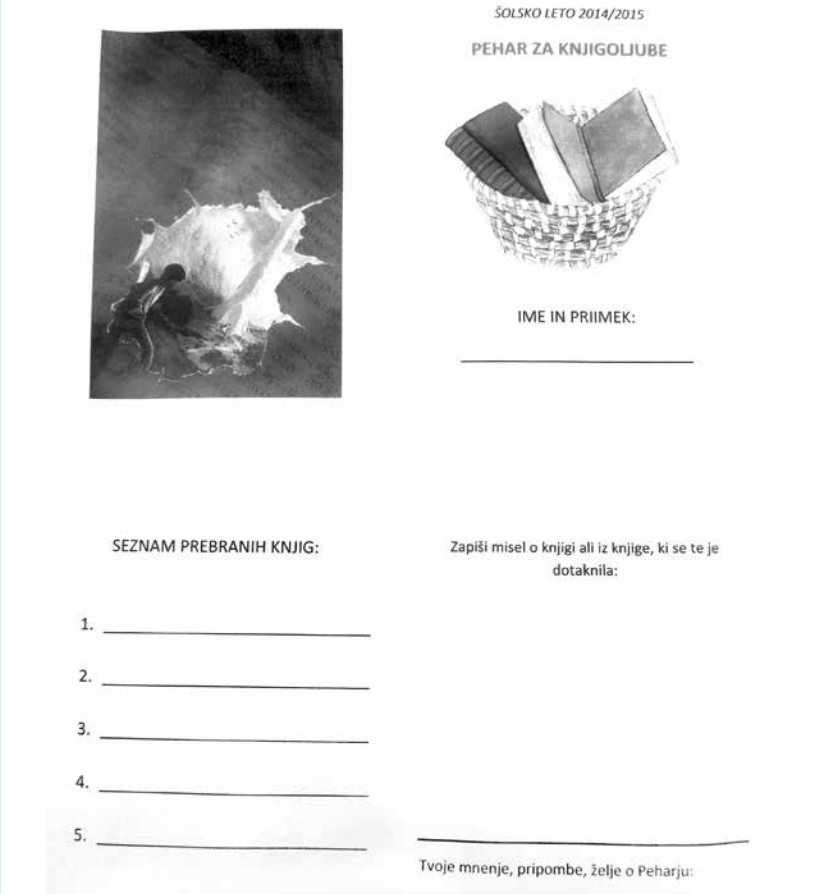

ŠOLSKO LETO 2014/2015

PEHAR ZA KNJIGOLJUBE

IME IN PRIIMEK:

SEZNAM PREBRANIH KNJIG:

1.
2.
3.
4.
5.

Zapiši misel o knjigi ali iz knjige, ki se te je dotaknila:

Tvoje mnenje, pripombe, želje o Peharju:

odrasle. Oblikovala se je bralna značka in prvo leto delovanja tudi nosila ime Bralna značka za delavce šole. Ker je bilo poimenovanje zelo suhoparno, smo jo naslednje leto preimenovali v Pehar za knjigoljube. Tako ime ima še danes. Na šoli deluje že peto leto in iz leta v leto ima več sodelujočih.

Obveznost, ki jo imajo sodelujoči, je izpolnjena »zgibanka«, ki je narejena posebej za Pehar. Vanjo morajo vpisati pet knjig, iz ene prepisati misel, ki se jih je dotaknila, in na koncu komentar k sami dejavnosti. S tem komentarjem knjižničarka dobi povratno informacijo, kaj je v redu in kaj je mogoče drugo leto spremeniti.

Največja nagrada za vse, ki oddajo zgibanko, je pisno priznanje na zadnji pedagoški konferenci v šolskem letu. Poleg priznanja knjižničarka vedno izdela tudi simbolno darilo (magnetne kazalke, kazalke iz sponk ipd.).

Na koncu podelitve pripravi tudi multimedijsko predstavitev s knjigami, ki so jih sodelujoči komentirali. Ko se vrti predstavitev teh knjig, vlada v zbornici popolna tišina, mnogi učitelji

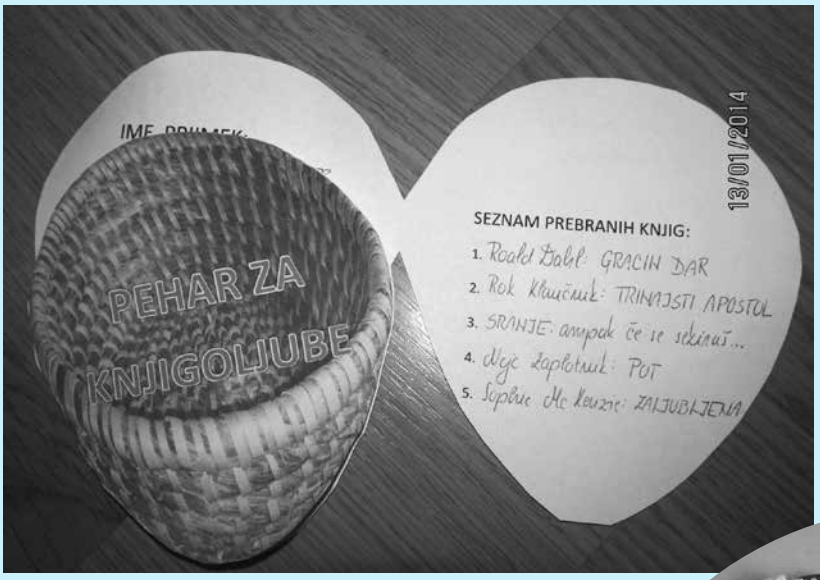

pri pouku, je to najboljša motivacija za učence.

Veseli nas, da poleg učiteljev in drugih strokovnih delavcev v tej dejavnosti sodelujejo tudi tehnični delavci (tajnica, računovodkinja, knjigovodkinja, kuharica). Za naprej pa še vedno ostaja odprt izziv, kako k sodelovanju pritegniti tudi moški del kolektiva (športniki, hišnik, tehnik, geograf in tehnik).

Zanimivo je, da se včasih pogovori za skupno mizo dotikajo tudi prebranih knjig priporočil, kaj vzeti v roke. Letos je trenutno zelo aktualna knjiga Čudo, ker je bila reklamirana v bralnem maratonu, ki ga imamo vsako leto septembra.

si ideje za počitniško branje sproti beležijo v svoje zapiske. V naslednjih dneh je šolska knjižnica zaradi potreb za poletno branje dobesedno izropana.

Vsekakor je bil namen bralne značke Pehar za knjigoljube dosežen. Promovira se branje in učenci zelo dobro vedo, da so tudi nekateri učitelji vključeni v to dejavnost. Ko učitelj iz lastnega veselja reklamira knjigo

Metka Kostanjevec

Šolska knjižnica + nadarjenost = nadarjenost²

Okrogla miza šolskih knjižničarjev o delu z nadarjenimi v šolskih knjižnicah

Sekcija za šolske knjižnice Hrvaškega knjižničarskega društva je v sodelovanju s Srednjo šolo Krapina in Knjižničarskim društvom Krapinsko-zagorske županije 3. oktobra 2016 izpeljala že 7. okroglo mizo šolskih knjižnic, tokrat z naslovom

»ŠKOLSKA KNJIŽNICA + darovitost = darovitost[2]«.

Na povabilo organizatorjev sem se srečanja tudi tokrat udeležila kot predavateljica in hkrati odprta za nove ideje, spoznanja, primere dobre prakse.

Po uvodnem pozdravu in kratkem kulturno-umetniškem programu je najprej sledil plenarni del, v katerem smo s predavanji nastopili vabljeni predavatelji. **Prof. dr. Vesna Vlahović Štetić** z Oddelka za psihologijo (UF Zagreb) je spregovorila o tem, kako je mogoče motivirati nadarjene dijake, in predstavila nekaj stereotipov o delu z njimi.

Sledila je izjemno zanimiva predstavitev primerov dobre prakse **Jasne Cvetković-Lay**, diplomirane psihologinje, specializirane za delo z nadarjenimi, ustanoviteljice in ene glavnih akterk centra za spodbujanje in razvoj nadarjenih otrok „BISTRIĆ“ iz Zagreba. S konkretnimi primeri iz vsakdanjega dela z nadarjenimi otroki je pokazala nekaj možnosti, kako pristopiti k delu z nadarjenimi učenci ter kje najti in kako ustrezno pripraviti gradiva zanje.

Sledilo je moje predavanje o delu z nadarjenimi na Prvi gimnaziji Maribor, plenarni del pa je zaključila profesorica Vesna Tomorad, psihologinja na OŠ Marija Bistrica in predsednica delovne skupine za nadarjene »Futura«, ki je predstavila, kako se v Krapinsko-zagorski županiji trudijo spodbujati nadarjene otroke.

Popoldanski del programa je bil namenjen predstavitvi primerov dobre prakse. Kolegice in kolega s hrvaških osnovnih in srednjih šol so navdušili z izvirnostjo idej in pogumom, ki jih vodita pri delu z nadarjenimi, čeprav to ni vedno enostavno.

V razpravi, ki je sledila ob koncu srečanja, smo se zbrani strinjali, da je delo z nadarjenimi učenci velik izziv – tako za nas, šolske knjižničarje, kot tudi za učence, ki so nam zaupani in nam zaupajo. V procesu dela z nadarjenimi ni prav nikomur lahko – knjižničarji in učitelji moramo pri svojem delu dosledno upoštevati

vse zakone, predpise koncepte ipd. Velikokrat se zatakne že pri evidentiranju in identifikaciji nadarjenih, vsekakor pa sta skozi ves proces nujna sodelovanje in podpora vseh vpletenih – družine nadarjenega otroka, šole, nadarjenih otrok in ne nazadnje države, ki bi morala z vsemi možnimi sredstvi (finančnimi, kadrovskimi, zakonodajnimi idr.) omogočati spodbudno okolje za uspešno tovrstno delo.

Nadarjeni otroci so »posebni« in naša naloga je, da jim pomagamo verjeti, da je ta »posebnost« resnično njihov dar in ne ovira, da spodbujamo kreativnost in izvirnost njihovih idej, da jim prisluhnemo in jih podpremo, ko to potrebujejo in si želijo še več. Narava dela šolskih knjižničarjev nam s svojo vseobsežnostjo in raznovrstnostjo to gotovo omogoča.

Gregor Škrlj

Obisk 32. Slovenskega knjižnega sejma v Cankarjevem domu

Slika 1: Pomemben element sejma na vsakem koraku – rumeni dežnik (Foto: G. Škrlj)

Letos je v Cankarjevem domu od 23. do 27. novembra 2016 potekal že 32. Slovenski knjižni sejem. Kot so zapisali na spletni strani knjižnega sejma, je bil sejem »sejem inspiracij, kreativnosti, idej, sanj in čudežnih potovanj«.[1] Letošnji sejem je imel posebno likovno podobo v rumeni barvi dežnika iz pravljice Moj dežnik je lahko balon avtorice Ele Peroci. Naslovno ilustracijo pravljice je dodelala oziroma prerodila Hana Stupica (vnukinja Marlenke Stupica). Deklici z rumenim dežnikom je v roko dodala knjigo z omembo sejma.

Razstavljavci so imeli svoje kotičke razvrščene v veliki sprejemni dvorani, v prvem in drugem preddverju. Sejem je poleg razstavnih prostorov posameznih založb in ustanov ponudil veliko različnih dogodkov. Ambasador festivala Niko Grafenauer je otrokom in mladim o branju in knjigah napisal posebno poslanico.[2] Dežela v fokusu je bila Italija, ki je bila predstavljena ob sodelovanju Italijanskega inštituta za kulturo. Predstavljali so se italijanski avtorji ter knjige – Založniška akademija je gostila nekaj vidnih italijanskih predstavnikov, teme so bile prestavljene tudi v Debatni kavarni in tudi kotiček Kulinartfesta je bil odišavljen z italijanskimi aromami.

Posebej je bil bogat program Cicifesta, na katerem so sodelovali mnogi slovenski avtorji (Andrej Rozman Roza, Anja Štefan, Zvonko Čoh, Milan Dekleva in drugi). Pomemben dogodek tega sejma je bil tudi podpis Manifesta[3] Slovenija bere, ki so ga v sklopu z naslovom Ker nam ni vseeno, podpisali predstavniki Ministrstva za kulturo, Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo ter Gospodarske zbornice Slovenije. Iz svojih priljubljenih knjig so znani Slovenci brali in tako začeli nacio-

1 Citat: http://www.knjiznisejem.si/index.php/slv/domov/za-obiskovalce/o-sks.

2 Poslanico je avtor prebral in je dostopna na povezavi: https://www.youtube.com/watch?v=L9JkQiZ-awQ.

3 Manifest je dostopen na povezavi: http://www.knjiznisejem.si/images/Manifest%20Slovenija%20bere.pdf.

Slika 2: Razstavna vitrina z nominirankami za nagrado knjiga leta 2016. Nagrado je prejela knjiga, ki je prejela največ oddanih glasov občinstva, Slolvenski klasiki 1 avtorja Boštjana Gorenca. (Foto: G. Škrlj)

nalno kampanjo. Vsi upamo, da bo manifest pripomogel k še večji popularizaciji branja in še boljši bralni pismenosti.

Pomemben dogodek se je odvil tudi na že sedmi podelitvi priznanj za izjemne dosežke na področju promocije mladinske književnosti in branja Slovenske sekcije IBBY. Skupaj z Društvom Bralna značka Slovenije – ZPMS in revijo Otrok in knjiga so na prireditvi z naslovom Branje nagrajuje podelili nagrado Slovenske sekcije IBBY 2016 Idi Mlakar Črnič. Priznanje Slovenske sekcije IBBY 2016 so prejeli Irena Cerar, mag. Urška Bajda in Služba za mlade bralce v Mariborski knjižnici. Vsem nagrajenim čestitke, še posebej pa naši kolegici mag. Urški Bajda, ki je šolska knjižničarka kar na dveh osnovnih šolah. Podrobnejši opis utemeljitev si lahko preberete na spletni strani Slovenske sekcije IBBY[4] in v reviji Bukla (št. 127-128, dec. 2016-jan. 2017).

Tudi sam sem si ogledal ponudbo sejma, saj sem za 104 učence 6. in 7. razreda pripravil kulturi dan – obisk knjižnega sejma. Natančneje sem prebral program, spisek dogodkov ter katere nagrade bodo podeljene in kdo jih bo prejel. Tako sem za učence laže pripravil ustrezen učni list (prirejen starosti oz. oddelku ter ciljno naravnan skladno z učnim načrt ter kurikulom KIZ).

Kulturni dan na šoli izvajamo že od leta 2006, vsako leto dodamo posebnosti, ki so vezane na dogodke, saj po vrnitvi v šolo učence čaka še praktično delo v razredu. Letos je bila pomembnejša novost (zanimiva za naše učence)

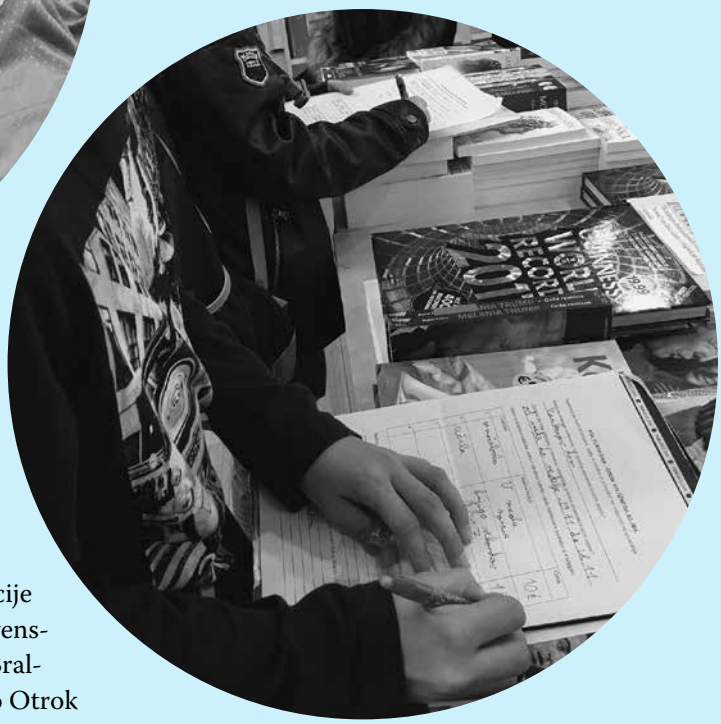

Slika 3: Učenci med reševanjem učnih listov na sejmu. (Foto: G. Škrlj)

aplikacija, ki so si jo lahko naložili na svoj pametni telefon ter tako imeli sejem (razpored, časovno razporeditev dogodkov) tako rekoč v svojem žepu. Učenci so si sejem zapomnili tudi po tem, da je bilo organizirano tudi gostovanje sejma po drugih krajih Slovenije od koder posamezniki ne (z)morejo poti do prizorišča v Ljubljani (zapor Dob, Vzgojni zavod Planina, materinski dom Mozirje, otroški oddelek bolnice Murska Sobota, projekt Človek v Škofji loki in center Janeza Levca). Učenci so zapisali svoje vtise s sejma ter izdelali ilustracije in pripravili razstavo pred šolsko knjižnico OŠ Prule. ●

4 Podrobne utemeljitve: http://www.ibby.si/index.php/component/content/article/34-slo-clanki/272-mag-urka-bajda.

Gregor Škrlj

Teden zlatih hrušk v Konzorciju

Od 9. 1. 2017 dalje si je bilo možno v izložbi knjigarne Konzorcij ogledati razstavo knjig, dobitnic priznanja zlata hruška, ki jo že več let v sodelovanju pripravljata Knjigarna Konzorcij in Mestna knjižnica Ljubljana, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo. Razstavo je zasnovala akademska slikarka in ilustratorka Maja Šubic in je bila na ogled ves januar. Poleg tega so pripravili tudi Teden zlatih hrušk, v okviru katerega so organizirali dogodke, ki so bili namenjeni različnim skupinam (mladostnikom, otrokom in odraslim).

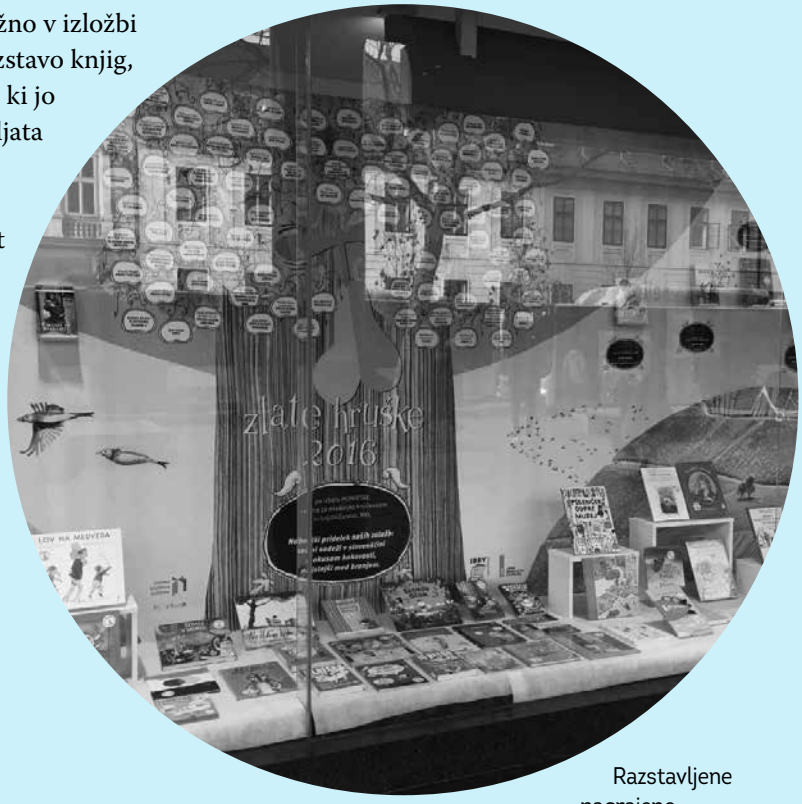

Razstavljene nagrajene knjige v izložbi knjigarne Konzorcij (Foto: G. Škrlj)

Razstava knjig, nagrajenih z zlato hruško, na mladinskem oddelku knjigarne Konzorcij (Foto: G. Škrlj)

Marta Gorjup

Brati gore 2016

Alpska konvencija in Društvo Bralna značka sta tudi letos povabila k sodelovanju v pobudi Brati gore. Dogodki so se odvijali od 5. do 11. decembra 2016 na območju vseh držav, ki so vključene v organizacijo in tudi širše. Potekala so branja ali predstavitve literature, ki je nastala v alpskem prostoru, ter razprave o knjigah, zbirkah in avtorjih s področja sodobne alpske planinske literature. Alpska konvencija je organizacija za trajnostni razvoj in zaščito Alp. Osnovna ideja lani prvič organizirane pobude je spodbuditi dogodke, posvečene branju alpske literature na različnih lokacijah v Alpah na mednarodni dan gora, 11. december. Tako lani kot tudi letos je k sodelovanju povabilo še Društvo Bralna Značka, ki je ob seznamu literature Alpske konvencije pripravilo še dodatni seznam, ki je bil organizatorjem v pomoč pri izbiranju knjig za branje in pri pripravi razstav.

Tudi na naši šoli smo se lani odzvali vabilu in uspešno izvedli dogodek z učenci planinskega krožka, ki so svoja gorska doživetja zapisali in izdali v knjižici ter prisluhnili alpinistu. Letos smo k sodelovanju povabili učence 4. in 5. razreda, za branje pa izbrali odlomek iz knjige Josipa Vandota Kekec nad samotnim breznom. V uvodu smo učence spomnili na 11. december, mednarodni dan gora, ter jim pokazali predstavitveni film Alpske konvencije. Učenci so v pogovoru izkazali, da se zavedajo pomena varovanja zaščitenih rastlin in živali ter skrbi za naravno in kulturno dediščino. Na kratko smo predstavili avtorja, si ogledali različne izdaje Kekca (tudi e-knjigo), nato pa je sledilo branje odlomka. Učenci so se razdelili v skupine in v kvizu pokazali, kako dobro so poslušali prebrano in povedano. Odgovori večini skupin niso povzročali težav, so se pa bolje odrezali četrtošolci. Šolska ura je prehitro minila, učenci pa so se razveselili kazalk in nalepk, ki smo jih pred dogodkom prejeli na šolo. Ob koncu ure smo učence prosili, naj zapišejo eno stvar, ki se jim je vtisnila v spomin, in jih povabili k branju knjige, ura pa je bila tudi izhodišče za pogovor v razredu in doma.

Pobuda Brati gore je odlična priložnost, da učence spodbudimo k branju različne literature, tako leposlovne kot poučne, na neki način pa tudi povabilo za obisk gora ali vsaj bližnjega hriba. ●

KULTURNI BAZAR 2017

ŠD ŠTIHOVA DVORANA
16.30–17.30

30. 3.

KULTURA SE PREDSTAVI

Severni sij

Živa risanka

Pripovedujejo: Ana Duša, Špela Frlic, Rok Kušlan; animacija: Matej Lavrenčič; glasba: Jelena Ždrale; produkcija: Pripovedovalski Variete

Trije pripovedovalci, en risar, ena glasbenica. Tri pravljice iz severnih dežel, ki tako zvočno kot likovno nastajajo vsakokrat sproti pred zbranim občinstvom. Severne dežele so hladne, razen takrat, kadar so tople. Gorate so, razen tam, kjer se prelijejo v morje. Tam živijo pametni ljudje, ki včasih naredijo tudi kakšno neumnost, in čudežna bitja, ki spletajo svoje zgodbe z njihovimi. Tako gredo stvari na severu, zdaj po svetlem, zdaj v temi, in kdor ima za prdec sreče, ga obsije še severni sij.

Po spletni strani ZBDS povzela Romana Fekonja

Med prejemniki stanovskih nagrad tudi šolska knjižničarka

V sredo, 21. decembra 2016, so ob 19. uri v Plečnikovi veliki čitalnici v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani podelili nagrade Zveze bibliotekarskih društev Slovenije – stanovske nagrade, ki jih podeljujejo knjižničarji za izjemne dosežke na strokovnem področju.

Zveza bibliotekarskih društev Slovenije (ZBDS), krovna organizacija slovenskih knjižničarjev, ki je 21. decembra 2016 stopila v 70. leto delovanja, podeljuje svojim članom javna priznanja in nagrade za dosežene rezultate na področju knjižničarstva: Čopovo diplomo, Čopovo priznanje in Čopova plaketo.

Čopove diplome in Čopova priznanja so najvišje državne nagrade, poimenovane po slovenskem knjižničarju in učenjaku Matiji Čopu, podeljujejo se za izjemne uspehe na področju knjižničarstva, ki so širšega družbenega pomena in prispevajo k napredku knjižničarske stroke.

Čopova diploma se podeli za izredno pomembno življenjsko delo na področju knjižničarstva, ki je širšega pomena in prispeva k ugledu in napredku knjižničarske stroke. Čopovo priznanje se podeli za enkratne dosežke, ki so plod izvirnih strokovnih pristopov, ali za posebne zasluge pri popularizaciji knjižničarstva, krepitvi ugleda knjižničarjev, knjižnic in knjižničarske stroke v javnosti ter za zasluge pri razvoju knjižnične dejavnosti.

Dobitnici **Čopove diplome** za leto 2016 sta **mag. Breda Podbrežnik Vukmir,** direktorica Knjižnice Franceta Balantiča Kamnik, in **mag. Tatjana Likar** iz Direktorata za kulturno dediščino na Ministrstvu za kulturo. **Čopova priznanja** za leto 2016 so prejele **mag. Urška Bajda**, vodja šolske knjižnice v OŠ Tončke Čeč Trbovlje ter v Javnem zavodu Osnovna šola Marjana Nemca Radeče, **Barbara Bračič Fabjančič** iz Mestne knjižnice Ljubljana in **Roža Kek,** direktorica Mestne knjižnice Grosuplje. Letos podeljeno **Čopovo plaketo** sta prejela **dr. Martin Žnidaršič** in **EBSCO Information Services.**

Prejemnice Čopovega priznanja za leto 2016: mag. Urška Bajda, Roža Kek in Barbara Bračič Fabjančič

»*Knjižničarji smo v zadnjih dveh letih dobili sodobne predpise, ki pa so le predpisi. Posamezniki, kot so letošnji nagrajenci, jih vedno znova postavljajo v realno okolje,*« je povedala predsednica Zveze bibliotekarskih društev Slovenije **dr. Sabina Fras Popović.** »*Letos smo še posebej veseli, ker je med nagrajenci tudi šolska knjižničarka, ki si izjemno prizadeva za vse tisto, kar marsikje ni možno, predvsem zaradi pomanjkanja podpore v okolju. Šolske knjižnice naj bi se z načrtovano strategijo razvoja v naslednjih letih spremenile v to, kar šolski knjižničarji že vrsto let poskušajo doseči: biti srce in možgani šole,*« je še dodala.

Veseli smo seveda tudi vsi šolski knjižničarji, saj je kolegica mag. Urška Bajda pred strokovno knjižničarsko javnostjo predstavljala vse šolske knjižničarje. Velikokrat naše delo ostaja neopaženo, je pa prav tako kakovostno in odlično opravljeno. Iskrene čestitke!

Prejemnica Čopovega priznanja za leto 2016 je mag. URŠKA BAJDA (OŠ Tončke Čeč Trbovlje, Javni zavod Osnovna šola Marjana Nemca Radeče)

Utemeljitev Magistrica Urška Bajda poslanstvo šolske knjižničarke razširja daleč preko zidov šolske knjižnice. Zaposlena je kot vodja dveh šolskih knjižnic, v OŠ Tončke Čeč Trbovlje ter v Javnem zavodu Osnovna šola Marjana Nemca Radeče. Delo z mladimi, učitelji in družinskimi člani učencev usmerja v projekte bralne pismenosti, promocijo družinske pismenosti, debatne krožke z razvijanjem kritičnega mišljenja, bralne urice, tekmovanja iz znanja zgodovine in strategije nudenja pomoči učencem s težavami pri branju.

Sodelovala je v več kot 30 mednarodnih projektih, povezanih s šolskimi knjižnicami. Kot prva slovenska učiteljica – šolska knjižničarka je bila predlagana za ambasadorko projekta eTwinning, ki povezuje šole iz vse Evrope, in bila povabljena na Kreto kot edina predstavnica Slovenije. Prejela je tudi naziv eTwinning Superstar, priznanje za največje število kakovostno izvedenih projektov med učitelji v naši državi.

Urška Bajda s strokovnimi prispevki ter referati doma in v tujini pomembno prispeva k promociji dela šolskih knjižnic, seznanja strokovno javnost s strategijami dviga pismenosti med mladimi bralci ter aktivno sodeluje na kongresih šolskih knjižnic in na kongresih Zveze bibliotekarskih društev Slovenije.

Za izjemen prispevek pri promociji dejavnosti šolskih knjižnic, dvigu informacijske pismenosti mladih ter krepitvi sodelovanja in povezovanja zaposlenih v knjižničarstvu ji Zveza bibliotekarskih društev Slovenije podeljuje Čopovo priznanje za leto 2016.

Dr. Tomi Deutsch

S knjižnih polic

Manfred Spitzer (2016). *Digitalna demenca: Kako spravljamo sebe in svoje otroke ob pamet. Celovec: Mohorjeva*

Prevod: Manfred Spitzer (2012). *Digitale Demenz. Wie wir uns und unsere Kinder um den Verstand bringen.* München: Droemer Verlag.

Manfred Spitzer, uspešen psihiater in psiholog iz Nemčije, v svojih knjigah in drugih objavljenih delih piše predvsem o delovanju možganov ter o raznih vplivih uporabe digitalnih medijev na posameznike in družbo. V slovenščino je prevedena njegova knjiga Digitalna demenca, uspešnica iz leta 2012, v kateri avtor na osnovi povzemanja večjega števila relevantnih znanstvenih študij ugotavlja, da so vplivi digitalnih medijev dokazano predvsem negativni. Kljub omejitvam tovrstnih študij, tj. da se lahko merijo predvsem kratkoročni učinki neposredno po izpostavljenosti digitalnim medijem, je avtorju na osnovi bogatega znanja o delovanju možganov izsledke teh študij uspelo povezati v smiselno celoto, ki nakazuje dejanski dolgoročni vpliv digitalnih medijev na posameznike in družbo.

Po uspešni kolonizaciji naših domov in velikega dela prostega časa naših otrok se trenutno nahajamo v obdobju, ko digitalni mediji osvajajo še zadnji pomemben del v življenju otrok, tj. čas, namenjen učenju. Nekritičnost pri uvajanju digitalnih medijev v šole in celo vrtce, ki smo ji priča danes in ki ji bomo prav gotovo priča v prihodnje, lahko presune marsikaterega opazovalca. Prevladuje z ničemer dokazano prepričanje, da je digitalno v vseh pogledih boljše od obstoječega. Zato lahko tudi že pričakujemo odzive na zaznane negativne posledice – v slepi veri v digitalizacijo bodo rešitve prav gotovo iskali v smeri še večje krepitve digitalizacije učnega procesa. Knjiga Digitalna demenca je v takšnem kolektivnem deliriju, sicer spodbujenem s strani gospodarskih in političnih elit, več kot dobrodošla. Razblinja mite, ustvarjene okrog digitalnih medijev, poziva k previdnosti pri rabi le-teh in sproža razmisleke o kratkoročnih in dolgoročnih vplivih na otroke kot najbolj ranljive ter tudi na odrasle.

Avtor v knjigi kot najbolj problematično izpostavlja uporabo digitalnih medijev v procesu učenja. Ker prenosniki, interaktivne table ipd. obdelujejo informacije namesto nas, se mi brez lastne obdelave informacij ne bomo naučili nič. S površno obravnavo neke snovi oz. problema na računalniku se naši možgani ne bodo naprezali dovolj intenzivno, da bi imeli od tega kakršnekoli koristi v obliki povečanega dolgoročnega znanja. Oblikovanje črk s svinčnikom npr. pušča motorične sledi spomina, ki se potem pri zaznavanju črk aktivirajo ter olajšajo prepoznavo črk, česar s tipkanjem črk ne moremo doseči. Gre za analogijo, ki velja tudi za pridobivanje drugih znanj. Obravnava vsebin prek digitalnih medijev ne pušča v naših možganih globokih sledi in s tem dolgoročnega znanja o obravnavanih vsebinah.

Knjige seveda ne moremo razumeti kot poziva k bojkotu digitalnih medijev, temveč kot poziv k previdnosti in k omejitvam pri uporabi leteh. Računalniško znanje je postalo obvezno osnovno znanje za opravljanje velike večine nalog v poklicnem življenju in pred tem si izobraževanje ne more zatiskati oči. Vendar se namesto vprašanja, kdaj in kako otroke oz. mladostnike naučiti uporabljati računalnik kot pripomoček na nadaljnji izobraževalni in poklicni poti, udejanja razvoj v smeri digitalizacije učnega procesa v celoti. Manfred Spitzer svetuje, da naj tisti, ki želi, da bodo njegovi otroci uspešni, poskrbi za prstne igre v vrtcih namesto računalnikov in zagovarja uporabo svinčnikov namesto računalnikov v šolah. Nasvet, od katerega se trenutni razvoj v izobraževanju ne bi mogel bolj oddaljiti. Tudi če se postavimo na stališče, da se Manfred Spitzer v celoti moti in da številne študije, ki kažejo negativne vplive uporabe digitalnih medijev, ne držijo, ne moremo spregledati tega, da je digitalizacija izobraževanja verjetno največja reforma sodobnega (množičnega) izobraževanja, za katero nimamo nobenih zagotovil, da bodo rezultati pozitivni. Torej množični družbeni eksperiment z neznanim izidom.

Vprašanje digitalizacije vzgojno-izobraževalnega procesa je ne nazadnje tudi politično oz. razredno vprašanje, ki zahteva politične rešitve. Prenos odgovornosti na starše (omejevanje uporabe digitalnih medijev v prostem času), medtem ko je v šolah čas za »nedigitalne« vsebine v veliki meri odvzet, je le prelaganje odgovornosti in umivanje rok odločevalcev. Avtor navaja, da digitalne medije v večji meri uporabljajo otroci iz revnejših socialnih slojev, zato bo negativni učinek pri njih večji. Digitalizacija izobraževanja bo tako razkorak med revnimi in premožnimi sloji po vsej verjetnosti le še poglobila. Baje menedžerji velikih podjetij s področja digitalnih medijev iz Silicijeve doline v ZDA, zaslužni za pretežni del digitalizacije naših življenj, svoje otroke vpisujejo v zasebne šole, v katerih so digitalni mediji prepovedani. In to prav gotovo ne na škodo svojih otrok. Za slednje lahko pričakujemo, da bodo med naslednjo generacijo politikov, menedžerjev in znanstvenikov, tudi s področja informatike in računalništva, zastopani precej nadpovprečno. Le kaj vedo veliki guruji digitalizacije, česar mi nočemo vedeti?

Knjiga obravnava zelo pomembno temo in katere pomembnost bo v prihodnje še večja. Priporočam jo čim širšemu krogu bralcev, predvsem pa vsem, vpetim v vzgojo in izobraževanje otrok, tudi odločevalcem na nacionalni ravni. Ustrezna razprava glede možnih izidov digitalizacije izobraževanja (še) ni bila opravljena, ne pri nas ne v tujini. Zato lahko na knjigo Digitalna demenca gledamo tudi kot na svarilo k previdnosti, da ne bomo delali napak, ki jih potem ne bomo zmožni odpraviti. ●

Matej Horzelenberg

V elementu

Ko odkriješ svojo strast, se vse spremeni

Element je prvina vsakega človeka. Je presek priložnosti, naše naravnanosti, zmožnosti in strasti. Za našo prihodnost je nujno, da ga odkrijemo in razvijemo! Ko smo v elementu, smo sposobni resnično daljnosežnih potez, o katerih smo vedno sanjali. Kako odkriti in živeti svoj element? Resnične zgodbe velikih osebnosti in zgoščene, s humorjem obarvane

Ken Robinson, Lou Aronica (2016). V elementu. Šmarje-Sap: Lectour.

Prevod: Tobija Siter. Izvirnik: The element: how finding your passion changes everything.

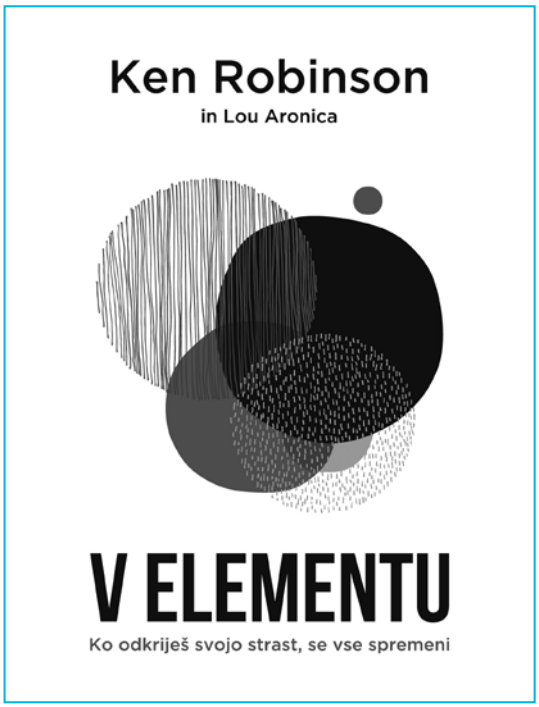

razlage nam bodo pri tem zagotovo v pomoč!

Dr. Ken Robinson v knjigi prevprašuje naše ustaljene predstave o ustvarjalnosti, nadarjenosti in inteligenci in nam zagotavlja, da se prav v vsakem izmed nas skriva pomemben potencial za osebno srečo in izpolnitev, pa tudi za edinstven prispevek celotnemu človeštvu.

O AVTORJIH

Sir Ken Robinson (1950) je svetovno priznan strokovnjak na področju vzgoje in izobraževanja, kreativnosti ter medosebnih odnosov. Je eden vodilnih govorcev, ki zna nagovoriti poslušalce po vsem svetu. Posnetke njegovih odmevnih govorov na prestižni TED konferenci si je ogledalo že več sto milijonov ljudi.

Sodeluje z vladnimi organizacijami v Evropi, Aziji in ZDA, z mednarodnimi agencijami in vodilnimi kulturnimi institucijami. Leta 1998 je vodil državno komisijo za kreativnost, izobraževanje in ekonomijo britanske vlade, dobri dve desetletji pa predaval na Univerzi v Warvicku. Za svoje delo in zavzemanja je prejel več nagrad in viteški naziv.

V svojih knjigah in predavanjih prevprašuje obstoječe sisteme vzgoje in izobraževanja, ki po njegovem zatirajo otrokove naravne talente v imenu doseganja standardiziranih ciljev. Zagovarja pristope, ki negujejo kreativnost ter priznavajo različne vrste inteligence in edinstvenost vsakega človeka.

Lou Aronica (1958) je pisatelj, urednik in založnik, specializiran predvsem za znanstveno-fantastično in fantazijsko književnost. Je avtor desetih romanov in soavtor številnih uspešnic, med njimi tudi treh skupaj s Kenom Robinsonom (Kreativne šole, V elementu in V iskanju svojega elementa).

»Če se nisi pripravljen zmotiti, ne boš nikoli naredil nič izvirnega.« Sir Ken Robinson

IZ KNJIGE

Temeljnega pomena je, da vsak od nas odkrije svoj element; ne le zato, ker nas bo element izpolnil, temveč zato, ker se svet razvija v tako smer, da bo od elementa odvisna prihodnost naših skupnosti in ustanov.

Bistvo elementa je v bolj razgibanem, organskem pojmovanju človeškega obstoja. […] Ne glede na to, ali smo v elementu večji ali manjši del svojega časa, lahko to vpliva na vse naše življenje kot tudi na življenje ljudi okoli nas.

Ruski pisatelj Aleksander Solženicin se je tega zelo dobro zavedal: »Če hočeš spremeniti svet – pri kom ga boš začel spreminjati, pri sebi ali drugih? Prepričan sem, da imamo večjo možnost spremeniti svet na bolje, če se tega lotimo pri sebi in storimo, kar nam je storiti, ter postanemo najboljši, kot lahko.«

IZ ZALOŽBE ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

temeljni priročniki

MARCA IN APRILA – 15 %

TAKSONOMIJA ZA UČENJE, POUČEVANJE IN VREDNOTENJE ZNANJA

- Revidirana BLOOMova taksonomija izobraževalnih ciljev.
- Utemeljitev taksonomije, predstavitev taksonomske preglednice in prikaz uporabe taksonomske preglednice v praksi.
- Temeljni priročnik, neprecenljiv vir in orodje za vse, ki se na neposreden ali posreden način ukvarjajo z izobraževanjem.
- Okvir, ki omogoča učiteljem organizirati učne cilje tako, da bodo lahko razumljivi in uresničljivi.

Avtorji: Lorin W. Anderson, David R. Krathwohl idr.
Prevod: Sonja Sentočnik
Cena: ~~34,50 €~~ 29,33 €

NOVO

Avtorici: Alenka Kompare, Tanja Rupnik Vec
Cena: 31,90 €

KAKO SPODBUJATI RAZVOJ MIŠLJENJA

Od temeljnih miselnih procesov do argumentiranja

- Namenjeno osnovnošolskim in srednješolskim učiteljem različnih predmetov ter bodočim pedagoškim delavcem.
- Učitelju omogoča spodbujanje in razvoj kritičnega mišljenja, ponuja eksplicitne poučevalne pristope, miselne izzive in naloge za razvoj kritičnega mišljenja na različnih stopnjah izobraževanja od osnovne do srednje šole.
- Podaja različna deklarativna in proceduralna znanja s področja kritičnega mišljenja.
- Namenjeno tudi vsem, ki jih zanima področje kritičnega mišljenja in spodbujanje razvoja kritičnega misleca.

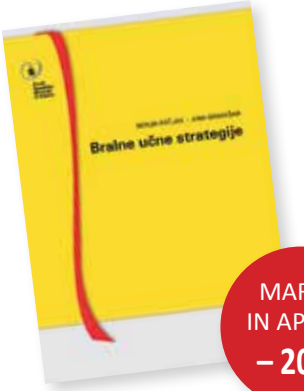

MARCA IN APRILA – 20 %

Avtorici: Sonja Pečjak, Ana Gradišar
Cena: ~~35,00 €~~ 28,00 €

BRALNE UČNE STRATEGIJE

- Prenovljena in z novejšimi spoznanji dopolnjena izdaja s področja učenja.
- Najpomembnejši in najbolj celovit pripomoček za razvijanje bralne pismenosti in tudi zmožnosti samoregulacije učenja iz pisnih virov pri nas.
- Namenjeno pedagoškim delavcem v najširšem smislu: učiteljem na vseh stopnjah izobraževanja, študentom vseh pedagoških smeri in šolskim svetovalnim delavcem pri strokovni pomoči učencem z učnimi težavami.

Naročanje

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Naročanje:
po pošti (Zavod RS za šolstvo, Poljanska c. 28, 1000 Ljubljana), faksu (01/3005-199), elektronski pošti (zalozba@zrss.si) ali na spletni strani (http://www.zrss.si).

IZ ZALOŽBE ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

Razširjajmo znanje

Ugoden nakup strokovne literature v MARCU in APRILU

-50 %

~~29,90 €~~
14,95 €

-20 %

~~24,50 €~~
19,60 €

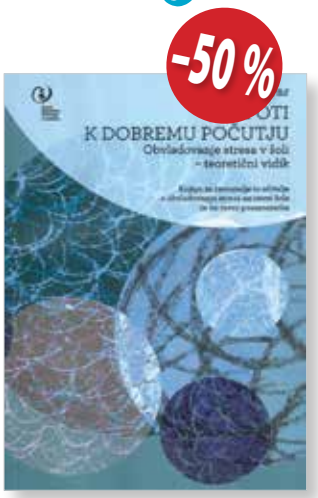

-50 %

~~19,70 €~~
9,85 €

-15 %

~~34,50 €~~
29,33 €

Dopolnite svojo strokovno knjižnico z ugodnim nakupom. Izbor **117 znižanih publikacij** najdete na spletni strani **www.zrss.si/zalozba/akcija**.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo
60 let

Naročanje:
P Zavod RS za šolstvo, Poljanska c. 28, 1000 Ljubljana
T 01 300 51 00
F 01 300 51 99
E zalozba@zrss.si
S www.zrss.si

akcija · arhiv revij · facebook ZRSŠ · twitter ZRSŠ

ISSN 0353-8958
9 770353 895004